

2017 YILI SEKTÖR DEĞERLENDİRME RAPORU

2017 YILI SEKTÖR DEĞERLENDİRME RAPORU

www.esk.gov.tr

ET VE SÜT KURUMU GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
İşçi Blokları Mah. Muhsin Yazıcıoğlu Caddesi No:51/B 06530 Yüzüncü Yıl- Çankaya / Ankara
Tel: 0312 284 36 70 Faks: 0312 286 37 02 bilgi@esk.gov.tr www.esk.gov.tr

www.esk.gov.tr

2017 YILI SEKTÖR DEĞERLENDİRME RAPORU

İÇİNDEKİLER

ET VE ET ÜRÜNLERİ	5
I DÜNYADA DURUM.....	6
I.1 Hayvan Varlığı	6
I.2 Et Üretimi	7
I.2.1 Büyükbaş Eti	8
I.2.2 Domuz Eti	9
I.2.3 Küçükbaş Eti	9
I.2.4 Kanatlı Eti	10
I.2.5 Balık Üretimi	10
I.3 Ticaret	11
I.3.1 Et Üretim ve Ticaret Miktarları	12
I.3.2 Balık Üretimi ve Ticareti	13
I.3.3 Büyükbaş Eti Ticareti	13
I.3.4 Küçükbaş Eti Ticareti	13
I.3.5 Kanatlı Eti Ticareti	14
I.3.6 Domuz Eti Ticareti	14
I.3.7 Balık ve Ürünleri Ticareti	15
I.4 Fiyatlar	15
I.4.1 FAO Gıda Fiyat Endeksi	15
I.4.2 FAO Et Fiyat Endeksi	17
I.4.3 Uluslararası Fiyatlar	17
I.4.4 Yıllık Ortalama Karkas Et ve Besilik Canlı Hayvan Fiyatları	19
I.5. Tüketim	20
I.5.1. Kişi Başı Yıllık Et Tüketimleri.....	20
2 TÜRKİYE'DE DURUM.....	22
2.1 Tarımsal Üretim Değeri	22
2.1.1 Canlı Hayvanlar Üretim Değeri	22
2.1.2 Hayvansal Ürün Üretim Değeri	23
2.2 Türkiye Hayvan Varlığı	24
2.2.1 Tür ve Irklara Göre Hayvan Varlığı	25
2.2.2 Hayvan Sayısındaki Değişim ve Kesilen Hayvan Sayısı	27
2.3 Türkiye Et Üretimi	28
2.3.1 Et Üretim Endeksi (2002= 100)	28
2.3.2 Et Üretiminin Türlerle Göre Dağılımı	28
2.3.3 Kırmızı Et Üretiminde Dönemsellik	29
2.3.4 Balık Üretimi	29

2.4 Dış Ticaret	31
2.4.1 Canlı Hayvan İthalatı.....	31
2.4.2 Canlı Hayvan İhracatı	33
2.4.3 İşlenmemiş Kırmızı Et İthalatı	33
2.4.4 İşlenmemiş Kırmızı Et İhracatı	34
2.4.5 İşlenmemiş Kanatlı Eti İthalatı	34
2.4.6 İşlenmemiş Kanatlı Eti İhracatı	35
2.4.7 Balık Dış Ticareti	35
2.5 Fiyatlar	36
2.5.1 Yurtiçi Canlı Hayvan Fiyatları ve Borsa İşlem Hacimleri.....	36
2.5.2 Yurtiçi Dana Karkas Fiyatları ve Borsa İşlem Hacimleri	38
2.5.3 Yurtiçi Kuzu Karkas Fiyatları	40
2.5.4 Karma Yem Fiyatları	41
2.5.5 Kaba Yem Fiyatları	41
2.5.6 Et/Yem Paritesi	42
2.6 Tüketim.....	42
2.6.1 Kişi Başı Et Tüketimi	42
2.6.2 Kişi Başı Et Tüketim Endeksi (2012=100)	43

SÜT VE SÜT ÜRÜNLERİ 44

3 DÜNYADA DURUM..... 45

3.1 Sağılan Hayvan Varlığı	45
3.2 Süt Verimi	45
3.2.1 2016 Yılı Türler ve Ülkeler Bazında Süt Verimi	46
3.3 Süt Üretimi	47
3.3.1 İnek Sütü	49
3.3.2 Manda Sütü	50
3.3.3 Keçi sütü.....	50
3.3.4 Koyun Sütü	51
3.4 Dünyada Süt İşletmeleri.....	52
3.5 Süt ve Süt Ürünleri Üretimi	52
3.6 Ticaret	54
3.6.1 Süt Eşdeğeri İhracat	54
3.6.2 Süt Eşdeğeri İthalat	55
3.6.3 Süt Tozu Ticareti	55
3.6.4 Tereyağı Ticareti.....	56
3.6.5 Peynir Ticareti	56
3.7 Fiyatlar	57
3.7.1 Çiftlik Çıkışı Çiğ Süt Fiyatları	57
3.7.2 FAO Mandıra Fiyat Endeksi ve Süt Ürünleri Fiyatları	58
3.8 Tüketim.....	60

4 TÜRKİYE'DE DURUM (GÜNCEL)..... 61

4.1 Sağılan Hayvan Varlığı Endeksi (2002=100)	61
4.1.1 Tür ve Irklara Göre Sağılan Sığır Varlığı Endeksi (2002=100) (2002=100)	61
4.2 Süt Üretim Endeksi (2002=100).....	62
4.2.1 Tür ve Irklara Göre Sağılan Hayvan Varlığı, Verim ve Süt Üretimi	62
4.2.2 Büyükbaş sütü üretimi	64
4.2.3 Küçükbaş sütü üretimi	65
4.2.4 Süt Sığırcılığı İşletmeleri	65
4.2.5 Süt Üretiminde Dönemsel Arz	66
4.2.6 Süt Ürünleri Üretimi	66
4.3 Maliyet ve Parite.....	67
4.4 Fiyatlar	68
4.4.1 Üretici ve Tüketici Süt Fiyatları	68
4.5 Dış Ticaret	69
4.5.1 Süt ve Süt Ürünleri İthalatı	69
4.5.2 Süt ve Süt Ürünleri İhracatı	70
4.6 Tüketim	70
4.6.1 Kişi Başı Süt Tüketimi	70

ET VE SÜT KURUMUNUN SEKTÖR İÇİNDEKİ YERİ 71

5 ET VE SÜT KURUMUNUN SEKTÖR İÇİNDEKİ YERİ 72

5.1 Teşkilat Yapımız	73
5.2 Kurumun Kuruluş Amacı ve Faaliyet Konuları	74
5.3 Sözleşmeli Besicilik Projesi	75
5.4 Kurum Kapasite ve Kullanımı	77
5.5 Ürün Tanımları, Kalite ve Alım Kriterleri:	79
5.6 Alım Faaliyetleri	80
5.6.1 2017 Yılı İthal Alımlar	83
5.7 Üretim Faaliyetleri	84
5.8 Satış Faaliyetleri	86

6 SÜT VE SÜT ÜRÜNLERİ 89

6.1 2017 Yılı Alınan Süt Miktarı	89
6.2 2017 Yılı Süttozu Satışı	90

7 ET VE SÜT KURUMUNUN SEKTÖR İÇİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ..... 91

7.1 Türkiye Üretimi ile ESK Et Üretiminin Karşılaştırılması.....	92
7.2 Ürün çeşitleri	93
7.3 Kar/Zarar Durumu	95

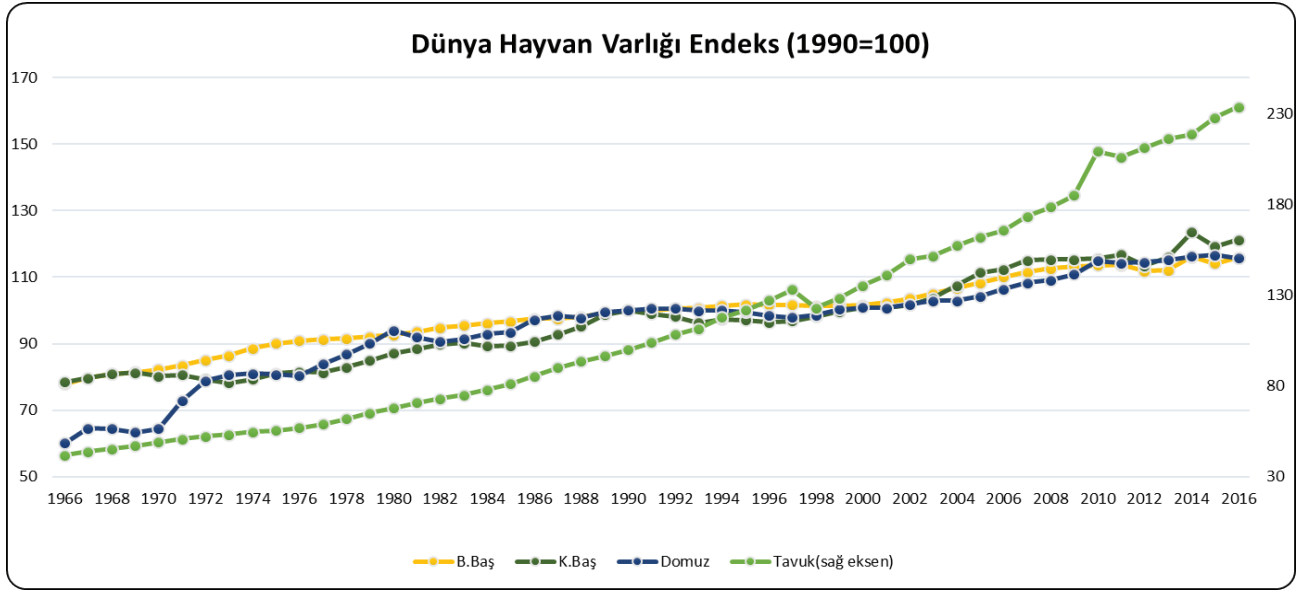
ET VE ET ÜRÜNLERİ

I DÜNYADA DURUM

I.1 Hayvan Varlığı

Dünya hayvan varlığındaki uzun yıllar değişimini değerlendirmek üzere, 1990 yılı baz alınarak hesaplanan endekse göre, en hızlı büyüme tavuk varlığında gözlenmektedir. 1990-2016 döneminde; tavuk varlığında artış % 134, küçükbaş varlığında % 21, büyükbaş ve domuz varlığında ise % 16'dır.

2012-2016 dönemde hayvan varlığında gerçekleşen değişimlere bakıldığında; en büyük değişimin % 10,6 artışla tavuk varlığında olduğu görülmektedir.

2016 yılında; sığır varlığı, bir önceki yıla göre % 1,6 artarak 1 milyar 475 milyon başa yükselmiştir. Manda varlığı % 1,5 artışla 199 milyon başa, koyun varlığı % 1,1 artışla 1 milyar 173 milyon başa ve keçi varlığı % 2,5 artarak 1 milyar 3 milyon başa yükselmiştir. Domuz varlığı ise % 0,8 düşerek 982 milyon baş olmuştur.

FAO - Milyon Baş		2012	2013	2014	2015	2016	2012-2016 Değişim %
Dünya	Tavuk	22.442	22.964	23.243	24.195	24.825	10,6
	Yıllık % değişim		2,3%	1,2%	4,1%	2,6%	
	Bufalo-Manda	192	193	195	196	199	3,5
	Yıllık % değişim		0,5%	0,9%	0,5%	1,5%	
	Keçi	931	949	1.007	979	1.003	7,8
	Yıllık % değişim		2,0%	6,1%	-2,8%	2,5%	
	Domuz	972	978	987	990	982	1,1
	Yıllık % değişim		0,6%	0,9%	0,3%	-0,8%	
	Sığır	1.422	1.426	1.482	1.452	1.475	3,7
	Yıllık % değişim		0,3%	3,9%	-2,0%	1,6%	
	Koyun	1.106	1.132	1.210	1.160	1.173	6,1
	Yıllık % değişim		2,4%	6,9%	-4,1%	1,1%	

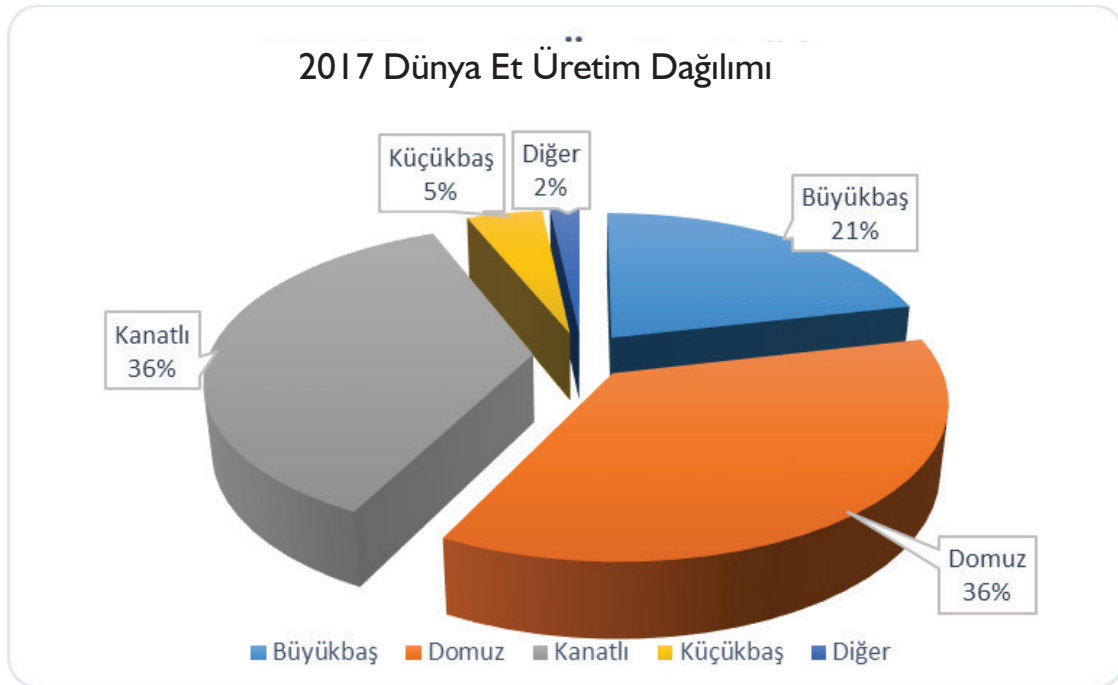
Büyükbaş hayvancılık için küresel büyükbaş et üretimi 2017 yılında özellikle ABD, Brezilya, Arjantin'in etkisiyle % 2'den daha az büyüyerek yaklaşık 62 milyon tona ulaştı. Brezilya ekonomisindeki toparlanma ile paralel artış gösteren iç talep yükselişi ve Asya ülkelerine yapılan yüksek ihracat Brezilya'daki üretim artışının başlıca nedenleridir. Arjantin üretimi, ihracat vergilerinin ve para liberalizasyonunun kaldırılması, böylece ihracat talebinin kolaylaştırılması suretiyle genişlemiştir. Avustralya ve Güney Afrika'da kuraklık kaynaklı stok tasfiyesinden sonra sürüler tekrar oluşturulmaya başlandığı için bu bölgelerde büyükbaş et üretimi düştü. Üreticiler yeni sürüler için inek ve düveleri elde tuttuğu için Yeni Zelanda'da da üretim bir miktar geriledi.

2017'de küresel büyükbaş eti ihracatının % 2 artarak 9,6 milyon tona ulaştı. Güney Amerika, Hindistan ve Amerika Birleşik Devletleri'nden yapılan sevkiyatlar, Avustralya ve Yeni Zelanda'daki zayıf arzdan dolayı düşen ihracatı dengeledi. Doğu Asya'da, özellikle Çin'de büyüyen tüketim, ihracatı adeta yüzdürmektedir. Bununla birlikte, Mısır (döviz devalüasyonu) ve Rusya (sınırlı satın alma gücü ve diğer etler ile rekabet) gibi diğer büyük ithalatçılardan gelen talep 2017'de zayıfladı. Düşük ham petrol fiyatlarının devam etmesi ekonomik büyümeyi engelledi, buna bağlı olarak Orta Doğu ve Kuzey Afrika'daki sığır eti talebi pek değişmedi.

Kanatlı hayvancılıkta ABD, Brezilya, Hindistan ve AB'nin yaptığı genişleme ile Çin'in üretimindeki düşüşü telafi edildi, küresel kanatlı eti üretimi % 1 artarak 89.5 milyona ulaştı. Güçlü dış talep Amerika Birleşik Devletleri ve Brezilya için üretim artışı sağlarken, daha güçlü iç tüketim Hindistan ve AB'deki kazanımı destekledi. Çin'de broiler et üretiminde 2016'da yaşanan % 8'lik düşüşün ardından 2017'de de % 11'lik düşüş yaşandı. Çin, ABD ve AB'ye yönelik kuş gribi ile ilgili kısıtlamalardan dolayı yeterli genetik stok tedariki ile uğraşmaya devam ederken, kuş gribi salgınının devam etmesi nedeniyle üretimdeki düşüş hızlandı.

İhracatta başı çeken ülkeler tarafından yapılan kanatlı eti ihracatının % 4 artarak 11,2 milyon ton oldu. Daha önceden Brezilya ve Amerika Birleşik Devletleri'nden yapılan sevkiyatların artacağı tahmin edilmişti; Brezilya, "kuş gribi yok" statüsü ve Asya pazarlarındaki, özellikle Çin'deki talebin artması nedenleriyle daha büyük kazançlar elde etti. Güney Kore ithalatı, kuş gribini kontrol etmek için sürülerin, özellikle de yumurtlayan sürülerinin önemli derecede iskartaya çıkarılması neticesinde yaklaşık % 13 oranında arttı.

1.2 Et Üretimi

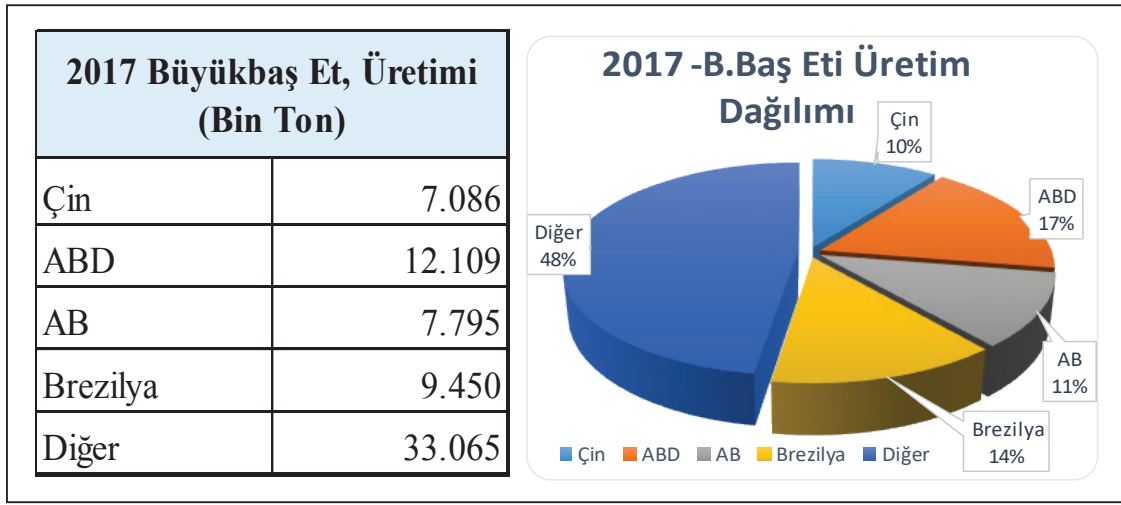
2017 yılı dünya toplam et üretimi 324,8 milyon ton olarak tahmin edilmektedir.

Toplam et üretiminde; en büyük payı % 36 ile domuz eti (117 milyon ton) alırken, kanatlı eti % 36 (118,2 milyon ton), büyükbaş eti % 21 (69,5 milyon ton), küçükbaş eti % 5 (14,5 milyon ton) paya sahiptir.

Toplam kırmızı et üretiminde; en büyük payı % 58 ile domuz eti alırken, büyükbaş eti % 35, küçükbaş eti % 7 paya sahiptir.

1.2.1 Büyükbaş Eti

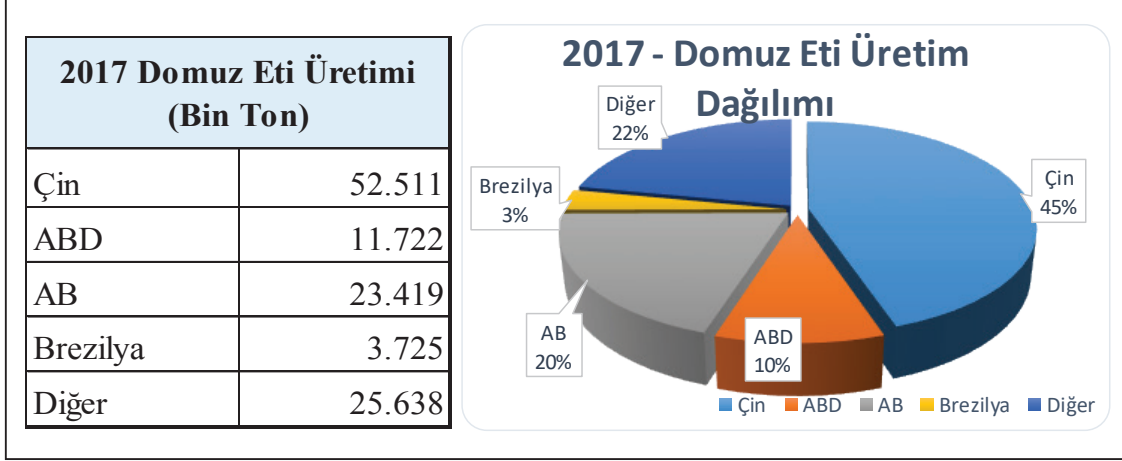
2017 yılında dünya büyükbaş eti (sığır ve manda) üretimi 69,5 milyon tondur. Dünya üretiminin % 52'si ABD, Brezilya, AB ve Çin tarafından gerçekleştirilmektedir.

ABD ve Kanada'da üretim, kesim sayısı ve ortalama karkas ağırlıklarındaki artış ile genişledi. Üç yıl sürekli düşüşten sonra Brezilya ve Arjantin'in öncülüğünde Güney Amerika'daki üretim % 2,1 oranında artarak yaklaşık 16 milyon tona çıktı. Brezilya'daki üreticiler ucuz yem, rekabetçi üretim ortamı ve uygun hava koşullarının avantajlarından yararlanmışlardır. Arjantin'de, yaklaşık dört yıldır sürü genişletme çalışmaları devam etmektedir. Çin'de, sığır eti üretiminin istikrarlı yerel fiyatlar ve ekonomik olmayan süt ineklerinin kesilmesiyle desteklenerek, %1 artışla 7,1 milyon tona ulaştı. Ayrıca, Çin'in hayvancılık faaliyetlerini yeniden yapılandırması, bazı küçük ölçekli çiftlik sahiplerinin sektörden çıkmalarını hızlandırarak kesim için daha fazla sığır sağladı.

1.2.2 Domuz Eti

FAO verilerine göre, 2017 yılında dünya domuz eti üretimi 117 milyon tondur. Dünya üretiminin % 88'i Çin, AB, ABD ve Brezilya tarafından gerçekleştirilmiştir.

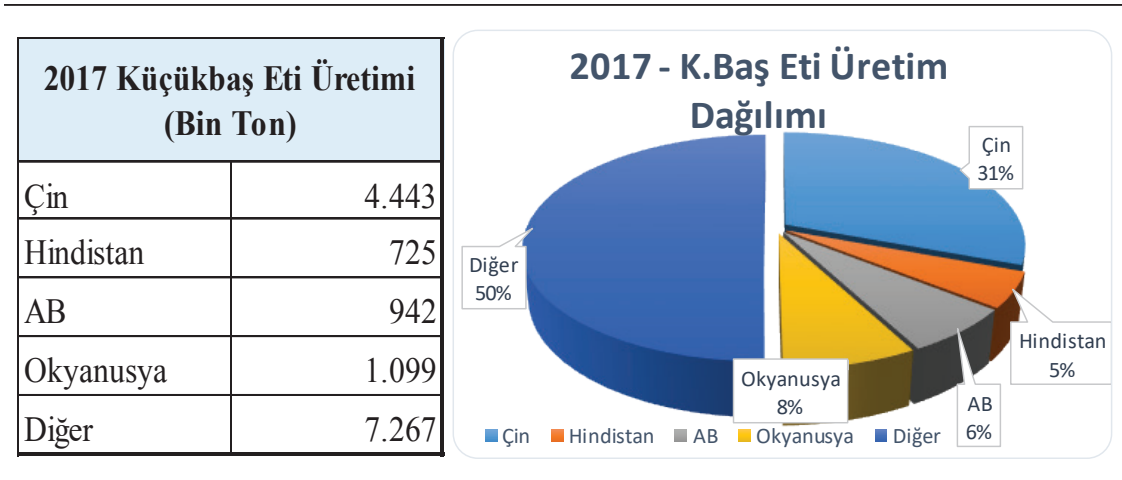

İki yıllık küçülmeden sonra, çevresel ve sıhhi yönetmeliklerin sıkı bir şekilde uygulanması, özellikle de su kaynaklarının kirliliğinin sınırlandırılması; Çin'in domuz eti üretimini olumlu etkilemiştir.

ABD'de domuz eti üretimi Kanada ve Meksika ile entegre yürütülen verimli üretim çalışmalarının öncülüğünde yüksek kesim sayısı ve artan karkas ağırlıkları ile bir önceki yıla göre % 3,6 artarak 11,7 milyon ton oldu.

1.2.3 Küçükbaş Eti

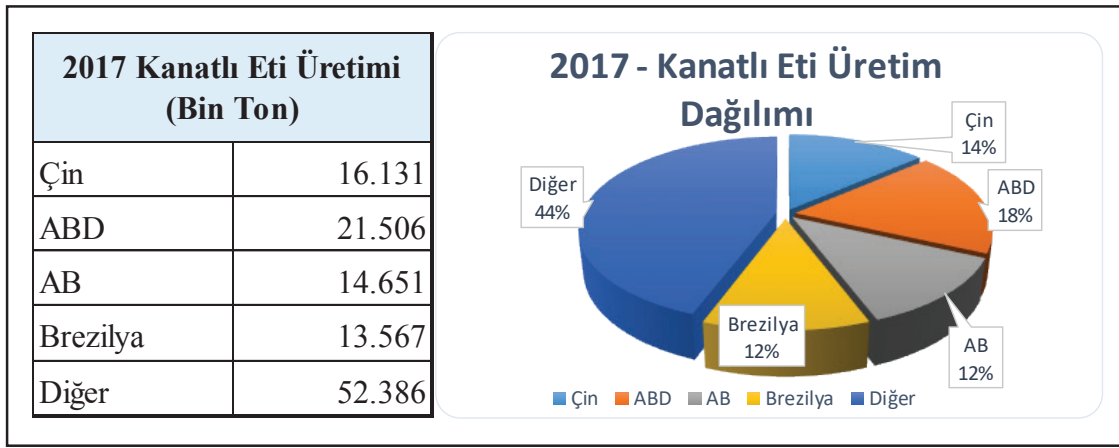
2017 yılında dünya küçükbaş eti üretimi yaklaşık 14,5 milyon tondur. Dünya üretiminin % 50'sini Çin, Hindistan, Okyanusya ve AB karşılamaktadır.

Koyun eti üretiminde Asya ve Afrika geleneksel sistemlerin baskın olduğu yerler üretimin % 80'ini oluşturuyor. Çin, Hindistan, Pakistan, Nijerya, Cezayir ve Sahra altı Afrika ülkeleri en büyük koyun eti üreticileri arasındadır, ancak Okyanusya'daki üretim, kritik rol oynamaya devam etmektedir. Son iki yıldır olduğu gibi 2017 yılında hem Avustralya'da hem de Yeni Zelanda'daki koyun eti üretimi, olumlu bir performans göstermiştir ancak sürülerin yeniden oluşturulması sürecinde kesilen kuzu sayısı azalmaktadır. Bu arada AB'de koyun eti üretimi % 2,6 oranında artmıştır.

1.2.4 Kanatlı Eti

2017 yılında dünya kanatlı eti üretimi 118,2 milyon tondur. Dünya üretiminin % 56'sını ABD, Çin, AB ve Brezilya karşılamaktadır. 2017 yılı dünya üretiminde % 1 oranında bir artış gerçekleşmiştir.

Kuş gribi salgını, 2017'de kümes hayvanları piyasasını belirgin biçimde etkiledi. Çin'de canlı kanatlı hayvan pazarlarının kuş gribi yayılımını durdurmak için kapanması ve ev tipi küçük besicilik stokunun sınırlı olması nedeniyle, tavuk üretimi geriledi. Rakamsal olarak 2017 yılında % 5,2 oranında azaldı.

Genişleyen tavuk eti üretiminin çoğu Amerika Birleşik Devletleri, Brezilya, AB, Rusya Federasyonu, Hindistan, Tayland ve Meksika'dan geldi. Amerika Birleşik Devletleri'nde, daha büyük tavuk üretmeye ve üretim verimliliğini artırmaya yönelik genetik iyileştirmeler, beklenen kanatlı eti üretimini olumlu destekledi.

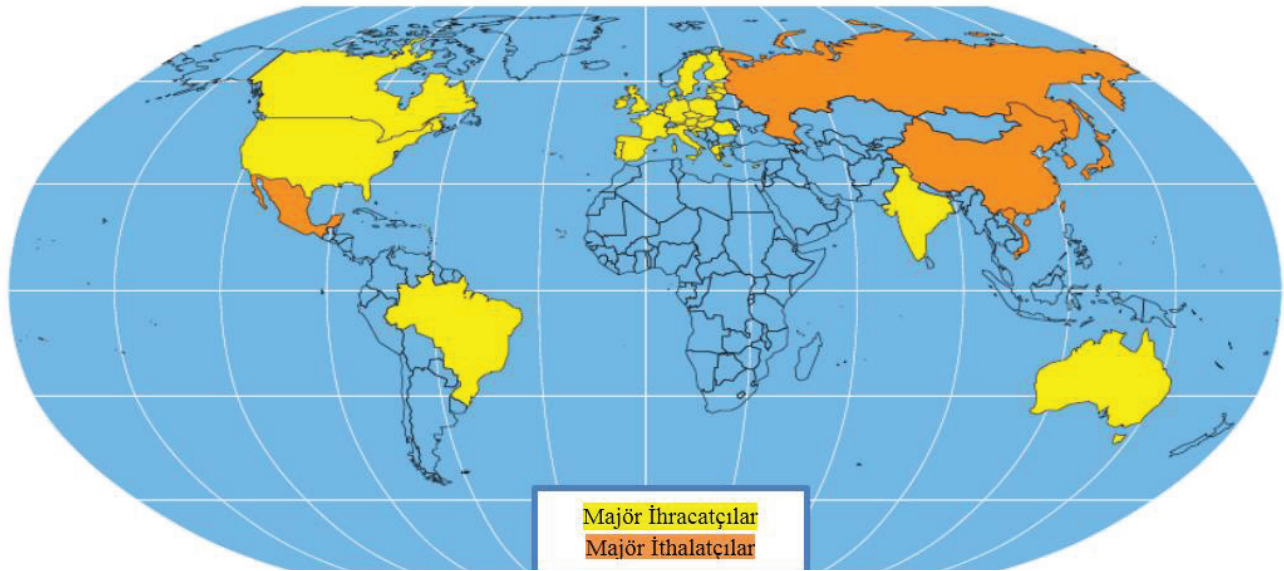
1.2.5 Balık Üretimi

2015 yılında dünya balık üretimi bir önceki yıla göre % 2,7 artarak 169,2 milyon tona ulaşmıştır. Kültür balıkçılığının üretimdeki payı son yıllarda sürekli olarak artmış, 2014 yılında % 45,3'e yükselmiştir.

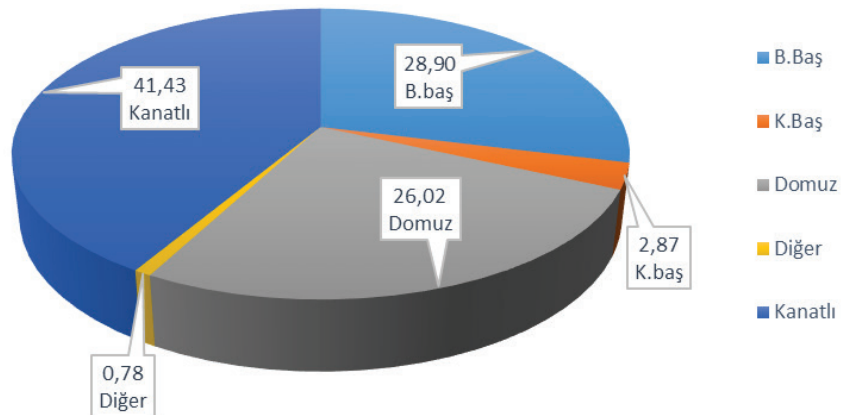
Çin, 2015 dünya balık üretiminin % 39'unu karşılamıştır. Üretimin % 71'i kültür balıdır.

Ülkeler	Av Balığı Üretimi			Kültür Balığı Üretimi			Toplam			
	2014	2015	Av Balığı Payı %	2014	2015	Kültür Balığı Payı %	2014	2015	Yıllık Değişim %	2015-Ülke Payı %
Çin	18,3	18,7	28,1	45,8	47,9	71,9	64,1	66,6	3,9	39,4
Hindistan	5,0	4,8	94,1	0,3	0,3	5,9	5,3	5,1	-3,8	3,0
Endonezya	6,4	6,5	55,6	4,9	5,2	44,4	11,3	11,7	3,5	6,9
Amerika	5,0	5,0	92,6	0,4	0,4	7,4	5,4	5,4	0,0	3,2
AB	5,4	5,3	81,5	1,3	1,2	18,5	6,7	6,5	-3,0	3,8
Diğer	51	52,3	70,8	21	21,6	29,2	72	73,9	2,6	43,7
Dünya	91,1	92,6	54,7	73,7	76,6	45,3	164,8	169,2	2,7	

1.3 Ticaret

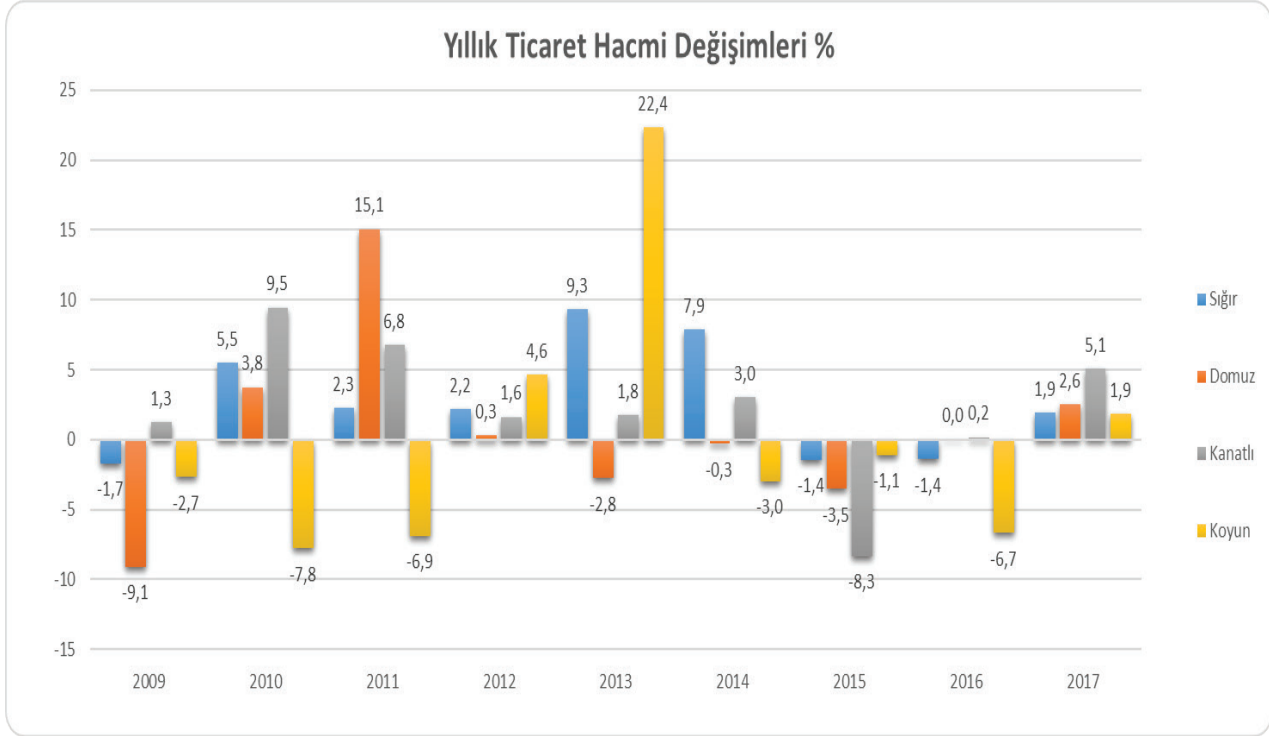

2017 Dünya Et Ticaret Dağılımı

2017 yılında dünya et ticaret hacmi, bir önceki yıla göre % 1,4 artarak 31,5 milyon ton seviyesine yükselmiştir.

Toplam et ticaretinin % 41'ini (13,0 milyon ton) kanatlı eti oluştururken, domuz eti % 26,0 (8,2 milyon ton), büyükbaş eti % 28,9 (9,1 milyon ton) ve küçükbaş eti % 2,87 (0,9 milyon ton) paya sahip olmuştur.

Kaynak: OECD-FAO

1.3.1 Et Üretim ve Ticaret Miktarları

FAO (Milyon Ton)		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Toplam et	Üretim	290,8	297,1	304,1	308,3	315,3	319,2	321,3	324,8
	Ticaret	26,5	28,8	29,7	30,9	31,6	29,7	31,2	31,5
	Ticaret/Üretim %	9,1	9,7	9,8	10,0	10,0	9,3	9,7	9,7
Büyükbaş eti	Üretim	65	66,6	67,4	67,8	68,3	67,5	68,3	69,5
	Ticaret	7,6	8	8,1	9,0	9,3	9,7	8,9	9,1
	Ticaret/Üretim %	11,7	12	12	13,3	13,7	14,3	13,1	13,1
Küçükbaş eti	Üretim	13	13,8	13,4	13,9	14,0	14,0	14,4	14,5
	Ticaret	0,8	0,7	0,8	1,0	1,0	1,0	0,9	0,9
	Ticaret/Üretim %	6,2	5,1	6	7,0	6,9	7,0	6,3	6,3
Domuz eti	Üretim	109,2	108,8	112,7	114,5	116,1	118,8	115,8	117,0
	Ticaret	6,1	7,1	7,5	7,4	7,5	7,0	8,3	8,2
	Ticaret/Üretim %	5,6	6,5	6,7	6,5	6,5	5,9	7,1	7,0
Kanatlı eti	Üretim	98,1	102,3	104,9	106,4	107,6	112,1	117,2	118,2
	Ticaret	11,6	12,7	13,1	13,2	13,5	12,6	12,8	13,1
	Ticaret/Üretim %	11,8	12,4	12,5	12,4	12,5	11,2	10,9	11,1

Kaynak:FAO Food Outlook

2017 yılında, ticarete konu olan et miktarının üretimdeki payı bir önceki yıla göre artarak toplamda % 9,7 olarak gerçekleşmiştir. 2017 yılında üretilen büyükbaş etinin % 13,1'i, küçükbaş etinin % 6,3'ü, domuz etinin % 7'si ve kanatlı etinin % 11,1'i ticarete konu olmuştur.

1.3.2 Balık Üretimi ve Ticareti

FAO (Milyon Ton)	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Üretim	148,5	156,2	158	162,9	164,3	168,6
Ticaret	56,7	57,4	58,1	58,8	59,5	59,8
Ticaret/Üretim %	38,2	36,7	36,8	36,1	36,2	35,5

Kaynak: FAO Food Outlook

Not: Veriler canlı ağırlık eşdeğeridir.

Dünya balık üretimi 2015 yılında 2010 yılına göre % 13,54 artış gösterirken, ticaretteki artış oranı % 5,47'dir. 2015 yılında üretimin % 35,5'i ticarete konu olmuştur.

1.3.3 Büyükbaş Eti Ticareti

FAO Ekim 2017 Gıda Görünüm raporu verilerine göre;

B.Baş Eti (Bin Ton)	İthalat - 2017				B.Baş Eti (Bin Ton)	İhracat - 2017			
	Sıra	Ülke	Hacim	Payı %		Sıra	Ülke	Hacim	Payı %
	1	Çin	1.491	16,8%		1	Hindistan	1.690	18,5%
	2	ABD	1.194	13,5%		2	Brezilya	1.641	18,0%
	3	Japonya	764	8,6%		3	Avustralya	1.317	14,4%
	4	Kore	471	5,3%		4	ABD	1.286	14,1%
	Diğer		4.933	55,7%		Diğer		3.184	34,9%
Dünya Toplam		8.853	100,0%	Dünya Toplam		9.118	100,0%		

2017 yılında Hindistan, Brezilya, ABD ve AB'de ihracat önemli derecede artış gösterirken Avustralya'da azalmıştır. Çin, Japonya ve İran'da önemli derecede ithalat artışı gerçekleşmiştir.

1.3.4 Küçükbaş Eti Ticareti

FAO Ekim 2017 Gıda Görünüm raporu verilerine göre;

K.Baş Eti (Bin Ton)	İthalat - 2017				K.Baş Eti (Bin Ton)	İhracat - 2017			
	Sıra	Ülke	Hacim	Payı %		Sıra	Ülke	Hacim	Payı %
	1	Çin	248	27,0%		1	Avustralya	419	46,3%
	2	AB	142	15,4%		2	Yeni Zelanda	362	40,0%
	3	ABD	112	12,2%		3	Hindistan	22	2,4%
	4	S.Arabistan	47	5,1%		4	AB	28	3,1%
	Diğer		371	40,3%		Diğer		74	8,2%
	Dünya Toplam		920	100,0%		Dünya Toplam		905	100,0%

2017 yılında ihracatın yaklaşık % 87'sini Avustralya ve Yeni Zelanda karşılamış, bir önceki yıla göre AB'nin dünya ithalatındaki payı % 17 den % 15'e düşmüştür.

1.3.5 Kanatlı Eti Ticareti

FAO Ekim 2017 Gıda Görünüm raporu verilerine göre;

Kanatlı Eti (Bin Ton)	İthalat - 2017				Kanatlı Eti (Bin Ton)	İhracat - 2017			
	Sıra	Ülke	Hacim	Payı %		Sıra	Ülke	Hacim	Payı %
	1	Çin	1.562	12,5%		1	Brezilya	4.403	33,7%
	2	Japonya	1.228	9,8%		2	ABD	3.749	28,7%
	3	S.Arabistan	885	7,1%		3	AB	1.492	11,4%
	4	AB	693	5,5%		4	Tayland	1.042	8,0%
	Diğer		8.138	65,1%		Diğer		2.383	18,2%
	Dünya Toplam		12.506	100,0%		Dünya Toplam		13.069	100,0%

Kanatlı eti ticareti 2017 yılında % 2 artmıştır. Dünya kanatlı eti üretimi 1,1 milyon artarak 118,2 milyon ton ile % 0,9 oranında rekor bir büyüme kaydetti. 2017 yılında kuş gribi virüsü küresel ticareti önemli şekilde etkiledi. Çin'de virüsün yayılmasını önlemek için canlı kanatlı pazarlarının kapanması kanatlı üretiminin 16,3 milyon tona düşmesine neden olmuştur. Bu rakam 2009 yılından beri gerçekleşen en düşük üretim miktarı oldu. Virüsün AB üretiminde sınırlı bir etkisinin olduğu görülmektedir. 2016 yılında % 4 olan artış miktarının 2017 yılında % 1 olması tahmin edilmektedir. Üretimdeki artışın büyük kısmının ABD, Brezilya, Rusya, AB, Hindistan, Tayland ve Meksika'dan gelmesi bekleniyor. Ticaretin (İhracat) 2017 yılında % 2 artarak 13,1 milyon ton olması tahmin edilmektedir. Angola, Küba, Japonya, Irak ve Birleşik Arap Emirlikleri'nde ithalat artışı beklenmektedir. AB, Çin, Vietnam, Meksika, Suudi Arabistan ve Filipinler'de ithalatın azalması beklenmektedir.

1.3.6 Domuz Eti Ticareti

FAO Ekim 2017 Gıda Görünüm raporu verilerine göre;

Domuz Eti (Bin Ton)	İthalat - 2017				Domuz Eti (Bin Ton)	İhracat - 2017			
	Sıra	Ülke	Hacim	Payı %		Sıra	Ülke	Hacim	Payı %
	1	Çin	2.180	26,7%		1	AB	2.810	34,2%
	2	Japonya	1.448	17,7%		2	ABD	2.475	30,1%
	3	Meksika	954	11,7%		3	Kanada	1.274	15,5%
	4	ABD	607	7,4%		4	Brezilya	866	10,5%
	Diğer		2.978	36,5%		Diğer		784	9,6%
	Dünya Toplam		8.167	100,0%		Dünya Toplam		8.209	100,0%

2017 yılında Avrupa Birliği, ABD ve Kanada, dünya ihracatının yaklaşık % 80'ini karşılamıştır.

1.3.7 Balık ve Ürünleri Ticareti

FAO Ekim 2017 Gıda Görünüm raporu verilerine göre;

Balk ve Ürünleri (Milyar \$)	İthalat - 2017				Balk ve Ürünleri (Milyar \$)	İhracat - 2017			
	Sıra	Ülke	Değer	Payı %		Sıra	Ülke	Değer	Payı %
	1	AB	54,9	37,7%		1	AB	34,7	22,6%
	2	Amerika	21,8	15,0%		2	Çin	22,8	14,9%
	3	Çin	15,9	10,9%		3	Norveç	11,7	7,6%
	4	Japonya	15	10,3%		4	Vietnam	7,7	5,0%
	Diğer		38,1	26,1%		Diğer		76,6	49,9%
	Dünya Toplam		145,7	100,0%		Dünya Toplam		153,5	100,0%

Not: Veriler balık unu ve balık yağını da içermektedir. AB ülkelerinin kendi içindeki ticaret dâhildir.

Dünya balık ve balık ürünleri ihracatı 2017 yılında % 8 artış ile 153,5 milyar dolar olmuştur. İhracatta en büyük pay % 34,7 ile AB ülkelerine aittir, Çin % 22,8 pay ile ikinci sıradadır. 2017 yılında Norveç'in dünya ihracatındaki payı bir önceki yıla göre % 7,5 ten % 11,7'ye yükselmiştir.

En büyük ithalatçı ve ihracatçı olan AB ülkelerinin dünya ithalatındaki payı % 37,7 ile 54 milyar doların, ihracatındaki değeri 34 milyar doların üzerindedir.

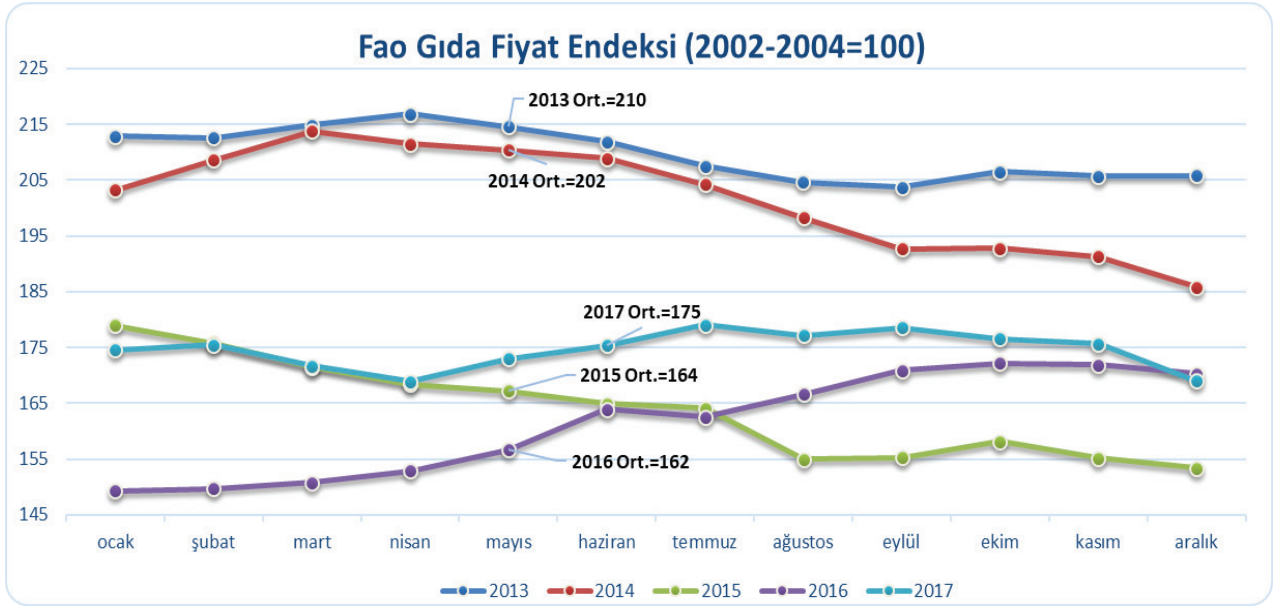
1.4 Fiyatlar

1.4.1 FAO Gıda Fiyat Endeksi

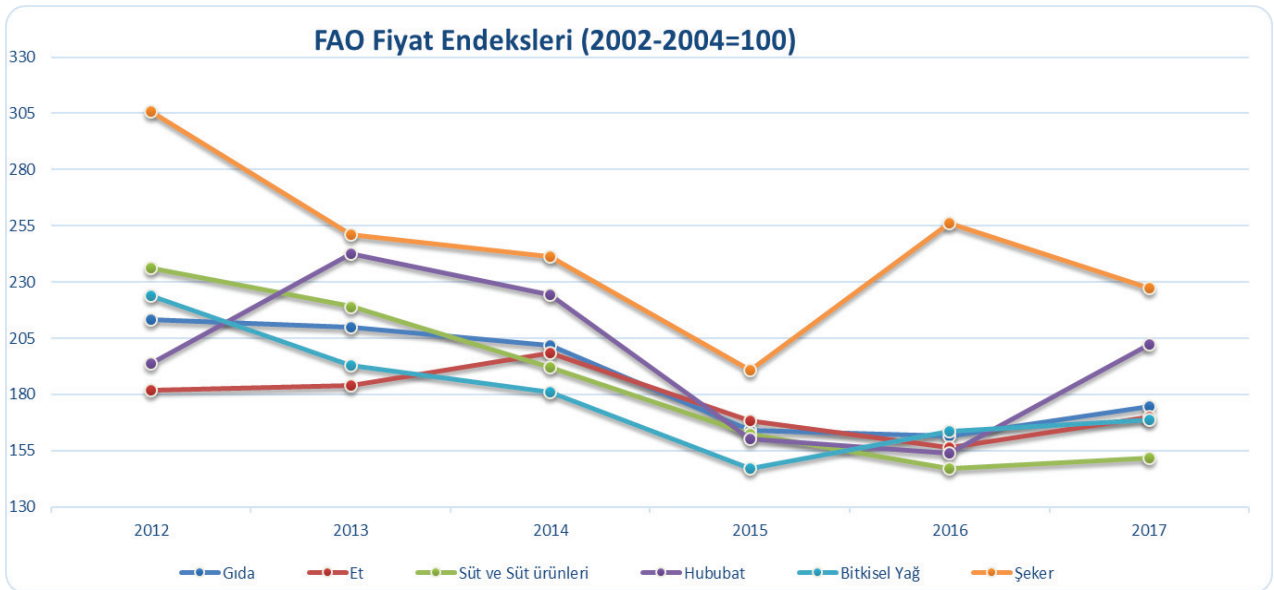
FAO gıda fiyat endeksine göre; 2017 yılı genelinde endeks bir önceki yıla göre % 8 artarak 174,6 puana yükselmiştir, beş yıllık düşüşten sonra ilk defa artışa geçmiştir. Yıllık bazda şeker fiyatları düşerken, süt ve et fiyatları keskin artış gösterdi, hububat ve yağ fiyatları hafifçe arttı.

FAO Yıllık Ortalama Fiyat Endeksleri						
Tarih	Gıda	Et	Süt ve Süt ürünleri	Hububat	Yağ	Şeker
2010	188	158,3	206,6	179,2	197,4	302
2011	229,9	183,3	229,5	240,9	254,5	368,9
2012	213,3	182	193,6	236,1	223,9	305,7
2013	209,8	184,1	242,7	219,2	193	251
2014	201,8	198,3	224,1	191,9	181,1	241,2
2015	164,0	168,1	160,3	162,4	147,0	190,7
2016	161,5	156,2	153,8	146,9	163,8	256,0
2017	174,6	170,3	202,2	151,6	168,8	227,3
2017-2016 % değişim	8,2	9,0	31,5	3,2	3,1	-11,2
2017-2012 % değişim	-18,1	-6,4	4,4	-35,8	-24,6	-25,7

FAO gıda fiyat endeksi, uluslararası gıda emtia fiyatlarına ilişkin değişimleri aylık olarak ölçen bir endekstir. 5 emtia grubuna (et, man-dıra, şeker, hububat ve yağ) dâhil toplam 73 gıda maddesi fiyatının, ticaretteki paylarına göre ağırlıklandırılmasıyla oluşturulmuştur. Hesaplamalarda 2002-2004 yılları arasındaki ihracat verileri temel alınmaktadır. Endeks hesaplamalarında 2002-2004 yılları ortalaması fiyatları 100 alınarak değişimler aylık olarak izlenmektedir. Son 2 aya ilişkin veriler tahmini değerler olup revize edilebilmektedir.

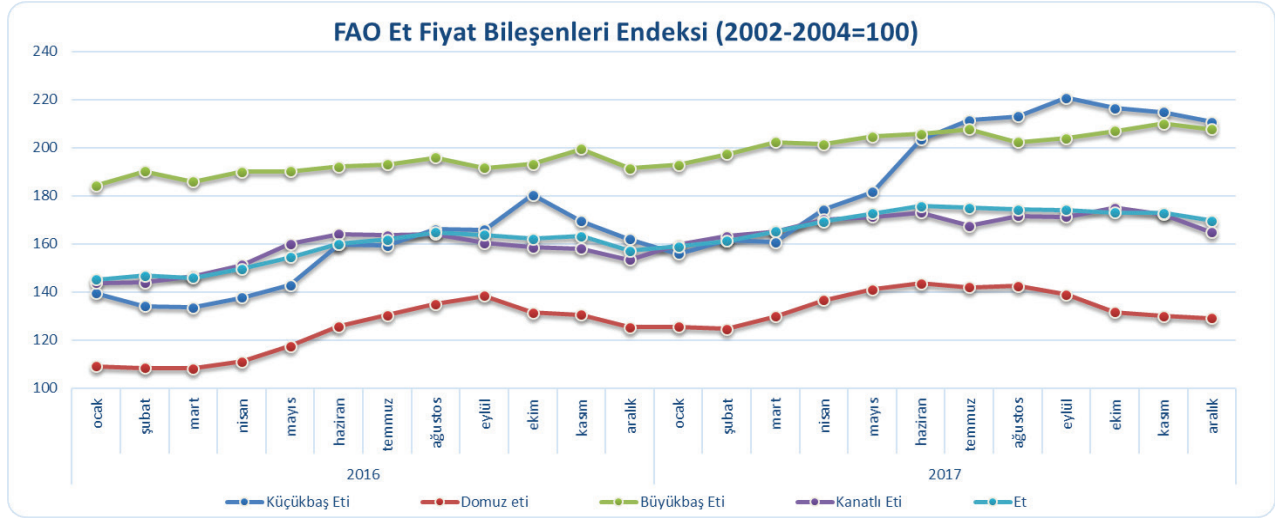

2016-2017 döneminde en fazla fiyat artışı % 32 ile süt ürünleri fiyatlarında görülmüştür. Yağsız süt tozu fiyatları sabit kalırken, tam yağlı süt tozu, peynir ve özellikle de tereyağı fiyatlarında gözlemlenen artış endeksi etkilemiştir.

2017'deki şeker fiyatlarındaki düşüş, büyük ölçüde dünyanın en büyük üreticisi olan Brezilya'daki bereketli hasat ve Hindistan-Tayland'daki güçlü üretim toparlanmaları sonucundadır.

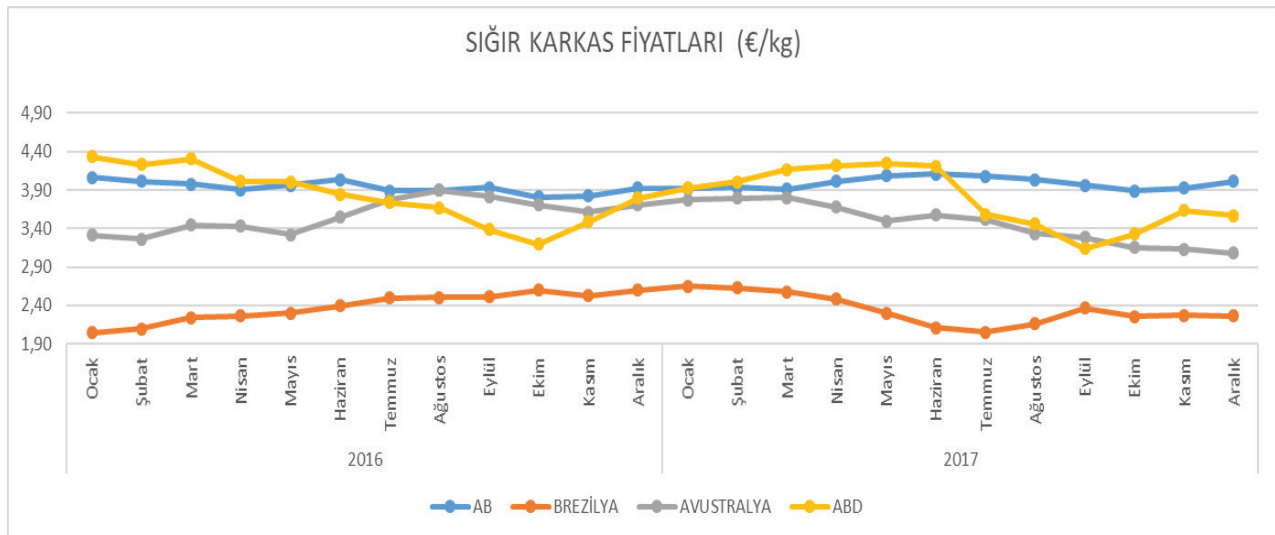
I.4.2 FAO Et Fiyat Endeksi

FAO Et Fiyatları Endeksi; 13 kanatlı, 7 büyükbaş hayvan, 6 domuz ve 1 küçükbaş hayvan ürününün ihracat fiyatlarının, 2002-2004 döneminde gerçekleşen ihracat paylarına göre ağırlıklandırılmasıyla elde edilmiştir. FAO gıda fiyat endeksine göre; 2017 et fiyat endeksi yıllık bazda % 9 artmıştır. En büyük artışı % 26 ile küçükbaş eti ve %10 ile domuz eti yaşamıştır. Genel olarak domuz eti fiyatları artan talebe bağlı olarak yükselirken, kısıtlı ihracat arzı koyun eti fiyatlarını yükseltti.

I.4.3 Uluslararası Fiyatlar

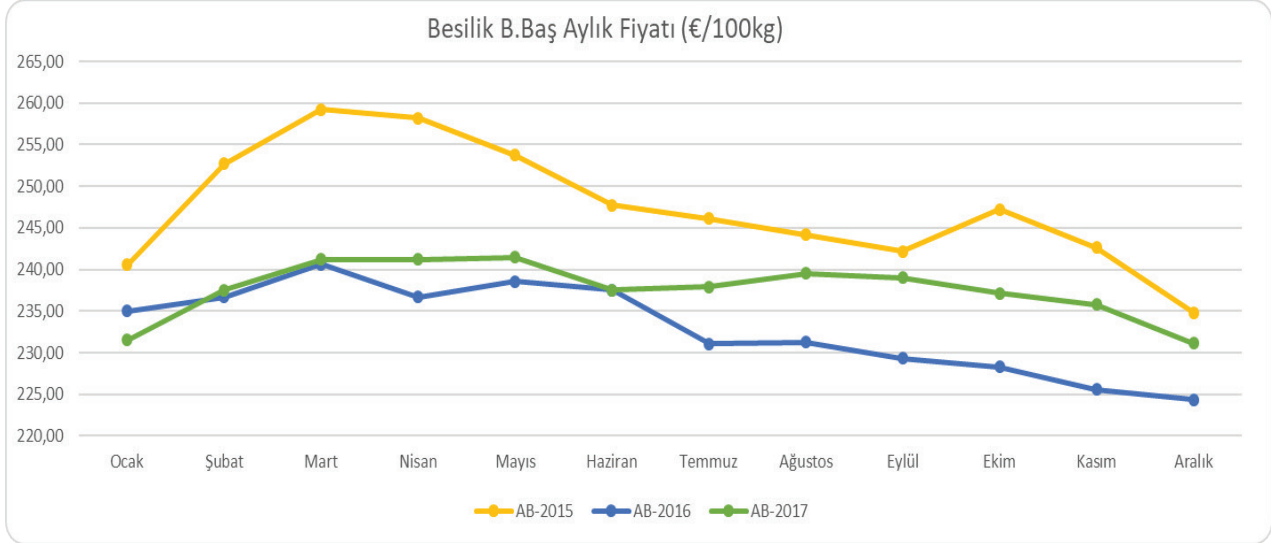
USDA, BoardBia ve Avrupa Komisyonu verilerine göre; 2017 yılında AB sığır karkas (R3) fiyatları bir önceki yıla göre % 1,3 artarak ortalama 3,99 €/kg olmuştur. Amerika Birleşik Devletleri için sığır karkas (R3) fiyatı ise 2017 yılında bir önceki yılın ortalamasına göre % 1 düşerek 3,79 €/kg seviyesinde gerçekleşmiştir. Avustralya için ortalama fiyat yaklaşık % 2,9 oranında düşerek 3,47 €/kg olurken Brezilya fiyatlarında yaşanan % 1,5 oranındaki azalma ile ortalama fiyatları 2,34 € seviyesine düşürmüştür.

Kaynak: USDA, BordBia

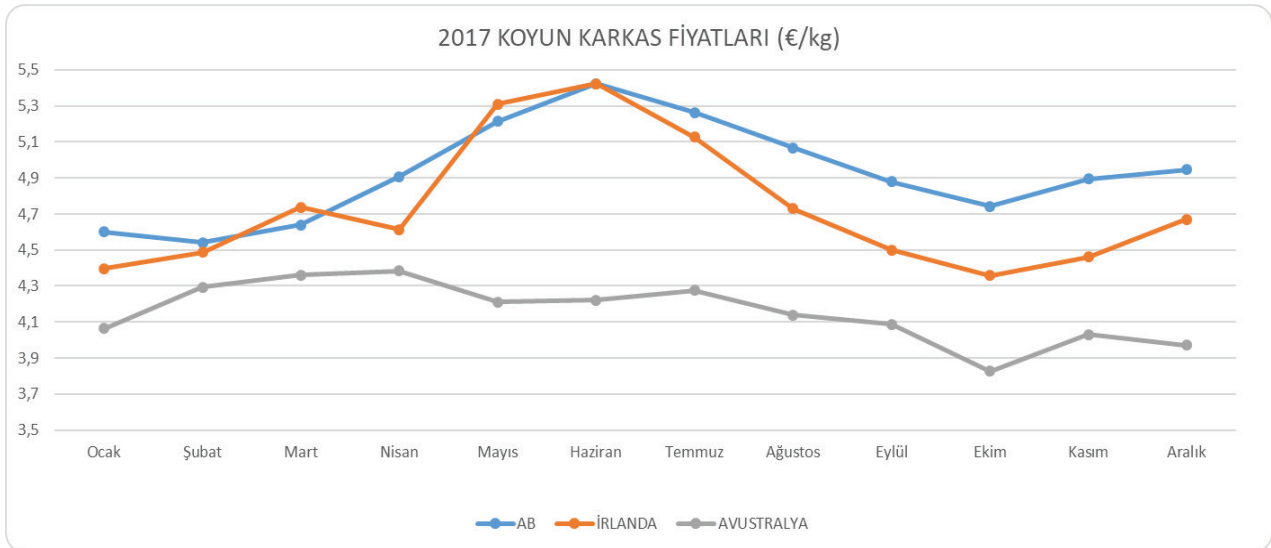
Avrupa Komisyonu raporuna göre, 6-12 ay arası ve 300 kg altında besilik buzağının 2017 yılı ortalama fiyatı, 2016 yılı ortalamasına göre % 2 artmış ve 2,38 € olarak gerçekleşmiştir.

2017 yılında fiyatlar bir önceki yıla göre paralellik göstermiş olup 2015 yılına göre oldukça düşük seyretilmiştir.

Kaynak: Avrupa Komisyonu

2017 yılında koyun karkas fiyatları Avrupa Birliği ülkelerinde ortalama 5,13 €/kg ile bir yıl öncesinin yaklaşık % 0,49 üzerinde kalmıştır. Avustralya koyun karkas ortalaması ise 3,67 € ile bir önceki yıla göre % 3,91 yükselmiştir.

Kaynak: USDA, BoardBia

I.4.4 Yıllık Ortalama Karkas Et ve Besilik Canlı Hayvan Fiyatları

20.03.2018	2014 ort.		2015 ort.		2016 ort.		2017 ort.	
Besilik Canlı B.Baş	€/kg	TL/kg	€/kg	TL/kg	€/kg	TL/kg	€/kg	TL/kg
AB	2,42	7,05	2,47	7,49	2,33	7,79	2,38	9,80
YILLIK DEĞİŞİM	-2,71 %	11,60 %	2,16 %	6,25 %	-5,93 %	4,05 %	2,04 %	25,79 %
TÜRKİYE	4,50	13,10	4,78	14,45	4,73	15,82	3,66	15,08
YILLIK DEĞİŞİM	9,21 %	25,27 %	6,04 %	10,28 %	-1,02 %	9,48 %	-22,68 %	-4,69 %
Sığır Karkas (R3)	€/kg	TL/kg	€/kg	TL/kg	€/kg	TL/kg	€/kg	TL/kg
AB	4,00	11,64	4,32	13,06	3,93	13,16	3,99	16,47
YILLIK DEĞİŞİM	-6,29 %	7,49 %	7,90 %	12,21 %	-8,94 %	0,72 %	1,53 %	25,16 %
TÜRKİYE	7,79	22,67	8,01	24,22	7,67	25,67	6,00	24,75
YILLIK DEĞİŞİM	-18,42 %	-6,42 %	2,75 %	6,86 %	-4,20 %	5,97 %	-21,77 %	-3,57 %
BREZİLYA	2,44	7,10	2,41	7,28	2,39	8,00	2,34	9,65
YILLIK DEĞİŞİM	12,99 %	29,61 %	-1,44 %	2,50 %	-0,63 %	9,91 %	-2,10 %	20,68 %
ABD	4,08	11,86	4,68	14,17	3,82	12,79	3,78	15,58
YILLIK DEĞİŞİM	22,82 %	40,88 %	14,88 %	19,48 %	-18,39 %	-9,73 %	-1,20 %	21,80 %
AVUSTRALYA	2,29	6,65	3,14	9,51	3,58	11,97	3,46	14,28
YILLIK DEĞİŞİM	-0,98 %	13,58 %	37,49 %	42,98 %	13,74 %	25,81 %	-3,20 %	19,33 %
Koyun Karkas	€/kg	TL/kg	€/kg	TL/kg	€/kg	TL/kg	€/kg	TL/kg
AB	5,11	14,85	5,13	15,52	4,98	16,68	4,93	20,33
YILLIK DEĞİŞİM	4,33 %	19,67 %	0,49 %	4,51 %	-2,87 %	7,44 %	-1,11 %	21,91 %
TÜRKİYE	9,25	26,91	10,60	32,08	9,18	30,71	7,45	30,71
YILLIK DEĞİŞİM	-12,82 %	0,00 %	14,62 %	19,20 %	-13,43 %	-4,25 %	-18,88 %	0,00 %
İRLANDA	4,75	13,82	4,83	14,62	4,82	16,13	4,73	19,53
YILLIK DEĞİŞİM	3,74 %	19,00 %	1,73 %	5,79 %	-0,27 %	10,31 %	-1,80 %	21,05 %
YENİ ZELANDA	3,55	10,33	3,54	10,71	3,35	11,22	4,01	16,54
YILLIK DEĞİŞİM	13,47 %	30,16 %	-0,34 %	3,64 %	-5,29 %	4,76 %	19,63 %	47,47 %
AVUSTRALYA	3,53	10,28	3,67	11,11	3,63	12,15	4,16	17,15
YILLIK DEĞİŞİM	13,60 %	30,31 %	3,91 %	8,07 %	-1,14 %	9,35 %	14,52 %	41,18 %
Ortalama Kur €/TL	2,91		3,03		3,35		4,13	

Kaynak : USDA, Avrupa Komisyonu, BoardBia, ATB, Haygem, TCMB

1.5. Tüketim

1.5.1. Kişi Başı Yıllık Et Tüketimleri

Ülkelere göre sığır eti tüketimi

OECD – FAO 2017 verilerine göre kişi başı tüketim miktarları (kg/kişi);

Ülke	Sığır Eti	Domuz Eti	Kanathı Eti	Koyun Eti	Toplam
ABD	25,8	23,6	48,8	0,4	98,6
Avustralya	20,9	20,7	44,5	8,5	94,6
Arjantin	41,2	8,8	37,5	1,2	88,8
Uruguay	43,2	14,9	16,3	6,6	81,0
İsrail	20,0	1,6	56,9	1,8	80,4
Brezilya	26,5	11,8	39,9	0,4	78,6
Yeni Zelanda	13,0	18,1	37,9	3,2	72,1
Şili	18,1	18,6	34,8	0,4	72,0
Kanada	18,4	15,9	34,9	0,9	70,0
AB-28	11,0	32,5	24,2	1,9	69,6
Rusya	10,1	20,7	28,7	1,2	60,7
Kore	10,3	28,7	16,7	0,2	55,9
Suudi Arabistan	3,9	0,2	44,7	5,3	54,0
Çin	4,1	30,8	12,3	3,1	50,2
Güney Afrika	11,0	3,4	32,8	3,0	50,2
Meksika	8,6	12,0	26,6	0,5	47,7
Ukrayna	5,8	12,3	23,2	0,4	41,7
Japonya	6,6	15,4	14,3	0,1	36,4
Dünya	6,5	12,3	13,9	1,7	34,4
Türkiye	8,3	0,1	17,9	4,1	30,4
Filipinler	2,9	14,2	12,0	0,5	29,6
İran	3,3	0,0	22,4	3,2	29,0
Mısır	9,3	0,2	9,2	1,3	19,9
Pakistan	6,3	0,0	4,4	2,1	12,8
Endonezya	1,9	2,2	6,8	0,4	11,3
Hindistan	0,5	0,2	2,0	0,5	3,2

OECD-FAO verilerine göre 2017 yılında dünya kişi başı et tüketim miktarı 34,4 kg/kişi olup Türkiye tüketimi 30,4 kg/kişidir.

Sığır eti tüketiminde Uruguay 43,2 kg/kişi ve sonrasında Arjantin 41,2 kg/kişi ile açık ara liderdir. Domuz eti tüketiminde Çin ve AB ülkeleri başı çekmektedir. Yıllık kişi başında en çok kanatlı etini 56,9 kg ile İsrail tüketmektedir. Türkiye koyun eti tüketiminde 4,1 kg/kişi ile önde gelen ülkeler arasındadır.

2 TÜRKİYE'DE DURUM

2.1 Tarımsal Üretim Değeri

2012-2017 döneminde bitkisel ürün üretim değerinde artış % 54, hayvansal ürün üretim değerindeki artış % 52 olarak gerçekleşmiştir. 2017 yılında toplam hayvansal üretim değeri, tarımsal üretim değerinden % 58 pay alarak 187 milyar 722 milyon TL olmuştur. Bu değer, 117 milyar 796 milyon TL olan canlı hayvanlar üretim değeri ile 69 milyar 926 milyon TL olan hayvansal ürünler üretim değeri toplamından oluşmaktadır.

Milyon TL	BİTKİSEL ÜRÜN			HAYVANSAL ÜRÜN		
	Üretim Değeri	Pazarlanan Değer	Pazarlanan Değerin Payı (%)	Üretim Değeri	Pazarlanan Değer	Pazarlanan Değerin Payı (%)
2012	87.899	73.360	83	49.322	39.223	80
2013	92.653	76.644	83	40.459	30.846	76
2014	98.123	81.742	83	44.332	33.741	76
2015	120.152	100.364	84	55.671	43.099	77
2016	117.639	98.190	83	62.167	48.886	79
*2017	135.226	113.164	84	69.926	54.283	78

Not: Hayvansal ürünlere ilişkin veriler ile bunlara ait üretici birim fiyatlarının ağırlıklandırılmasıyla elde edilmektedir.

Kaynak: TÜİK *2017 yılı verileri geçicidir.

2.1.1 Canlı Hayvanlar Üretim Değeri

Canlı hayvan üretim değerlerinde en yüksek değer kalemi % 71,1 pay ile büyükbaş hayvanlar olurken, yine hayvansal ürünler kategorisindeki et, süt ve deri üretim değerlerinde büyükbaş hayvan ürünleri % 86,5 paya sahiptir.

2012 yılından itibaren canlı hayvan üretim değeri % 85 artmıştır. En önemli artış % 95 ile büyükbaş hayvanlarda gerçekleşmiş olup küçükbaş hayvanlarda artış % 67 olmuştur.

Canlı Hayvanlar	2012		2013		2014		2015		2016		2017	
	Değer (000.000 TL)	Pay (%)	Değer (000.000 TL)	Pay (%)	Değer (000.000 TL)	Pay (%)	Değer (000.000 TL)	Pay (%)	Değer (000.000 TL)	Pay (%)	Değer (000.000 TL)	Pay (%)
Koyun	13.228	20,8	13.460	23,3	13.892	22,2	15.250	20,9	17.174	19,1	22.281	18,9
Kıl keçisi	3.484	5,5	3.801	6,6	3.956	6,3	4.229	5,8	4.702	5,2	5.584	4,7
Tiftik keçisi	52	0,1	56	0,1	60	0,1	71	0,1	86	0,1	103	0,1
Sığır	42.875	67,5	36.395	63,1	40.311	64,5	48.936	66,9	62.228	69,2	83.752	71,1
Manda	282	0,4	257	0,4	301	0,4	365	0,5	489	0,5	578	0,5
At	141	0,2	140	0,2	122	0,2	122	0,2	128	0,1	116	0,1
Katır	58	0,1	66	0,1	54	0,1	65	0,1	57	0,1	47	0,0
Eşek	75	0,1	79	0,1	67	0,1	66	0,1	67	0,1	65	0,1
Deve	5	0,0	7	0,0	5	0,0	6	0,0	6	0,0	7	0,0
Tavuk	3.168	5,0	3.254	5,6	3.524	5,7	3.790	5,2	4.679	5,2	4.941	4,2
Hindi	140	0,2	158	0,3	167	0,3	159	0,2	195	0,2	266	0,2
Ördek	8	0,0	9	0,0	9	0,1	9	0,0	10	0,0	11	0,0
Kaz	30	0,0	33	0,1	39	0,0	36	0,0	44	0,0	46	0,0
TOPLAM	63.547		57.716		62.312		73.102		89.865		117.796	

Kaynak: TÜİK

2.1.2 Hayvansal Ürün Üretim Değeri

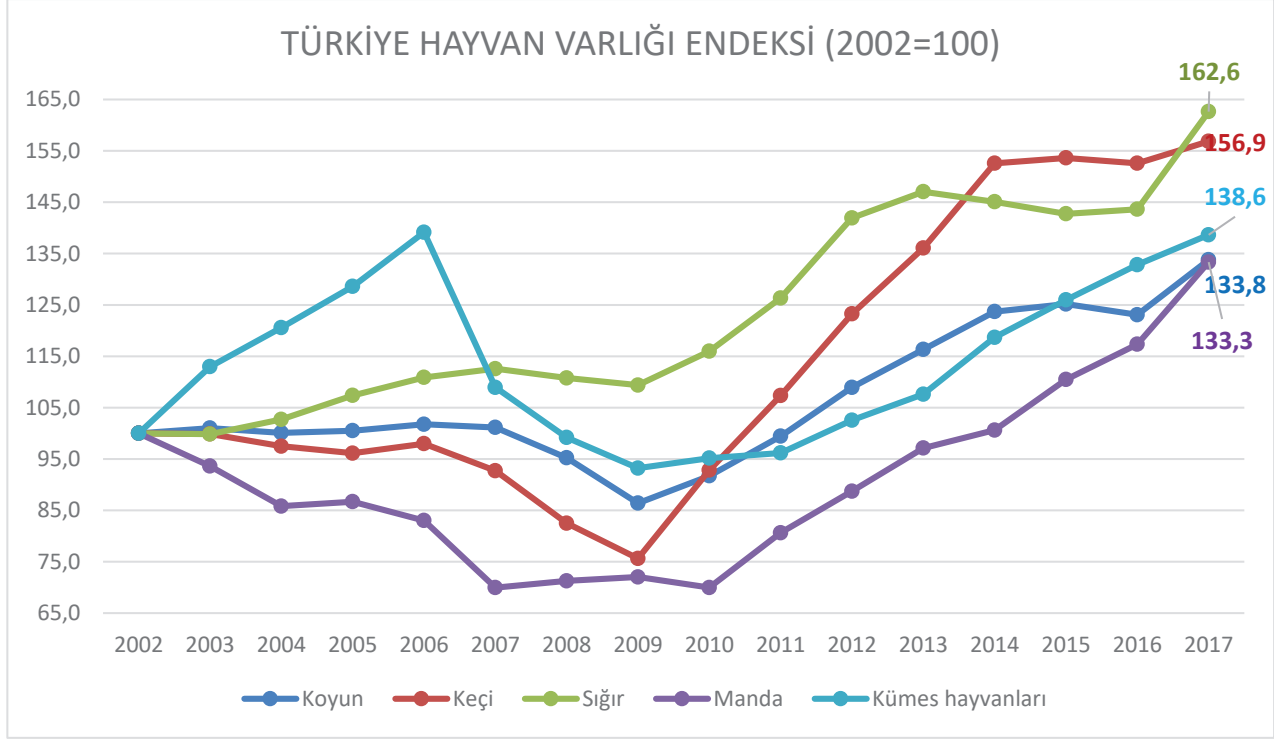
2012-2017 döneminde hayvansal ürün üretim değeri (kanatlı eti hariç) % 42 artış göstererek 69 milyar TL'ye ulaşmıştır. Aynı dönemde etin üretim değeri % 90 artarken sütün üretim değeri % 69 artmıştır. 2017 yılı toplam hayvansal ürün değerinde et (kanatlı eti hariç) 30,8 milyar TL ile % 44, süt 28,8 milyar TL ile % 41 paya sahiptir.

Hayvansal Ürünler	2012		2013		2014		2015		2016		2017 *	
	Değer (000.000TL)	Payı (%)	Değer (000.000TL)	Payı (%)	Değer (000.000TL)	Payı (%)	Değer (000.000TL)	Payı (%)	Değer (000.000TL)	Payı (%)	Değer (000.000TL)	Payı (%)
TOPLAM	49.322		40.459		44.332		55.671		62.167		69.926	
Süt	17.039	34,5	18.284	45,2	20.162	35,6	23.650	42,5	24.319	39,1	28.807	41,2
Koyun sütü	1.480		1.761		1.937		2.318		2.540		3.042	
Kıl keçisi sütü	572		672		741		857		1.043		1.238	
Tiftik keçisi sütü	0	-	-	-	-		-					
İnek sütü	14.904		15.746		17.364		20.301		20.554		24.307	
Manda sütü	83		105		119		175		182		221	
Et	16.266	33	16.035	40	17.355	48,9	24.179	43,4	29.213	47,0	30.860	44,1
Koyun eti	1.912		1.868		1.809		2.073		1.999		2.784	
Kıl keçisi eti	327		400		455		641		689		942	
Tiftik keçisi eti	-		-		-		-					
Sığır eti	13.999		13.762		15.082		21.450		26.516		27.101	
Manda eti	28		5		8		6		7.970		34	
Deve eti	-		-		-		-					
Domuz eti	-		-		-		-					
Deri	134	0,3	161	0,4	189	0,6	207	0,6	214	0,3	212	0,3
Koyun derisi	33		35		36		33		24		29	
Kıl keçisi derisi	5		7		8		11		9		10	
Tiftik keçisi derisi	-		-		-		-					
Sığır derisi	95		119		144		162		180		173	
Manda derisi	0,22		0,07		0,07		0,05		0,06			
Deve derisi	-		-		-		-					
Domuz derisi	-		-		-		-					
Yapağı	124	0,3	108	0,3	108	0,2	118	0,2	104	0,2	105	0,2
Kıl	5	0,0	6	0,0	6	0,0	7	0,0	4	0,0	5	0,0
Tiftik	1	0,0	2	0,0	2	0,0	2	0,0	3	0,0	4	0,0
Kanatlı eti	9.713	19,7	-		-		-		-		-	
Tavuk eti	9.327		-		-		-		-		-	
Hindi eti	386		-		-		-		-		-	
Ördek eti	-		-		-		-		-		-	
Kaz eti	-		-		-		-		-		-	
Yumurta	4.217	8,6	3.863	9,5	4.347	9,9	5.027	9,0	5.627	9,1	6.529	9,3
Bal	1.763	3,6	1.941	4,8	2.110	4,6	2.415	4,3	2.611	4,2	3.309	4,7
Balmumu	57	0,1	57	0,1	50	0,1	66	0,1	70	0,1	93	0,1
İpek kozası	2	0,0	2	0,0	0,8	0,0	0,5	0,0	2	0,0	2	0,0

Kaynak: TÜİK *2013 yılından itibaren verilere kanatlı eti dahil değildir.

2.2 Türkiye Hayvan Varlığı

2002 yılı baz alınarak yapılan endeks hesaplamasına göre ülkemiz hayvan varlığında en büyük artış % 62 ile siğirda gerçekleşmiştir. Onu % 57 ile keçi, % 38 ile kanatlı hayvanlar ve % 34 ile koyun varlığı izlemiştir. Manda varlığında 2002 yılından itibaren sürekli düşüş yaşanırken 2010 yılında yükselmeye başlamış ve 2017 yılında ise % 33 artış gerçekleşmiştir.

Kaynak: TÜİK

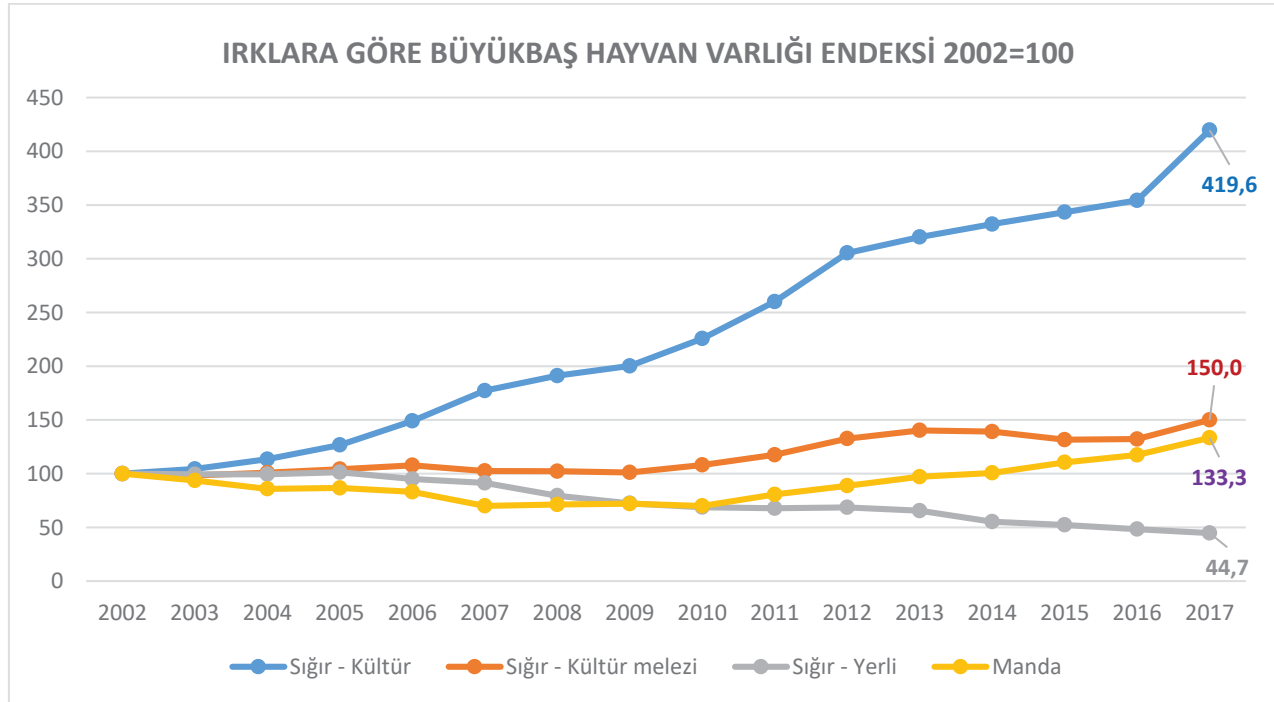
2012-2017 döneminde büyükbaş hayvan varlığı % 15 artışla 16,1 milyon başa, küçükbaş hayvan varlığı % 24 artışla 44,3 milyon başa yükselmiştir. Söz konusu dönemde en büyük artış % 50 ile manda, % 27 ile keçi varlığında görülürken, siğir varlığı % 14 ve koyun varlığı % 23 artmıştır.

2017 yılında, bir önceki yıla göre büyükbaş hayvan varlığı % 13,2, küçükbaş hayvan varlığı % 7,2 oranında artmıştır. Siğir sayısı 15 milyon 900 bin, manda sayısı 161 bin, koyun sayısı 33 milyon, keçi sayısı 10 milyon başın üzerine çıkmıştır.

2.2.1 Tür ve Irklara Göre Hayvan Varlığı

HAYVAN SAYILARI			Baş	2012	2013	2014	2015	2016	2017	
			Kültür	5.679.484	5.954.333	6.178.757	6.385.343	6.588.527	7.804.588	
	Büyükbaş	Sığır	Değişim %	17,43	4,84	3,77	3,34	3,18	18,46	
			Kültür Melezi	5.776.028	6.112.437	6.060.937	5.733.803	5.758.336	6.536.073	
			Değişim %	12,80	5,82	-0,84	-5,40	0,43	13,51	
			Yerli	2.459.400	2.348.487	1.983.415	1.874.925	1.733.292	1.602.925	
			Değişim %	1,24	-4,51	-15,54	-5,47	-7,55	-7,52	
			Sığır Toplam	13.914.912	14.415.257	14.223.109	13.994.071	14.080.155	15.943.586	
		Manda		107.435	117.591	121.826	133.766	142.073	161.439	
			Değişim %	10,04	9,45	3,60	9,80	6,21	13,63	
		Büyükbaş Toplam			14.022.347	14.532.848	14.344.935	14.127.837	14.222.228	16.105.025
				Değişim %	12,32	3,64	-1,29	-1,51	0,67	13,24
	Küçükbaş	Koyun	Yerli	25.892.582	27.485.166	29.033.981	29.302.358	28.832.669	31.257.408	
			Değişim %	8,74	6,15	5,64	0,92	-1,60	8,41	
			Merinos	1.532.651	1.799.081	2.106.263	2.205.576	2.151.264	2.420.228	
			Değişim %	25,57	17,38	17,07	4,72	-2,46	12,50	
			Koyun Toplam	27.425.233	29.284.247	31.140.244	31.507.934	30.983.933	33.677.636	
		Keçi	Kıl	8.199.184	9.059.259	10.167.125	10.210.338	10.137.534	10.419.027	
			Değişim %	15,05	10,49	12,23	0,43	-0,71	2,78	
			Tiftik	158.102	166.289	177.811	205.828	207.765	215.645	
			Değişim %	4,64	5,18	6,93	15,76	0,94	3,79	
			Keçi toplam	8.357.286	9.225.548	10.344.936	10.416.166	10.345.299	10.634.672	
		Küçükbaş Toplam			35.782.519	38.509.795	41.485.180	41.924.100	41.329.232	44.312.308
				Değişim %	10,75	7,62	7,73	1,06	-1,42	7,22
	Kanath	Et tavuğu		169.034.283	177.432.745	199.976.150	213.658.294	220.322.081	221.245.322	
			Değişim %	6,37	4,97	12,71	6,84	3,12	0,42	
		Yumurta Tavuğu		84.677.290	88.720.709	93.751.470	98.597.340	108.689.236	121.556.027	
			Değişim %	7,25	4,78	5,67	5,17	10,24	11,84	
Hindi			2.760.859	2.925.473	2.990.304	2.827.731	3.182.751	3.872.460		
		Değişim %	7,71	5,96	2,22	-5,44	12,55	21,67		
Kanath Toplam			256.472.432	269.078.927	296.717.924	315.083.365	332.194.068	346.673.809		
		Değişim %	6,67	4,92	10,27	6,19	5,43	4,36		

Kaynak: TÜİK

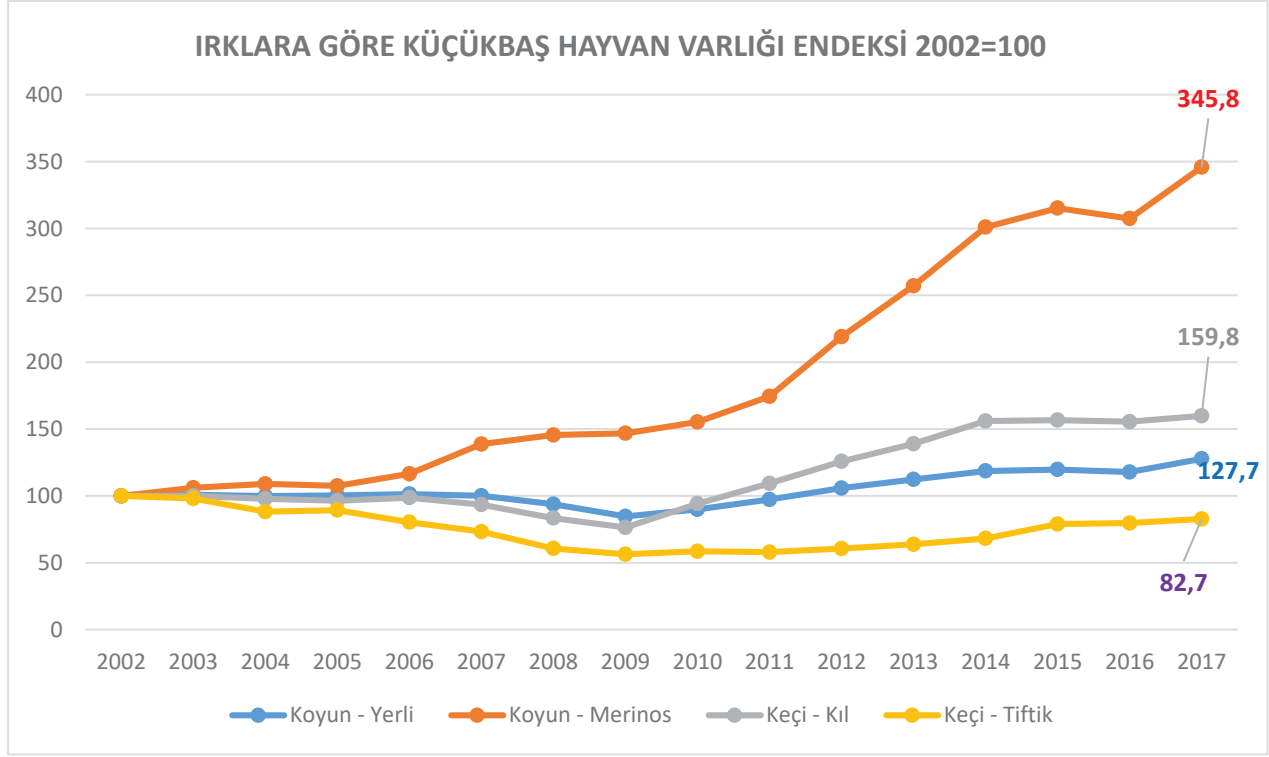
Kaynak: TÜİK

2002-2017 döneminde; kültür ırkı sığır varlığı % 319, kültür melezi sığır % 50 artış gösterirken, yerli ırk sığır % 55 azalmıştır.

2017 yılında bir önceki yıla göre; kültür ırkı sığır varlığı % 18,5, kültür melezi % 13,5 oranında artış gösterirken, yerli ırk % 7,5 oranında azalmıştır.

2002-2016 döneminde; merinos koyun varlığında % 207 artış görülürken yerli koyun ırkında artış sadece % 17 olarak gerçekleşmiştir. Kıl keçisi varlığı % 55 artarken tiftik keçisi sayısı % 21 azalmıştır.

2016 koyun varlığının % 93'ü yerli, % 7'si merinos; keçi varlığının % 98'i kıl keçisi, % 2'si tiftik keçisidir.

Kaynak: TUIK

2002-2017 döneminde; merinos koyun varlığında % 245 artış görülürken yerli koyun ırkında artış sadece % 27 olarak gerçekleşmiştir. Kıl keçisi varlığı % 59 artarken tiftik keçisi sayısı % 17 azalmıştır. Koyun varlığının % 92'si yerli koyun % 8'i merinos koyun; keçi varlığının % 98'i kıl keçisi, % 2'si tiftik keçisidir.

2.2.2 Hayvan Sayısındaki Değişim ve Kesilen Hayvan Sayısı

			2012	2013	2014	2015	2016	2017
HAYVAN SAYILARI	Büyükbaş	Baş	14.022.347	14.532.848	14.344.935	14.127.837	14.222.228	16.105.025
		Baş Değişimi (%)	12,3	3,6	-1,3	-1,5	0,7	13,2
	Küçükbaş	Baş	35.782.519	38.509.795	41.485.180	41.924.100	41.329.232	44.312.308
		Baş Değişimi (%)	10,7	7,6	7,7	1,1	-1,4	7,2
KESİLEN HAYVAN SAYILARI	Sığır	Baş	2.791.034	3.430.723	3.712.281	3.765.077	3.900.307	3.602.115
		Değişim (%)	8,5	22,9	8,2	1,4	3,6	-7,6
		Hayvan Varlığı/Kesim Sayısı (%)	20,1	23,8	26,1	26,9	27,7	22,6
		Ortalama Karkas Ağırlığı (kg)	286,4	253,4	237,6	269,5	271,6	274,1
	Manda	Baş	7.426	2.403	2.176	1.391	1.499	6.123
		Değişim (%)	2,4	-67,6	-9,4	-36,1	7,8	308,5
		Hayvan Varlığı/Kesim Sayısı (%)	6,9	2,0	1,79	1,04	1,06	3,79
		Ortalama Karkas Ağırlığı (kg)	233,8	139,9	241,7	234,0	234,3	218,7
	Koyun	Baş	4.541.122	4.958.226	5.197.289	5.008.411	4.083.620	5.134.338
		Değişim (%)	-17,1	9,2	4,8	-3,6	-18,5	25,7
		Hayvan Varlığı/Kesim Sayısı (%)	16,6	16,9	16,7	15,9	13,2	15,2
		Ortalama Karkas Ağırlığı (kg)	21,4	20,8	19,0	19,9	20,2	19,5
	Keçi	Baş	926.799	1.340.909	1.570.239	1.999.241	1.756.360	2.068.866
		Değişim (%)	-26,1	44,7	17,1	27,3	-12,1	17,8
		Hayvan Varlığı/Kesim Sayısı (%)	11,1	14,5	15,2	19,2	17,0	19,5
		Ortalama Karkas Ağırlığı (kg)	18,8	17,6	17,0	17,0	17,7	18,1
KANATLI HAYVAN SAYISI VE ET ÜRETİMİ	Tavuk	Kesilen hayvan sayısı	1.047.782.683	1.060.673.395	1.109.742.000	1.118.719.413	1.101.571.912	1.228.444.095
		Değişim (%)	8,8	1,2	4,6	0,8	-1,5	11,5
		Ortalama Karkas Ağırlığı (kg)	1,65	1,66	1,70	1,70	1,71	1,74
		Et Üretimi (ton)	1.723.919	1.758.363	1.894.669	1.909.276	1.879.018	2.136.734
		Değişim (%)	6,9	2,0	7,8	0,8	-1,6	13,7
	Hindi	Kesilen hayvan sayısı	4.764.322	4.574.443	5.174.000	5.359.763	4.663.446	5.218.613
		Değişim (%)	17,8	-4,0	13,1	3,6	-13,0	11,9
		Ortalama Karkas Ağırlığı (kg)	8,80	8,66	9,40	9,83	9,97	10,03
		Et Üretimi (ton)	41.931	39.627	48.662	52.722	46.501	52.363
		Değişim (%)	15,4	-5,5	22,8	8,3	-11,8	12,6

Kaynak: TÜİK

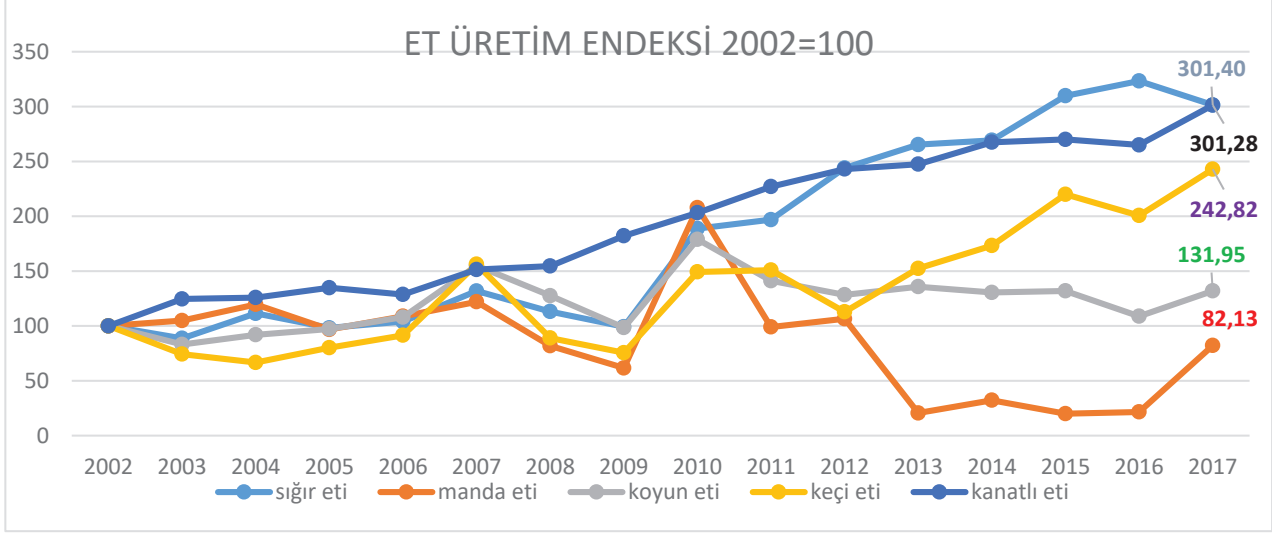
2012-2017 döneminde ortalama karkas ağırlığı sığırda % 4 azalarak 274 kg'a, koyunda % 9'lük azalışla 19 kg'a düşmüştür.

2017 yılında bir önceki yıla göre kesilen hayvan sayısı sığır için % 7,6'lık azalışla 3 milyon 600 bin, manda için % 308,5 artışla 6.123, koyun için % 26 artışla 5 milyon 134 bin, keçi için % 17,8 artışla 2 milyon 68 bin baş olarak gerçekleşmiştir.

2.3 Türkiye Et Üretimi

2.3.1 Et Üretim Endeksi (2002=100)

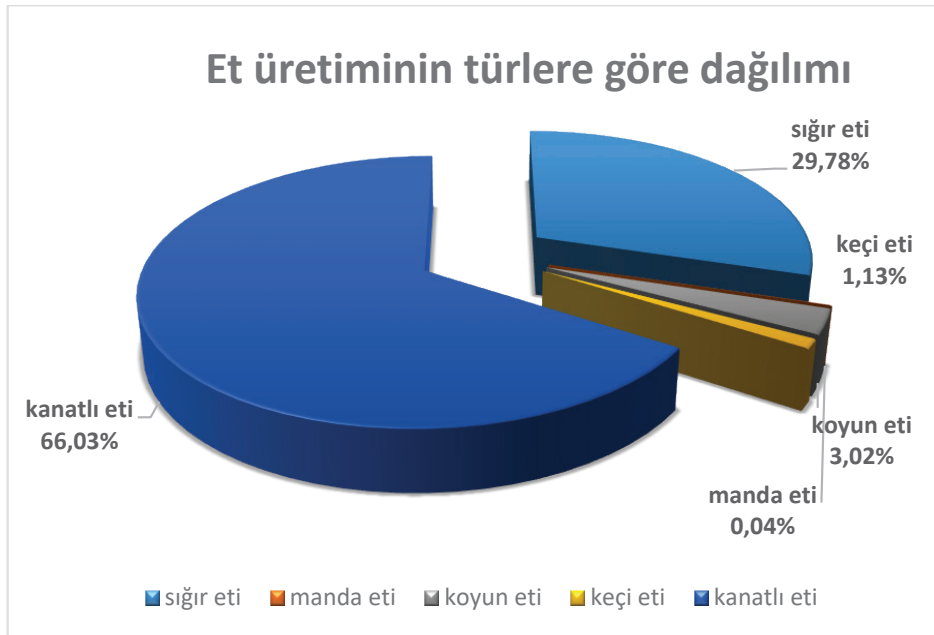
2002 yılı baz alınarak hesaplanan endekse göre en hızlı artış, % 201,4 ile sığır eti üretiminde yaşanmıştır. Kanatlı eti üretimi % 201,2 artış ile ikinci sırada yer almıştır. Keçi eti üretimi % 142, koyun eti üretimi % 31 artmış, manda eti üretimi % 18 azalmıştır.

Kaynak: TÜİK

2012-2017 döneminde üretim endeksi sığır etinde % 24, keçi etinde % 115, kanatlı eti % 24, koyun eti % 3 oranında artmış, manda eti üretimi % 23 oranında azalmıştır.

2.3.2 Et Üretiminin Türlere Göre Dağılımı

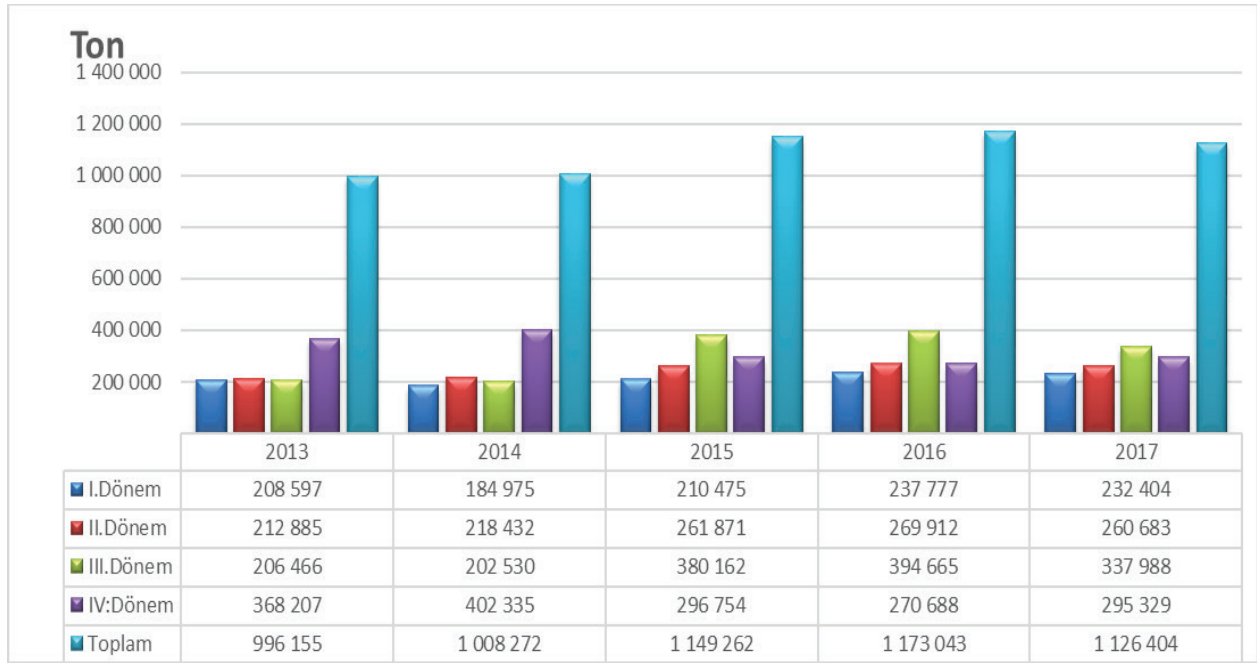

Kaynak: TÜİK

2017 yılı toplam et üretiminde kırmızı etin payı % 33,97'dir. 2017 yılında kırmızı et üretimi 1.126 bin ton ile bir önceki yıla göre % 4 azalmıştır. Büyükbaş eti üretimi % 7 azalarak 988 bin ton, küçükbaş eti üretimi % 21 artarak 137 bin ton olmuştur. Kırmızı et üretiminde küçükbaş etinin payı % 12,2 olmuştur.

2017 yılında sığır eti üretimi % 6,7 azalarak 988 bin tona, manda eti üretimi % 281 artarak 1.339 tona, koyun eti üretimi % 21 artarak 100 bin tona, keçi eti üretimi % 21 artarak 37 bin tona ulaşmıştır.

2.3.3 Kırmızı Et Üretiminde Dönemsellik

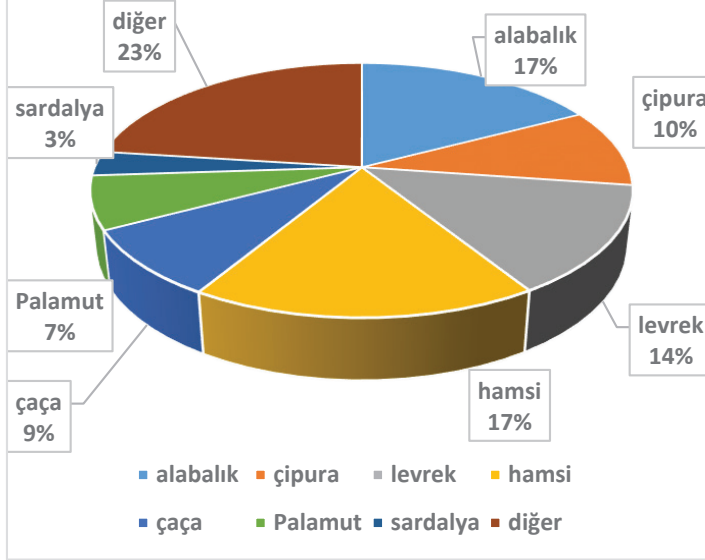
TÜİK tarafından üçer aylık dönemler halinde açıklanan verilere göre, 2017 yılında toplam kırmızı et üretimimiz 1 milyon 126 bin ton ile bir önceki yıla göre % 4 oranında düşmüştür. Kurban bayramını kapsayan 3.çeyrekte kırmızı et üretimi bir önceki yılın 3.çeyreğine göre % 14,3 oranında düşmüştür.

2.3.4 Balık Üretimi

	Avlanan Deniz Balıkları (Ton)	Toplamdaki payı %	Kültür Balıkları (Ton)	Toplamdaki payı %	Avlanan Tatlısu Balıkları (Ton)	Toplamdaki payı %	Toplam	Yıllık değişim %
2012	315.637	55,9	212.410	37,7	36.120	6,4	564.167	-14,3
2013	295.168	52,4	233.394	41,4	35.074	6,2	563.636	-0,1
2014	231.058	46,0	235.083	46,8	36.134	7,2	502.275	-10,9
2015	345.765	55,7	240.288	38,7	34.176	5,5	620.229	23,5
2016	263.725	47,9	253.395	46,0	33.856	6,1	550.976	-11,2

Kaynak: TÜİK

2016 YILI TOPLAM ÜRETİLEN BALIK TÜRLERİNİN DAĞILIMI

2012'de toplam üretimde % 55 olan deniz balıklarının payı 2016'da % 47'ye düşmüş, kültür balıklarının payı % 37'den % 46'ya yükselmiştir. Aynı dönemde avlanan tatlı su balıklarının oranı % 6,1 olarak gerçekleşmiştir.

2016 yılında toplam balık üretimimiz önceki yıla göre % 11 azalışla 550 bin ton olarak gerçekleşmiştir. Avlanan deniz balıklarının % 39'unu hamsi, yetiştiriciliği yapılan kültür balıklarının % 40'ını alabalık oluşturmuştur.

Toplam balık üretiminde hamsi ve alabalık % 17'lik pay ile ilk sırada yer alırken onları % 14 ile levrek, % 10 ile çipura izlemiştir.

2016 yılı kültür balığı üretiminin % 40'ını iç su balıkları oluşturmuştur.

Birim: Ton

Kültür Balıkları Türü	2012	2013	2014	2015	2016
İçsu					
Alabalık	111.335	122.873	107.533	101.166	101.297
Aynalı sazan	222	146	157	206	196
Diğēr			549	83	108
Deniz					
Alabalık	3.234	5.186	4.812	6.872	5.716
Çipura	30.743	35.701	41.873	51.844	58.254
Levrek	65.512	67.913	74.653	75.164	80.847
Diğēr	1.364	1.575	5.556	4.999	6.977
Toplam	212.410	233.394	235.133	240.334	253.395

Kaynak: TÜİK

2.4 Dış Ticaret

2.4.1 Canlı Hayvan İthalatı

CANLI İTHALAT		Büyükbaş			Toplam Büyükbaş	Küçükbaş		Toplam Küçükbaş	Genel Toplam
		Besilik	Damızlık	Kasaplık		Damızlık	D. Olmayan		
2015	Miktar (kg)	39.909.446	26.725.848	0	66.635.294	144.702	0	144.702	66.779.996
	Miktar (baş)	154.194	48.913	0	203.107	3.077	0	3.077	206.184
	\$	164.433.862	134.424.549	0	298.858.411	958.541	0	958.541	299.816.952
2016	Miktar (kg)	105.536.717	33.910.654	10.805.501	150.252.872	229.761	1.320	231.081	150.483.953
	Miktar (baş)	407.888	64.126	22.292	494.306	5.266	33	5.299	499.605
	\$	388.519.072	169.120.707	29.879.976	587.519.755	971.063	4.508	975.571	588.495.326
2017	Miktar (kg)	182.080.944	50.996.411	53.740.932	286.818.287	1.969.744	8.846.267	10.816.011	297.634.298
	Miktar (baş)	666.802	113.566	108.939	889.307	41.459	239.210	280.669	1.169.976
	\$	723.282.286	254.793.487	171.118.871	1.149.194.644	5.269.748	32.043.505	37.313.253	1.186.507.897
Geçen Yıla Göre Değ. (%)	Miktar (kg)	72,5	50,4	397,3	90,9	757,3	670.071,7	4.580,6	97,8
	Miktar (baş)	63,5	77,1	388,7	79,9	687,3	724.778,8	5.196,6	134,2
	\$	86,2	50,7	472,7	95,6	442,7	710.714,2	3.724,8	101,6

Kaynak: TÜİK

Canlı hayvan ithalatlarının çoğunluğunu büyükbaş oluşturmaktadır. 2010 yılından itibaren besilik ve kasaplık hayvan ithalatı yapılmaya başlanmıştır.

2017 yılında bir önceki yıla göre; kg bazında toplam canlı hayvan ithalatı % 98, büyükbaş hayvan ithalatı % 91, küçükbaş hayvan ithalatı ise % 4581 artmıştır.

Büyükbaş hayvan ithalatındaki artış daha çok besilik ithalatından kaynaklı olup büyükbaş için % 72 olarak gerçekleşmiştir. Kasaplık ithalatı büyükbaş için % 397 artmıştır.

2017 yılında damızlık küçükbaş ithalatı % 757 oranında artmıştır.

2017 Yılı Türkiye Canlı Büyükbaş İthalatı-Baş					
Ülke	Besilik	Damızlık	Kasaplık	Genel Toplam	%
Uruguay	289.359	4.845	15.178	309.382	34,79
Brezilya	138.644		27.701	166.345	18,71
Çek Cumhuriyeti	50.456	22.175	10.919	83.550	9,39
Macaristan	50.484	10.622	12.420	73.526	8,27
Avustralya	38.743			38.743	4,36
Romanya	26.373	239	9.540	36.152	4,07
İrlanda	25.927	2.972	1.891	30.790	3,46
Fransa	21.194			21.194	2,38
Slovakya	8.883	12.229	1.136	22.248	2,50
Şili	5.740			5.740	0,65
Letonya	3.472	1.122		4.594	0,52
Avusturya	2.131	18.989		21.120	2,37
Estonya	2.051	1.297	119	3.467	0,39
Almanya	1.043	34.087		35.130	3,95
İtalya	1.027	265	1.264	2.556	0,29
Belçika	748			748	0,08
Litvanya	407	764	805	1.976	0,22
Danimarka	120	1.353		1.473	0,17
ABD		2.464		2.464	0,28
İspanya		143	27.966	28.109	3,16
Genel Toplam	666.802	113.566	108.939	889.307	

Kaynak: TÜİK

2017 yılında gerçekleşen büyükbaş ithalatının çoğunluğu besilik olmak üzere; % 35'i Uruguay, % 19'u Brezilya, % 9'u Çek Cumhuriyeti'nden yapılmıştır. Damızlık sığır ithalatının % 30'u Almanya, % 19'u Çek Cumhuriyeti, % 17'si Avusturya'dan sağlanmıştır. Kasaplık sığır ithalatının % 50'si Brezilya ve İspanya'dan yapılmıştır.

2017 Yılı Türkiye Canlı Küçükbaş İthalatı-Baş				
Ülke	Damızlık	Damızlık olmayan	Genel Toplam	%
Avustralya		239.210	239.210	85,23
Ukrayna	18.964		18.964	6,76
Romanya	18.546		18.546	6,61
Bulgaristan	2.475		2.475	0,88
Macaristan	1.474		1.474	0,53
Genel Toplam	41.459	239.210	280.669	

Kaynak: TÜİK

2017 yılında canlı olarak ithal edilen küçükbaş hayvanların tamamına yakını damızlık olmayan hayvanlar olup bunların % 85'i Avustralya'dan getirilmiştir.

2.4.2 Canlı Hayvan İhracatı

2017 yılında canlı büyükbaş ve küçükbaş hayvan ihracatı yapılmamıştır.

2.4.3 İşlenmemiş Kırmızı Et İthalatı

KIRMIZI ET İTHALATI		Büyükbaş			Toplam Büyükbaş	Genel Toplam
		Karkas	Kemikli	Kemiksiz		
2011	Miktar (kg)	552.375	110.178.976	0	110.731.351	110.731.351
	\$	2.960.075	508.908.365	0	511.868.440	511.868.440
2012	Miktar (kg)	0	25.435.604	1.200	25.436.804	25.436.804
	\$	0	95.978.931	13.340	95.992.271	95.992.271
2013	Miktar (kg)	0	6.140.581	0	6.140.581	6.140.581
	\$	0	24.271.868	0	24.271.868	24.271.868
2014	Miktar (kg)	0	119.883	520.160	640.043	640.043
	\$	0	586.309	4.671.398	5.257.707	5.257.707
2015	Miktar (kg)	0	11.206.222	6.367.603	17.573.825	17.573.825
	\$	0	52.580.395	52.327.690	104.908.085	104.908.085
2016	Miktar (kg)	0	20.565	5.638.161	5.658.726	5.658.726
	\$	0	84.508	41.103.225	41.187.733	41.187.733
2017	Miktar (kg)	0	18.517.790	339.858	18.857.648	18.857.648
	\$	0	82.948.664	2.241.421	85.190.085	85.190.085
Geçen Yıla Göre Değişim (%)	Miktar (kg)		89.945,2	-94,0	233,2	233,2
	\$		98.054,8	-94,5	106,8	106,8

Kaynak: TÜİK

Yıllar itibariyle en fazla kırmızı et ithalatı 2011 yılına aittir. 2011-2017 yılları arasında küçükbaş eti ithalatımız bulunmamaktadır.

2017 Yılı Türkiye İşlenmemiş Kırmızı Et İthalatı-Kg			
Ülke	Kemikli	Kemiksiz	Toplam
Polonya	15.658.273		15.658.273
Fransa	2.682.574		2.682.574
Macaristan	138.689		138.689
Romanya	38.254		38.254
Bosna-Hersek		339.858	339.858
Genel Toplam	18.517.790	339.858	18.857.648

Kaynak: TÜİK

2017 yılında kırmızı et ithalatlarının % 83'ü Polonya, % 14'ü Fransa'dan yapılmıştır.

2.4.4 İşlenmemiş Kırmızı Et İhracatı

KIRMIZI ET İHRACATI		Büyükbaş			Toplam Büyükbaş	Küçükbaş			Toplam Küçükbaş	Genel Toplam
		Karkas	Kemikli	Kemiksiz		Karkas	Kemikli	Kemiksiz		
2012	Miktar (kg)	0	14.369	66.041	80.410	987	12.309	431	13.727	94.137
	\$	0	128.388	719.305	847.693	15.486	188.300	5.674	209.460	1.057.153
2013	Miktar (kg)	0	2.088	57.769	59.857	2.027	6.314	3.004	11.345	71.202
	\$	0	23.580	608.465	632.045	30.709	145.683	41.545	217.937	849.982
2014	Miktar (kg)	0	7.208	32.828	40.036	1.810	1.151	533	3.494	43.630
	\$	0	111.640	354.284	465.924	25.053	23.103	4.920	53.076	519.765
2015	Miktar (kg)	3.476	3.621	33.289	40.386	6.292	4.828	6.629	17.749	58.135
	\$	33.594	70.280	362.960	466.834	142.058	116.478	140.275	398.811	865.645
2016	Miktar (kg)	13.763	13.751	37.102	64.616	20.576	43.327	756	64.659	129.275
	\$	131.440	203.467	381.738	716.645	450.029	1.030.425	14.051	1.494.505	2.211.150
2017	Miktar (kg)	1.204	35.423	6.255	42.882	30.465	27.726	193	58.384	101.266
	\$	9.765	445.871	61.184	516.820	751.050	650.255	4.166	1.405.471	1.922.291
Geçen Yıla Göre Değişim (%)	Miktar (kg)	-91,3	157,6	-83,1	-33,6	48,1	-36,0	-74,5	-9,7	-21,7
	\$	-92,6	119,1	-84,0	-27,9	66,9	-36,9	-70,4	-6,0	-13,1

Kaynak: TÜİK

2017 yılında işlenmemiş kırmızı et ihracatı 101 ton olarak gerçekleşmiştir. Büyükbaş eti ihracatının kg bazında % 83'ü kemikli ettir. Toplam ihracat % 21 azalmıştır.

2.4.5 İşlenmemiş Kanatlı Eti İthalatı

KANATLI ETİ İTHALATI		Tavuk	Hindi	Ördek	Kaz	Genel Toplam
2012	Miktar (kg)	369.214	0	45.931	0	415.145
	\$	823.283	0	162.298	0	985.581
2013	Miktar (kg)	312.551	0	9.022	1.498	323.071
	\$	660.528	0	67.982	9.360	737.870
2014	Miktar (kg)	302.752	13.000	67.419	2.533	385.704
	\$	645.627	58.250	244.301	12.014	960.192
2015	Miktar (kg)	796.965	52.000	65.660	2.008	916.633
	\$	1.218.594	256.100	239.152	7.237	1.721.083
2016	Miktar (kg)	84.538	0	39.562	500	124.600
	\$	204.786	0	112.705	1.776	319.267
2017	Miktar (kg)	202.053	0	20.966	1.550	224.569
	\$	395.028	0	57.721	5.420	458.169
Geçen Yıla Göre Değişim (%)	Miktar (kg)	139,0		-47,0	210,0	80,2
	\$	92,9		-48,8	205,2	43,5

Kaynak: TÜİK

Kanatlı eti ithalatı ihracatla karşılaştırıldığında yok denecek kadar azdır. 2017 yılında 224 ton kanatlı eti ithalatı yapılmıştır.

İthalatın % 90'ı Irak'tan, % 9'u Macaristan'dan gerçekleşmiştir.

2.4.6 İşlenmemiş Kanatlı Eti İhracatı

KANATLI ETİ İHRACATI		Tavuk	Hindi	Ördek	Beç Tavuğu	Genel Toplam
2012	Miktar (kg)	255.936.987	3.258.424	10.053	961.438	260.166.902
	\$	481.010.375	7.911.222	46.242	2.552.546	491.520.385
2013	Miktar (kg)	303.092.431	4.919.676	0	494.022	308.506.129
	\$	546.912.319	10.731.725	0	1.667.233	559.311.277
2014	Miktar (kg)	337.579.530	6.907.808	309	239.194	344.726.841
	\$	563.715.978	15.464.625	2.749	618.485	579.801.837
2015	Miktar (kg)	284.331.927	3.660.849	4.476	404.569	288.401.821
	\$	389.170.497	7.100.477	16.222	645.446	396.932.642
2016	Miktar (kg)	253.634.314	4.346.037	0	292.607	258.273.013
	\$	306.744.914	10.382.694	0	424.730	317.552.740
2017	Miktar (kg)	336.998.288	7.230.486	6.836	1.588.630	345.824.240
	\$	442.905.320	10.770.275	21.785	2.071.067	455.768.447
Geçen Yıla Göre Değişim (%)	Miktar (kg)	32,9	66,4		442,9	33,9
	\$	44,4	3,7		387,6	43,5

Kaynak: TÜİK

2017 yılında toplam kanatlı eti ihracatı miktar olarak % 34 artmıştır. Tavuk eti ihracatı % 33, hindi ihracatı % 66 artmıştır.

Kanatlı eti ihracatında en büyük pazar Ortadoğu ülkeleri olup 2017 yılı ihracatının % 63'ü Irak'a yapılmıştır. Diğer önemli pazarlar Tacikistan, Birleşik Arap Emirlikleri ve Kongo'dur.

2.4.7 Balık Dış Ticareti

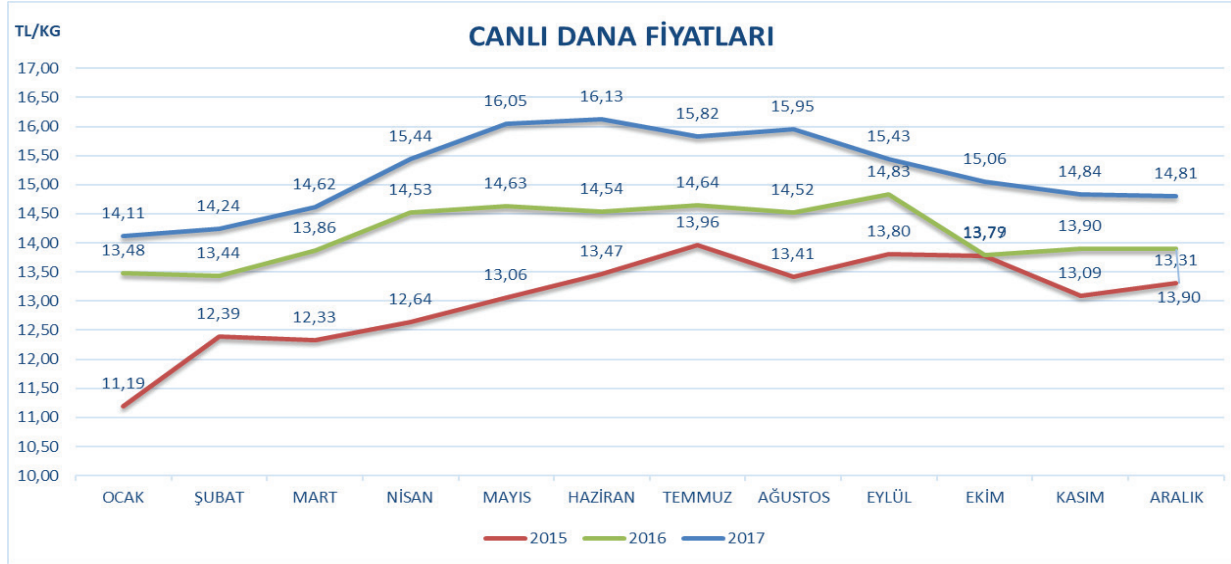
BALIK DIŞ TİCARETİ		İTHALAT	İHRACAT
2012	Miktar (kg)	58.817.493	69.386.049
	\$	150.243.241	381.657.460
2013	Miktar (kg)	61.304.786	89.453.079
	\$	163.312.949	484.615.827
2014	Miktar (kg)	69.255.339	104.587.828
	\$	166.143.827	600.476.537
2015	Miktar (kg)	102.172.899	108.911.858
	\$	218.658.862	618.948.803
2016	Miktar (kg)	75.512.662	132.516.066
	\$	153.673.667	706.062.222
2017	Miktar (kg)	93.211.964	140.453.556
	\$	202.009.781	752.909.873
Geçen Yıla Göre Değişim (%)	Miktar (kg)	23,4	6,0
	\$	31,5	6,6

Kaynak: TUIK (Veriler canlı, dondurulmuş, tütülenmiş ve taze balıkları içermektedir.)

2017 yılında balık ithalatımız % 23'lük artışla 93 bin ton olarak gerçekleşirken, ihracatımız % 6'lık bir artışla 140 bin tona ulaşmıştır. Balık ithalatının çoğunluğunu uskumru, somon, orkinos ve sardalya; ihracatının çoğunluğunu alabalık, çipura ve levrek oluşturmaktadır. 2017 yılında en fazla ithalat yapılan ülke miktar olarak % 35 payla Norveç'tir. Balık ihracatımızın % 50'lik kısmı Hollanda, İtalya, Almanya, Rusya ve İngiltere'ye yapılmıştır.

2.5 Fiyatlar

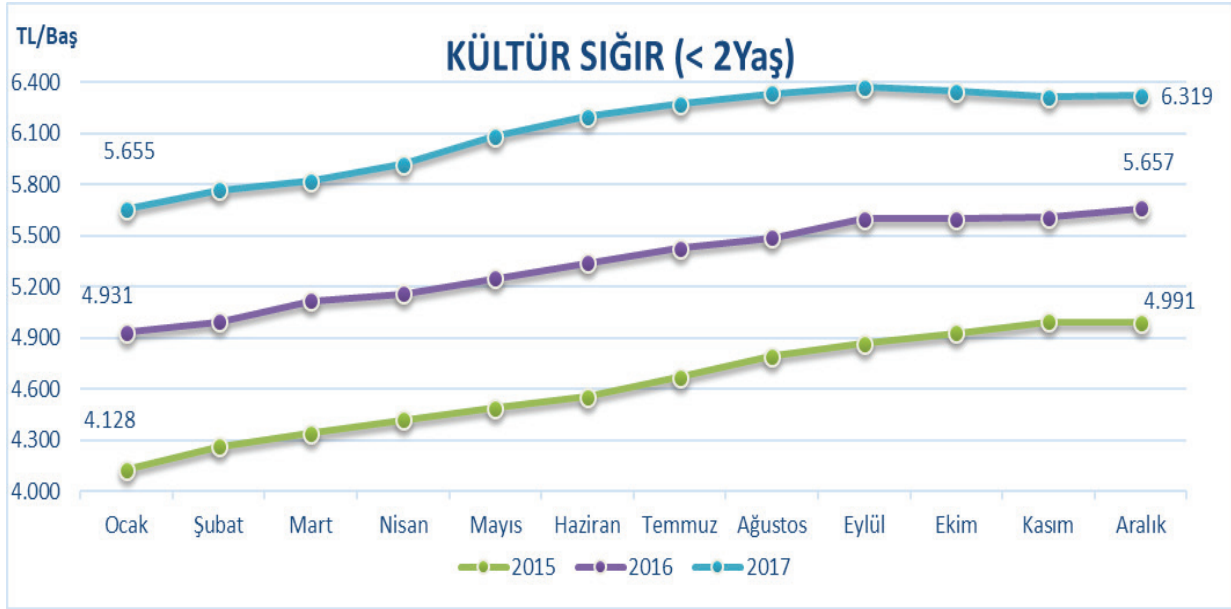
2.5.1 Yurtiçi Canlı Hayvan Fiyatları ve Borsa İşlem Hacimleri

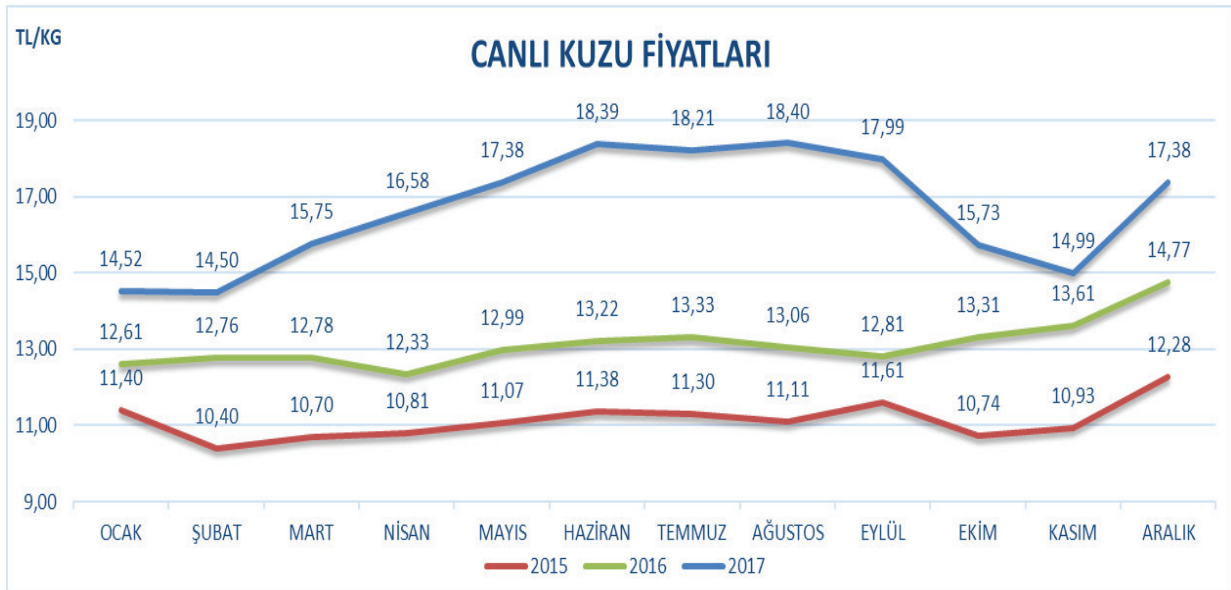
Kaynak: Edirne, Denizli Ticaret Borsaları

Ticaret borsalarından elde edilen verilere göre, 2017 yılında toplam canlı dana tescil miktarı % 2 düşerken, canlı hayvan fiyatı % 7 artmıştır.

KG	DENİZLİ TİCARET BORSASI			EDİRNE TİCARET BORSASI		
	2015	2016	2017	2015	2016	2017
OCAK	2.000		4.200	87.264	121.621	121.621
ŞUBAT	1.500		2.940	122.458	169.203	169.203
MART	4.500		3.360	155.647	180.428	180.428
NİSAN	5.000	500	2.520	131.194	156.536	156.536
MAYIS	5.000	3.280	4.620	145.972	197.268	197.268
HAZİRAN	8.250	2.150	840	140.323	165.869	165.869
TEMMUZ	3.000		1.260	175.724	107.960	107.960
AĞUSTOS	2.000	2.940	0	231.096	117.139	117.139
EYLÜL			1.260	155.178	152.924	152.924
EKİM	3000	1.680	2.100	177.341	114.918	114.918
KASIM	2.000	1.260	0	207.460	159.689	159.689
ARALIK	1.500	3.360	0	145.330	115.330	115.330
TOPLAM	37.750	15.170	23.100	1.874.987	1.758.885	1.758.885

TÜİK 2017 verilerine göre, iki yaş altındaki kültür danaya ait üretici ortalama fiyatı yıl boyunca yükseliş eğiliminde olmuş ve önceki yıla göre % 14 artmıştır.

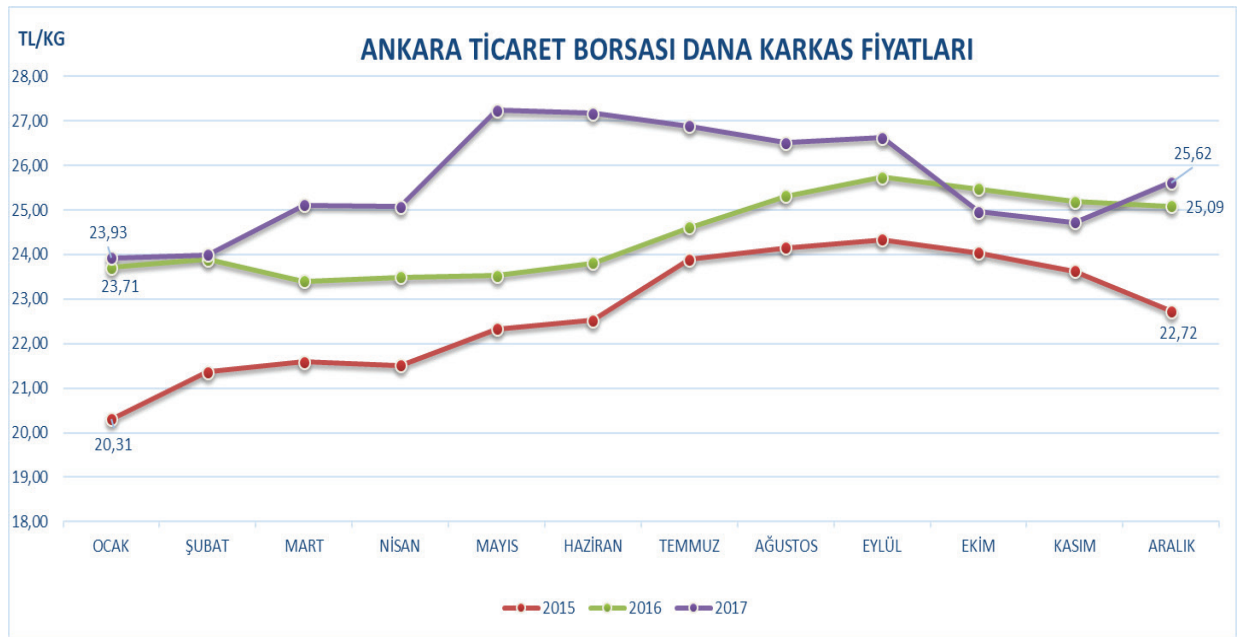

Edirne ve Denizli Ticaret Borsası verilerine göre, 2017 yılında canlı kuzu tescil miktarı % 86 artarken, canlı kuzu fiyat ortalaması % 27 artmıştır.

2017 yılında iki borsada işlem gören canlı kuzu miktarı 416 tondur.

KG	Denizli Ticaret Borsası		Edirne Ticaret Borsası	
	2016	2017	2016	2017
OCAK		9.590	7.455	20.200
ŞUBAT		7.595	6.107	5.773
MART		14.385	1.705	7.619
NİSAN		12.390	5.952	6.035
MAYIS	2.100	37.695	22.571	13.188
HAZİRAN	8.750	12.075	33.703	37.910
TEMMUZ	6.500	6.440	23.228	56.452
AĞUSTOS	7.175	0	42.268	32.637
EYLÜL		2.065	17.222	23.942
EKİM	4.830	9.940	30.971	44.916
KASIM	1.960	0	26.948	33.364
ARALIK	4.795	0	27.288	21.379
TOPLAM	36.110	112.175	245.418	303.415

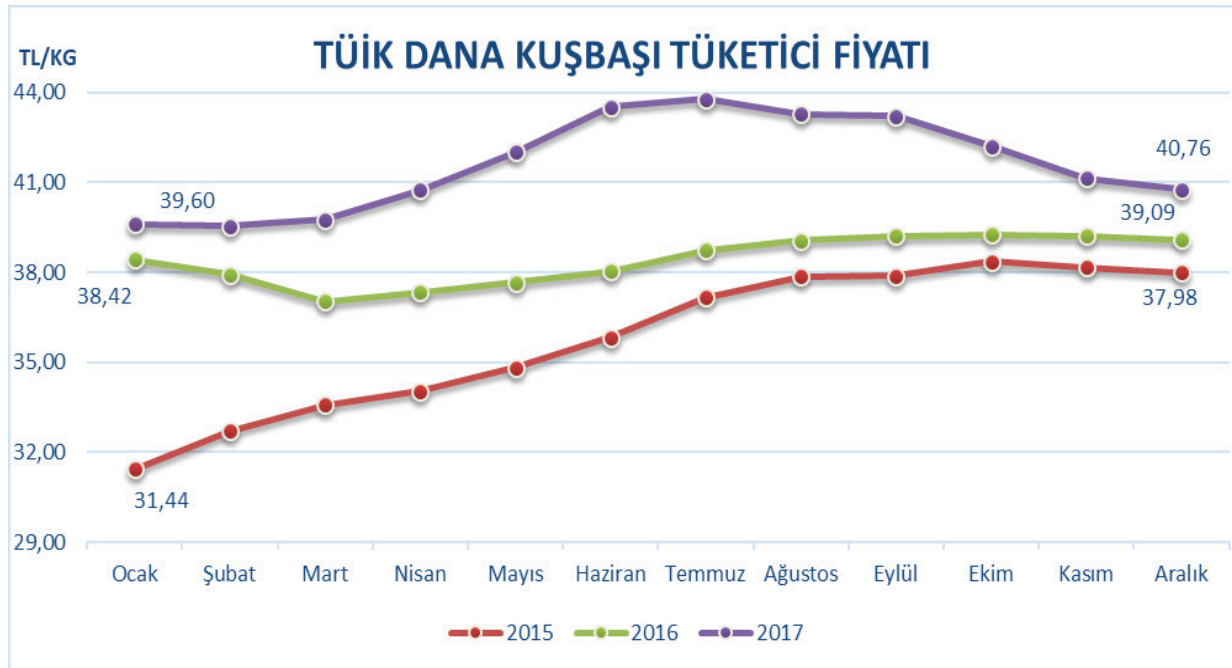
2.5.2 Yurtiçi Dana Karkas Fiyatları ve Borsa İşlem Hacimleri

Ankara Ticaret Borsası verilerine göre, 2017 yılında tescil edilen dana karkas miktarı % 35 artmış, ortalama dana karkas fiyatı % 5 artmıştır.

KG	ATB DANA KARKAS İŞLEM HACİMLERİ							
	2014		2015		2016		2017	
	SALON TESCİL	TOPLAM TESCİL	SALON TESCİL	TOPLAM TESCİL	SALON TESCİL	TOPLAM TESCİL	SALON TESCİL	TOPLAM TESCİL
OCAK	598.259	767.094	358.378	919.600	206.870	712.621	236.741	886.136
ŞUBAT	371.012	509.442	374.417	823.665	329.238	872.733	238.635	534.631
MART	571.648	877.083	498.994	836.451	284.050	1.163.320	259.779	608.186
NİSAN	475.017	869.925	549.700	1.252.105	411.906	1.026.341	250.053	678.320
MAYIS	561.619	947.308	577.964	906.134	373.217	1.054.538	120.443	541.839
HAZİRAN	363.655	1.149.051	516360,66	1018731,92	371.701	794.508	268.196	1.062.254
TEMMUZ	538.760	1.000.649	619744,08	1048365,59	147.074	751.616	166.000	894.561
AĞUSTOS	382.233	857.888	430998,97	902858,47	194.865	885.605	224.826	709.274
EYLÜL	351.702	731.281	342802,05	932536,68	127.573	932.117	103.332	763.251
EKİM	566.960	835.600	618343,1	1409315,78	158.413	752.686	154.073	712.603
KASIM	334.255	722.409	462478	1079545,16	36.197	499.958	178.998	604.079
ARALIK	375.106	703.874	585049,48	2324088,6	87.658	1.770.453	129.741	619.882
TOPLAM	5.490.226	9.971.604	5.935.230	13.453.396	2.728.761	11.216.495	2.330.817	8.615.016

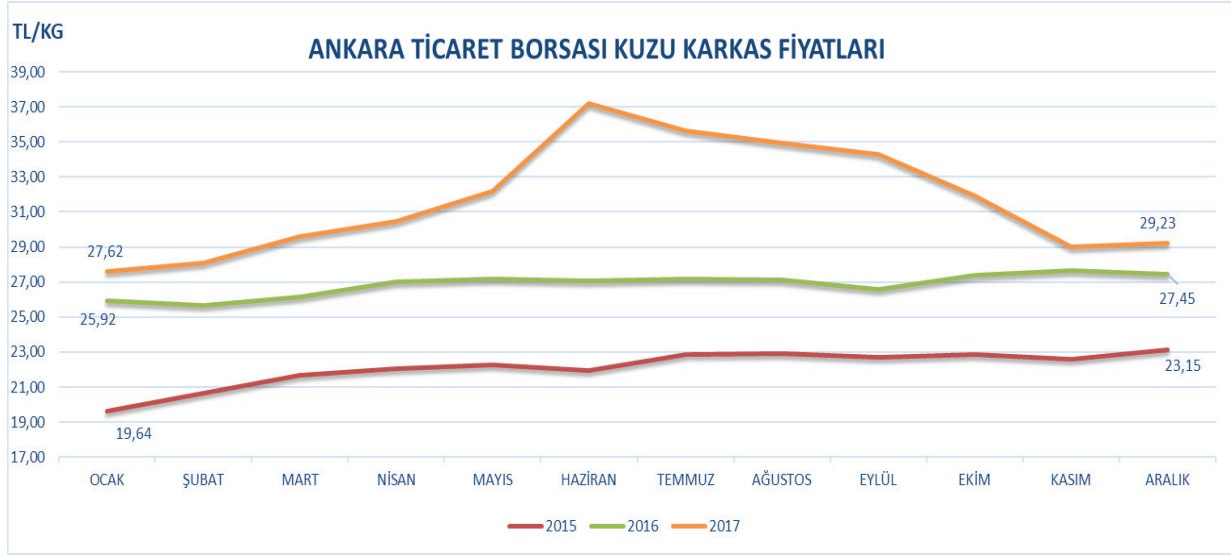
2017 yılında borsada tescil edilen toplam sığır karkas miktarı sadece 8.615 ton olup % 27'si salon satışlarıdır.

Kaynak: TÜİK

TÜİK verilerine göre, 2017 yılında ortalama dana kuşbaşı tüketici fiyatı % 8 artarak 41,63 TL/kg'a ulaşmıştır. 2017 yılının ilk ayına göre Aralık ayında % 3 artarak 40,76 TL/kg'a yükselmiştir.

2.5.3 Yurtiçi Kuzu Karkas Fiyatları

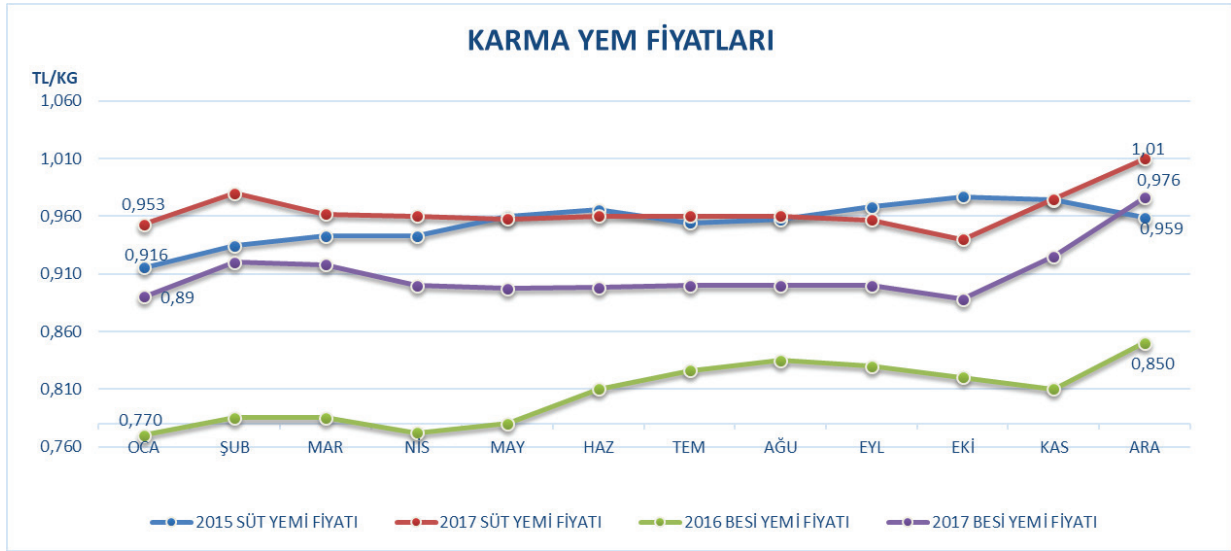
Kaynak: ATB

Ankara Ticaret Borsası verilerine göre, 2017 yılı kuzu karkas tescil miktarı 1.338 ton ile bir önceki yılın % 47 gerisindedir.

2017 yılı fiyat ortalaması 31,68 TL/kg ile bir önceki yılın fiyat ortalamasına göre % 18 daha yüksektir.

KG	ATB KUZU KARKAS İŞLEM HACİMLERİ							
	2014		2015		2016		2017	
	SALON TESCİL	TOPLAM TESCİL	SALON TESCİL	TOPLAM TESCİL	SALON TESCİL	TOPLAM TESCİL	SALON TESCİL	TOPLAM TESCİL
OCAK	93.256	317.083	153.255	179.573	55.748	69.372	60.610	73.428
ŞUBAT	72.376	268.172	69.494	76.030	81.861	83.822	82.860	127.240
MART	106.054	293.456	84.398	86.572	76.982	128.435	68.349	133.715
NİSAN	84.637	337.912	101.797	183.588	106.874	171.761	5.917	58.004
MAYIS	134.008	372.671	109.614	125.560	80.453	152.277	46.402	67.796
HAZİRAN	92.806	445.683	138.248	166.000	65.999	95.697	120.576	168.520
TEMMUZ	119.377	324.191	104.554	190.856	83.987	138.896	81.049	103.492
AĞUSTOS	120.347	176.318	108.540	124.640	79.898	132.733	55.761	109.090
EYLÜL	107.048	157.297	115.438	208.715	60.724	135.088	47.135	109.301
EKİM	69.292	69.420	130.319	136.209	50.334	56.738	55.796	103.259
KASIM	103.601	103.601	111.402	134.377	75.165	86.563	64.470	116.253
ARALIK	112.747	122.465	123.790	122.209	82.317	86.691	43.030	105.628
TOPLAM	1.215.548	2.988.269	1.350.849	1.734.329	900.342	1.338.073	731.955	1.275.726

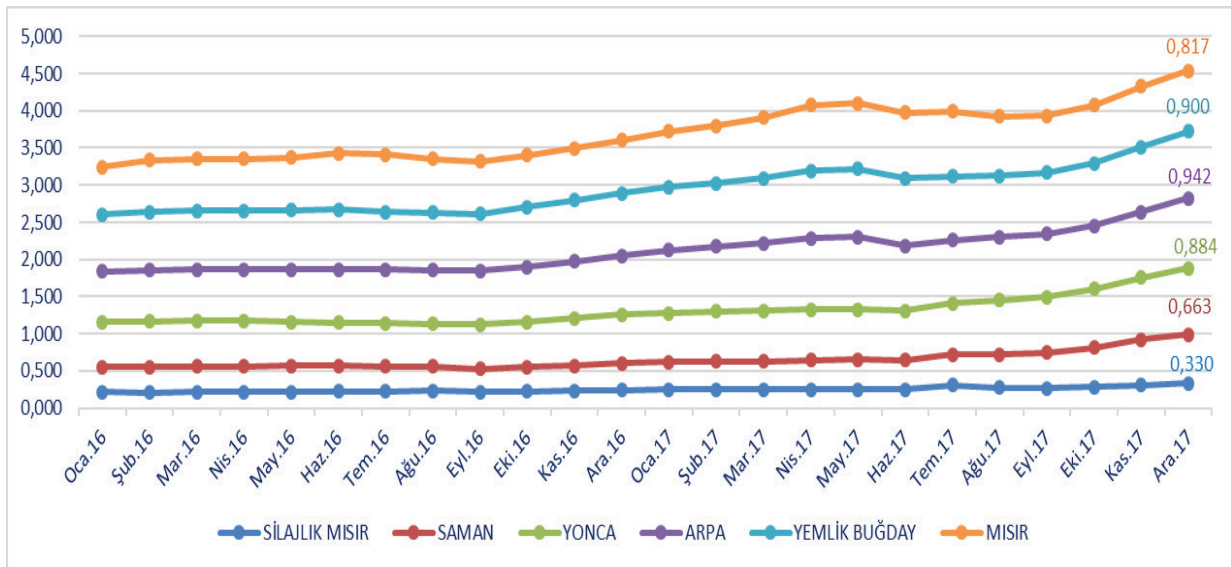
2.5.4 Karma Yem Fiyatları

Kaynak: GTHB

2017 yılında besi yemi fiyatı Ekim ayından itibaren yükselişe geçmiştir. Bir önceki yıla göre ortalama besi yemi fiyatı % 13 artarak 0,909 TL/kg'a ulaşmıştır.

2.5.5 Kaba Yem Fiyatları

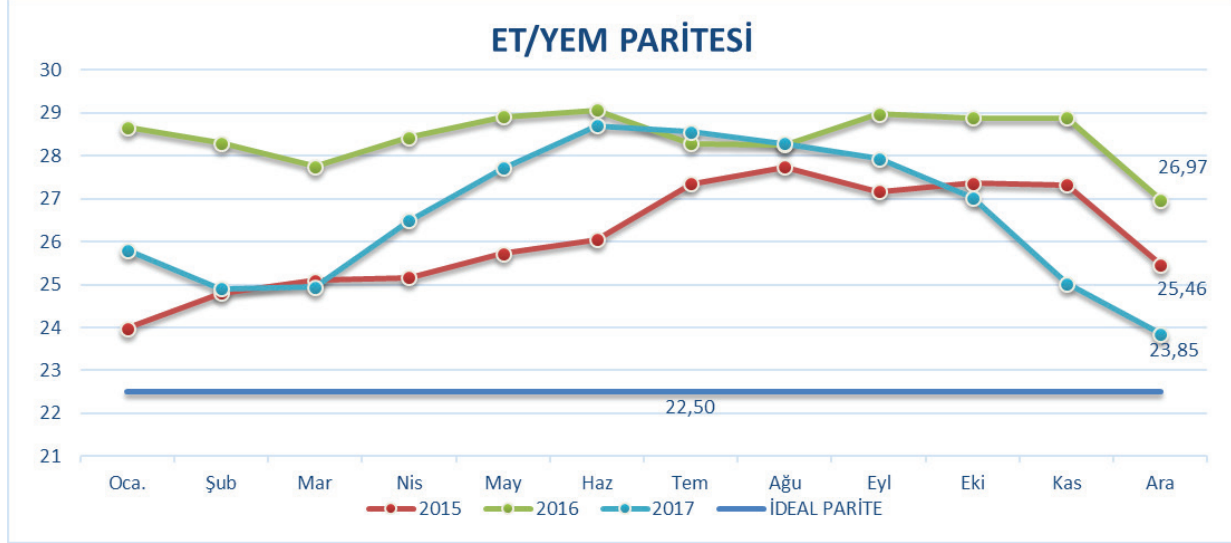
Kaynak: GTHB, TMO

Genel olarak 2017 yılı son aylarında yem fiyatlarında artış eğilimi yaşanmıştır.

Ortalama kaba yem fiyatları; silajlık mısır için % 22 artışla 273 TL/ton, saman için % 35 artışla 456 TL/ton, yonca için % 20 artışla 726 TL/ton, arpa için % 23 artışla 887 TL/ton, yemlik buğday için % 10 artışla 870 TL/ton, mısır için % 15 artışla 818 TL/ton olarak gerçekleşmiştir.

2.5.6 Et/Yem Paritesi

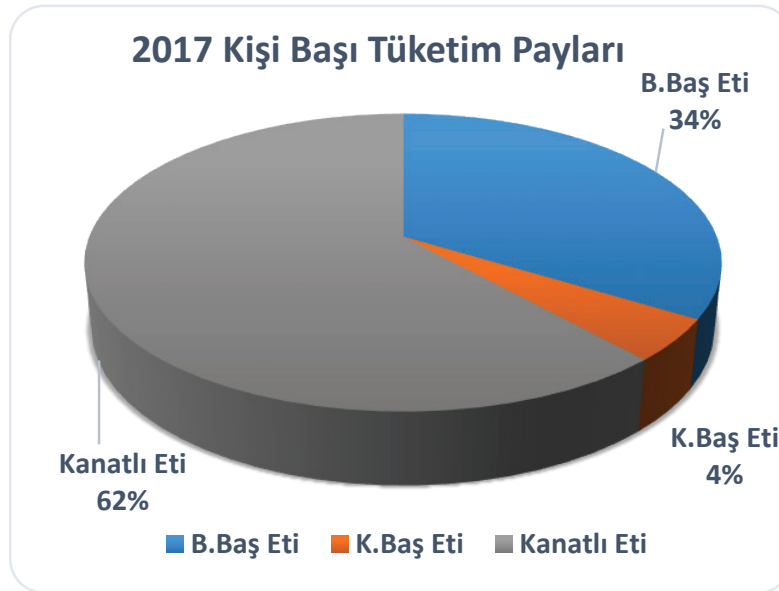
Et/yem paritesi 1 kg karkas et ile kaç kg yem alınabildiğini göstermektedir. Parite 2017 yılında Haziran ayından itibaren gerilemiştir. 2017 yılında ortalama et/yem paritesi ideal paritenin üzerinde seyretmiş ve % 6 düşüşle yıllık ortalaması 26,60 olarak gerçekleşmiştir.

Kaynak: GTHB, ATB *İdeal et/yem paritesi 22,5 olarak kabul edilmektedir.

2.6 Tüketim

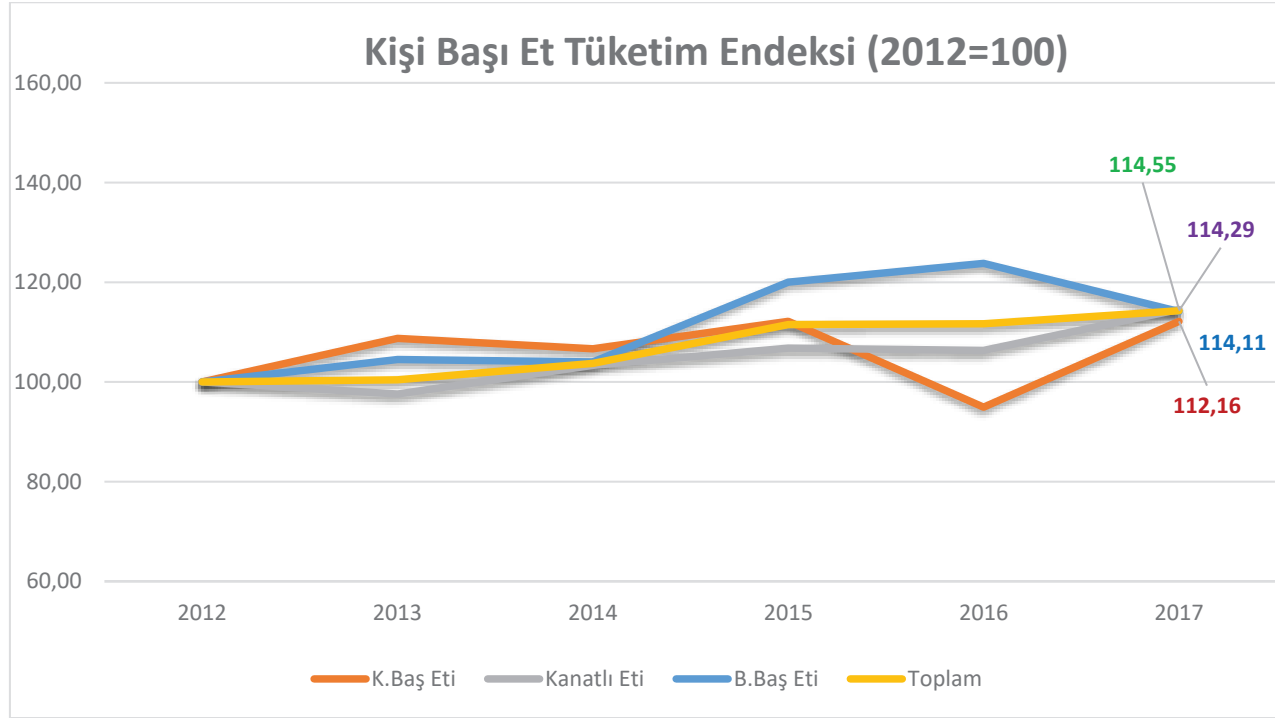
2.6.1 Kişi Başı Et Tüketimi

TÜİK verileri kullanılarak kişi başı tüketim = üretim + ithalat – ihracat / nüfus formülüyle yapılan hesaba göre; 2017 yılı kişi başı toplam et tüketimi 36,98 kg olup bunun % 61,7'si (22,81 kg) kanatlı eti, % 33,7'si (12,47 kg) büyükbaş eti, % 4,6'sı (1,70 kg) küçükbaş etidir. Kişi başı balık tüketimi 6,46 kg civarındadır (2016).

2.6.2 Kişi Başı Et Tüketim Endeksi (2012=100)

2012 yılı baz alınarak yapılan hesaplama göre 2012-2017 döneminde kişi başı toplam et tüketimi % 14,2 artmıştır. Büyükbaş eti tüketimi % 14,1, kanatlı eti tüketimi % 14,6, küçükbaş eti tüketimi % 12,1 oranında artmıştır.

2017 yılında toplam tüketimde bir önceki yıla göre % 2,33 oranında artış gerçekleşmiştir. Büyükbaş eti tüketimi % 7,82 azalmış, küçükbaş eti tüketimi % 18,1 ve kanatlı eti tüketimi % 7,7 artmıştır.

2017 TÜİK verileri ile Türkiye	
Üretim + ithalat - ihracat	2.988.657 ton
Nüfus	80,81 milyon kişi
Kişi Başı Et Tüketimi	36,98 kg (22,81 kg'ı beyaz et)
2016 TÜİK verileri ile Türkiye	
Kişi Başı Balık Tüketimi	6,19 kg

SÜT VE SÜT ÜRÜNLERİ

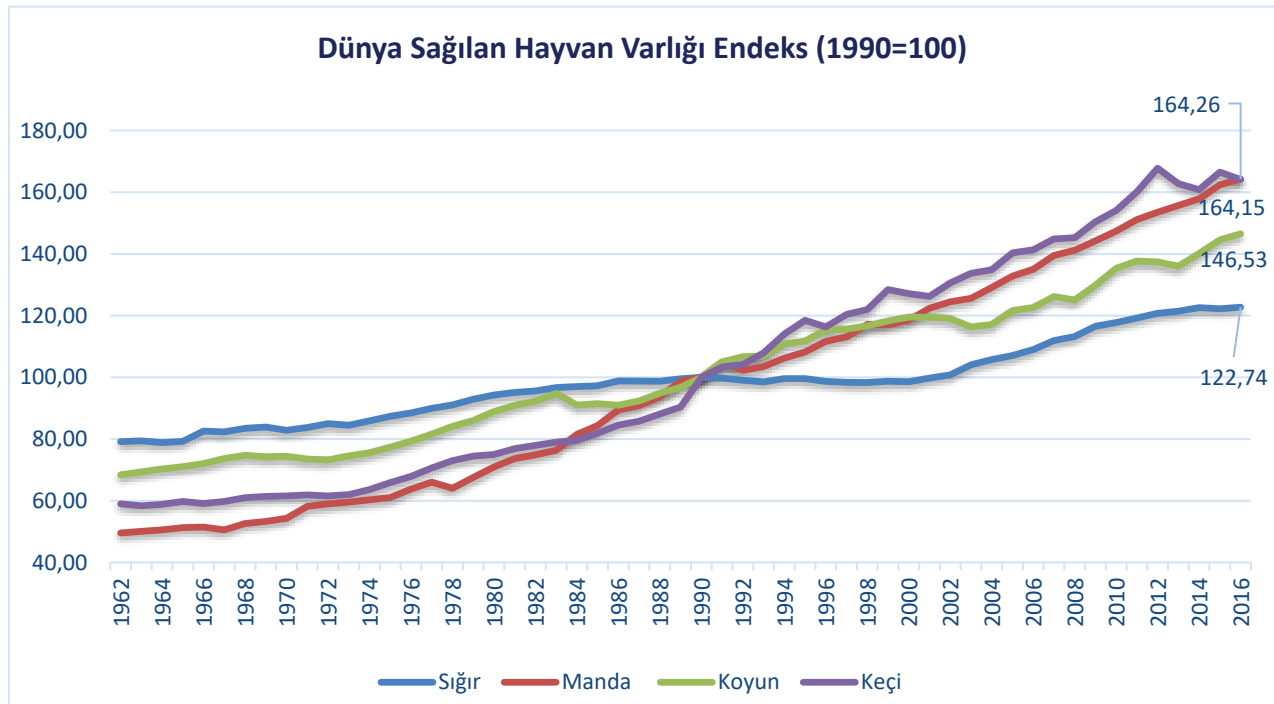

3 DÜNYADA DURUM

3.1 Sağılan Hayvan Varlığı

1990 yılı baz alınarak yapılan endeks hesaplamasına göre 1990-2016 döneminde, dünya sağmal hayvan varlığında en yüksek artış %64,26 ile manda varlığındadır. Sağılan keçi varlığındaki artış %64,15 iken koyun varlığında %46,53, sığır varlığında ise %22,74 olarak gerçekleşmiştir.

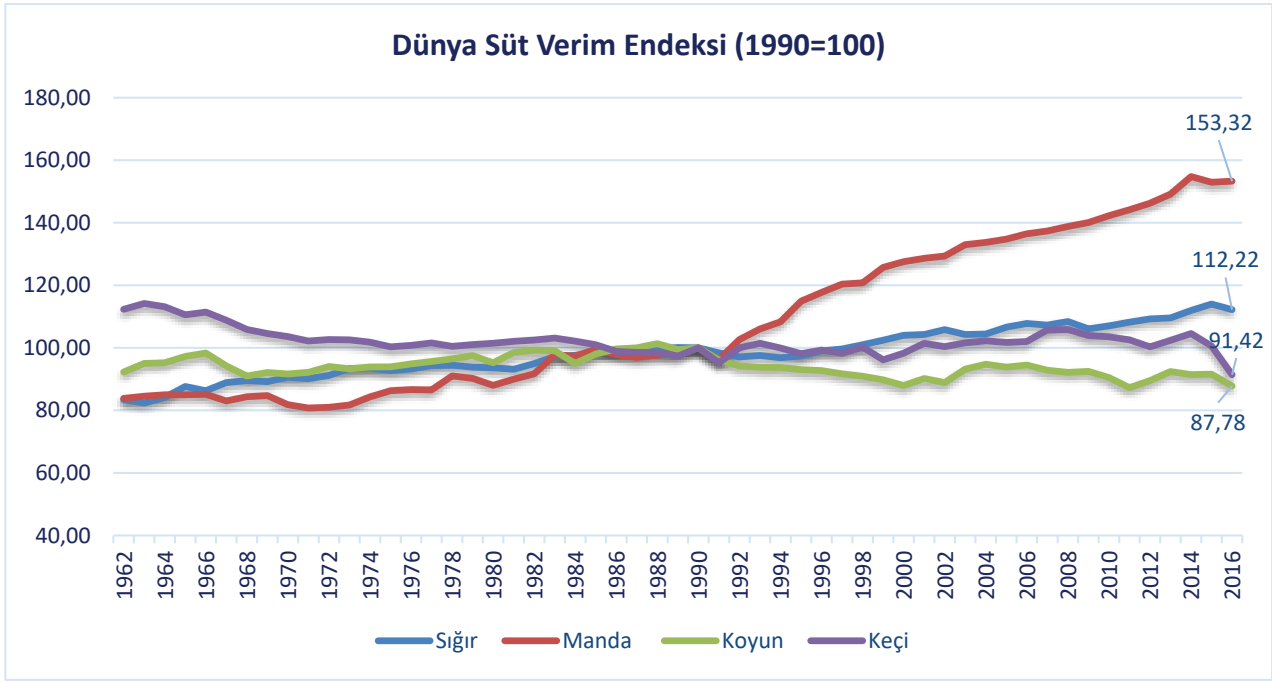
Dünya toplam sığır varlığında %13,75, manda varlığında %34,48, keçi varlığında %70,25 artış olmuştur. Toplam koyun varlığında ise %2,67 oranında düşüş olmuştur. (1990=100 endeksi)

Dünyada toplam sığır varlığının %18,5'i, keçi varlığının %20,2'si, koyun varlığının %21,3'ü ve manda varlığının %32,6'sı sağılmaktadır.

3.2 Süt Verimi

1990-2016 döneminde, dünya süt veriminde en yüksek artış %53 ile manda sütünde olup %12 ile inek sütü onu takip etmektedir. Koyun sütü veriminde %12 düşüş yaşanırken keçi sütü veriminde %9 oranında düşüş gerçekleşmiştir.

Kaynak: FAO

3.2.1 2016 Yılı Türler ve Ülkeler Bazında Süt Verimi

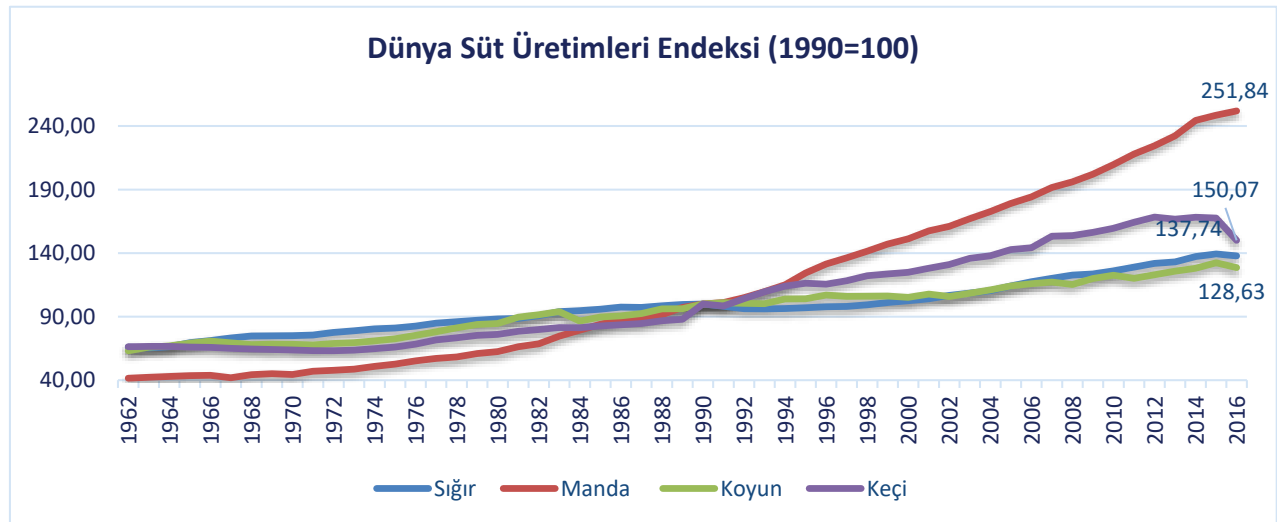
2016 yılı verilerine göre inek sütü veriminde dünya ortalaması 2.408 kg/yıl iken en yüksek inek sütü veriminin görüldüğü İsrail'de ise 12.953 kg/baş'tır. ABD'de 10.330 kg/baş olan inek sütü verimi Avrupa Birliği ülkelerinden Danimarka'da 9.367 kg/baş olmuştur. Önemli süt üreticileri olan Hindistan ve Pakistan'da inek sütü verimi dünya ortalamasının altındadır. Türkiye, 3.090 kg/baş inek sütü verimi ve 60 kg/baş koyun sütü verimi ile dünya ortalamasının üzerindeyken 73 kg/baş keçi sütü verimi ve 974 kg/baş manda sütü verimi ile dünya ortalamasının altında kalmaktadır.

	İnek sütü verimi (kg/baş)		Manda sütü verimi (kg/baş)		Keçi sütü verimi (kg/baş)		Koyun sütü verimi (kg/baş)
İsrail	12.953	İran	3.109	Belçika	1.779	İsviçre	465
ABD	10.330	Hindistan	1.865	Lüksemburg	1.100	Avusturya	436
Danimarka	9.367	Bulgaristan	1.395	Almanya	718	İspanya	242
Suudi Arabistan	9.285	Malezya	1.387	Fransa	715	Fransa	239
İsveç	8.776	Mısır	1.302	Hollanda	711	Kuveyt	228
Kore	8.776	Brunei	1.058	Avusturya	657	Malta	209
Estonya	8.639	Suriye	1.043	Norveç	634	Portekiz	184
Finlandiya	8.497	Bhutan	1.026	İsviçre	632	Japonya	155
Japonya	8.333	Vietnam	993	Portekiz	592	İsrail	139
Çekya	8.279	Türkiye	974	Belarus	522	Azerbaycan	132
Birleşik Krallık	8.203			Ukrayna	500	Ermenistan	123
Portekiz	8.197			Litvanya	424	Kıbrıs	112
Hollanda	7.985			Letonya	373	Yunanistan	106
Almanya	7.746			Jamaika	356	Sırbistan	103

Lüksemburg	7.386			Macaristan	338	Filistin	100
Belçika	7.316			Sırbistan	338	Bahreyn	90
Kıbrıs	7.284			Rusya	330	Romanya	89
Kanada	7.237			İspanya	328	Kazakistan	86
Norveç	7.111			Malta	319	Kırgızistan	83
İsviçre	7.001			Küba	314	İtalya	82
Slovakya	6.877			İsrail	305	Malavi	81
Avusturya	6.759			Tayvan	292	Bulgaristan	78
Fransa	6.744			Slovenya	285	Hırvatistan	78
Polonya	6.172			Makedonya	276	Gine-Bissau	76
Tayvan	6.119			Hırvatistan	267	Tunus	71
İtalya	5.914			Polonya	258	Macaristan	67
Türkiye	3.090			Türkiye	73	Türkiye	60
Dünya	2.408	Dünya	1.709	Dünya	75	Dünya	42

3.3 Süt Üretimi

1990-2016 döneminde, dünya süt üretiminde en yüksek artış, hem hayvan varlığında hem de verimdeki artışa bağlı olarak %152 oranında manda sütünde gerçekleşmiştir. Keçi sütü üretimi 2015 yılına göre daha düşük bir oranla %50'lik bir artışa sahiptir. İnek ve koyun sütü üretimlerinde de yine 2015 yılına göre artış oranlarında düşüş olsa da sırasıyla %38 ve %29 oranlarında yükselme gözlenmiştir.

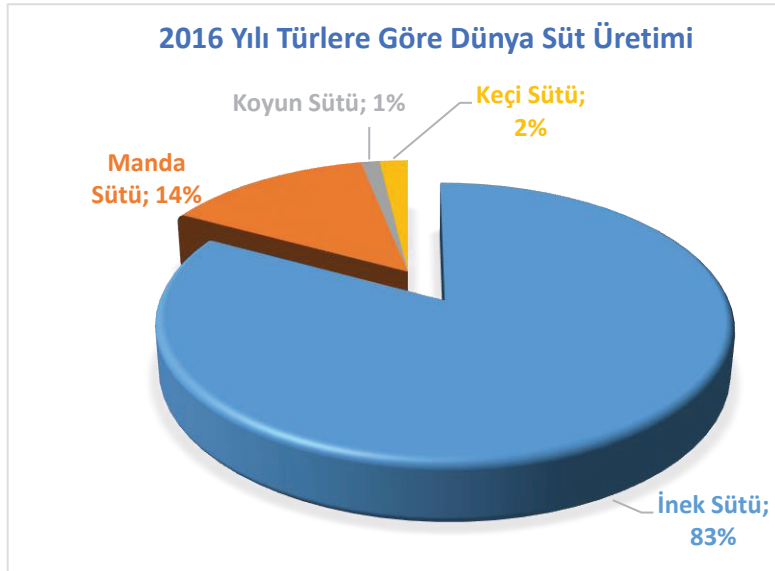
Kaynak: FAO

		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2011-2016 Değişim %
Sığır	Sağılan hayvan varlığı (milyon baş)	266	269	271	273	273	274	3,01
	Süt üretimi (milyon ton)	617	631	637	657	667	659	6,81
	Süt verimi (kg/baş)	2.320	2.346	2.351	2.407	2.443	2.408	3,79
Manda	Sağılan hayvan varlığı (milyon baş)	60	61	61	62	64	65	8,33
	Süt üretimi (milyon ton)	96	99	102	108	109	111	15,63
	Süt verimi (kg/baş)	1.600	1.623	1.672	1.742	1.703	1.709	6,81
Koyun	Sağılan hayvan varlığı (milyon baş)	234	234	232	239	246	250	6,84
	Süt üretimi (milyon ton)	10	10	10	10	11	10	-0,40
	Süt verimi (kg/baş)	43	42	44	44	45	42	-2,33
Keçi	Sağılan hayvan varlığı (milyon baş)	198	207	201	199	206	203	2,53
	Süt üretimi (milyon ton)	17	17	17	17	17	15	-11,76
	Süt verimi (kg/baş)	86	82	85	85	83	75	-12,79

Kaynak: FAO

2016 yılı verilerine göre dünyada sağılan sığır varlığı; sığır 274 milyon baş, manda 65 milyon baş, koyun 250 milyon baş ve keçi 203 milyon baştır.

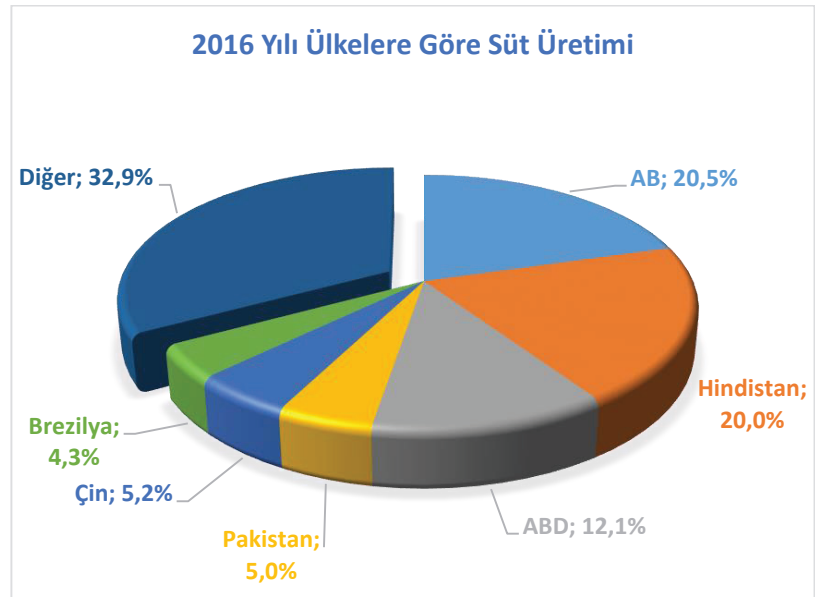
FAO 'ya göre; 795 milyon ton olan 2016 yılı dünya süt üretimi (inek, manda, koyun, keçi), 2015 yılı üretimine göre (804 milyon ton) %1,12 oranında azalmıştır.

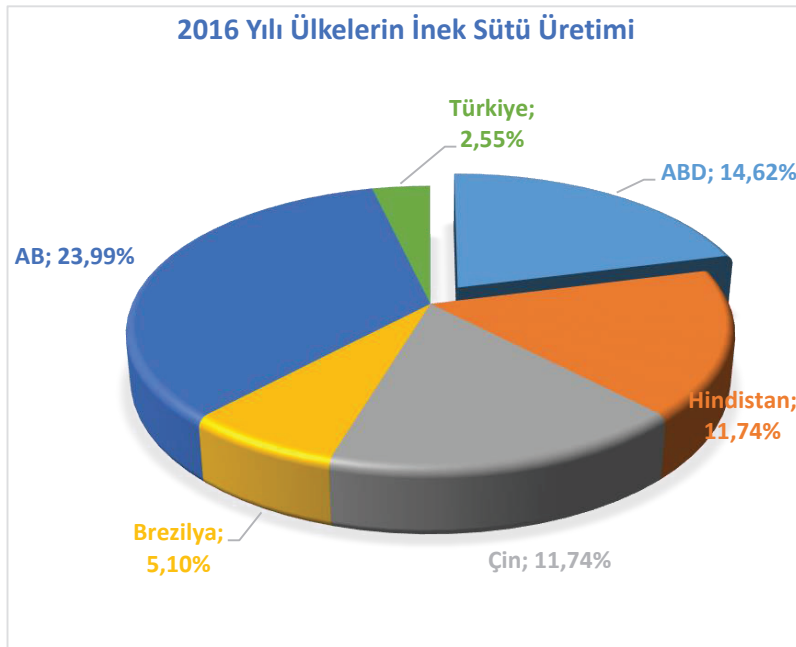
2016 yılı toplam süt üretiminde en büyük payı %83 (659 milyon ton) ile inek sütü alırken, manda sütü %14 (111 milyon ton), koyun sütü %1 (10 milyon ton) ve keçi sütü %2 (15 milyon ton) paya sahiptir.

Dünya süt üretiminde AB % 20,5'lik üretim payı ile ilk sırada yer alırken Hindistan %20,0 ile ikinci sırada yer almaktadır. Dünyanın en büyük süt üreticisi olan AB üretimi 2016 yılında %2,19 (yaklaşık 3.6 milyon ton) azalışla 163 milyon tona düşerken ikinci en büyük üretici olan Hindistan'ın 2016 yılı üretimi %2,38 (3.7 milyon ton) artışla 156 milyon ton olmuştur.

AB, Hindistan ve ABD dünya süt üretiminin (inek, manda, koyun, keçi) yaklaşık %52,6'sını oluşturmaktadır.

3.3.1 İnek Sütü

FAOSTAT verilerine göre, 2016 yılında dünya inek sütü üretimi önceki yıla göre %1,14 oranında düşerek 659 milyon ton olmuştur. Dünya inek sütü üretiminin %62'si AB, ABD, Hindistan ve Çin tarafından sağlanmıştır. **Türkiye** ise dünya üretiminde %2,55'lik payı ile 10. sırada yer almaktadır.

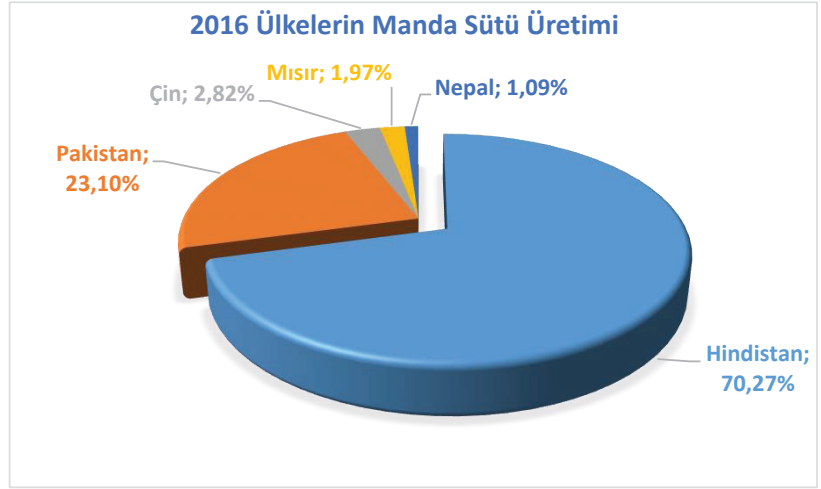
Sıra	Ülkeler	2015 (bin ton)	2016 (bin ton)
1	ABD	94.644	96.359
2	Hindistan	155.684	77.416
3	Çin	37.547	36.775
4	Brezilya	34.860	33.625
5	Almanya	32.708	32.672
10	Türkiye	18.655	16.786
DÜNYA		666.761	659.150

3.3.2 Manda Sütü

FAOSTAT verilerine göre, 2016 yılında dünya manda sütü üretimi önceki yıla göre %1,38 artışla 111 milyon tona ulaşmıştır.

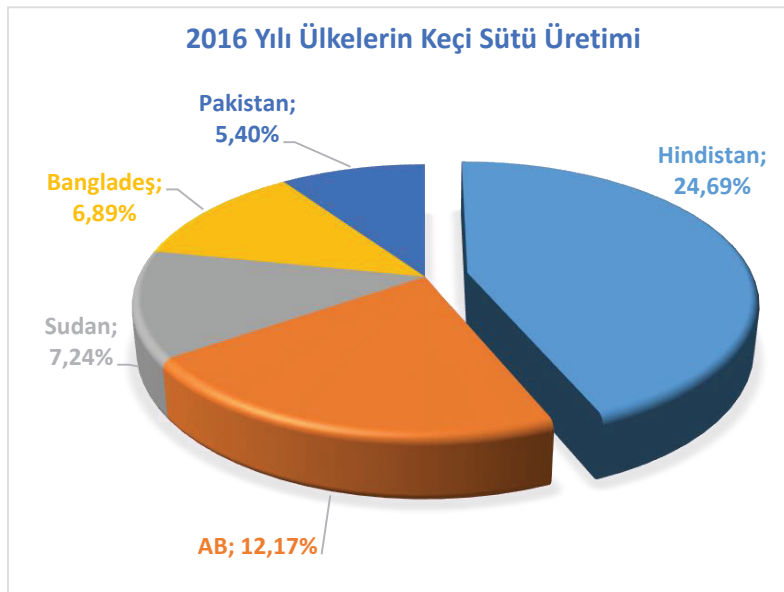
Hindistan ve Pakistan dünya manda sütü üretiminin %93'ünü gerçekleştirirken, **Türkiye** 56 bin ton ile dünyada 10. sırada yer almıştır.

Manda sütü üretiminde ilk sırada yer alan Hindistan üretimde 78 milyon tona ulaşmıştır. Pakistan ise 2015 yılına göre üretimde düşüş göstermesine rağmen hala ikinci sırada yer almaktadır.

Sıra	Ülkeler	2015 (bin ton)	2016 (bin ton)
1	Hindistan	76.459	78.000
2	Pakistan	25.744	25.647
3	Çin	3.114	3.132
4	Mısır	2.193	2.189
5	Nepal	1.167	1.210
10	Türkiye	63	56
DÜNYA		109.494	111.001

3.3.3 Keçi sütü

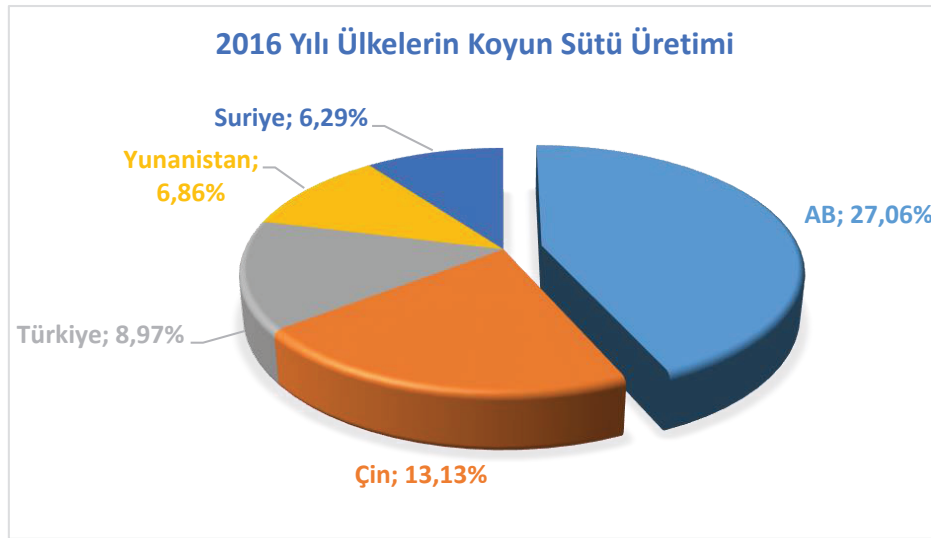

2016 yılında dünya keçi sütü üretimi %10,4'lük düşüşüyle 15 milyon tona gerilemiştir. Dünya üretiminin %44'ünü Hindistan, AB ve Sudan gerçekleştirmektedir. **Türkiye** dünya keçi sütü üretiminde %28,5 oranında büyük bir düşüş göstermiştir ve 344 bin ton ile üretimde 11. sıraya gerilemiştir. 2016 yılında Fransa'da %1,27 oranında bir artış yaşanırken üretim payı yüksek olan ülkelerde genel bir düşüş gözlenmiştir.

Sıra	Ülkeler	2015 (bin ton)	2016 (bin ton)
1	Hindistan	5.378	3.768
2	Sudan	1.126	1.105
3	Bangladeş	1.183	1.051
4	Pakistan	845	824
5	Fransa	595	603
11	Türkiye	481	344
DÜNYA		17.036	15.262

3.3.4 Koyun Sütü

2016 yılı dünya koyun sütü üretimi önceki yıla göre %2,9 azalışla 10.367 bin ton gerçekleşmiştir. AB, dünya koyun sütü üretiminin %27 gibi büyük bir payını karşılarken Çin tek başına dünya koyun sütünün %13'lük kısmını üretmektedir. **Türkiye** 929 bin ton ile ikinci sıradadır. 2016 yılında Çin ve Suriye'nin üretimlerinde az da olsa bir artış görülmüştür.

Sıra	Ülkeler	2015 (bin ton)	2016 (bin ton)
1	Çin	1.331	1.361
2	Türkiye	1.177	929
3	Yunanistan	804	712
4	Suriye	649	652
5	Romanya	671	631
6	İspanya	560	539
DÜNYA		10.672	10.367

2015 yılına göre dünya genelinde manda sütü üretiminde artış görülürken inek, keçi ve koyun sütü üretiminde düşüş olmuştur. En fazla düşüş ise %11,76 ile keçi sütü üretiminde gözlenmektedir.

Sıra	Ülke	İnek Sütü Üretimi (Milyon Ton)
1.	Amerika	96.4
2.	Hindistan	77.7
3.	Çin	36.0
4.	Brezilya	34.8
5.	Almanya	32.7
6.	Rusya	30.5
7.	Fransa	25.2
8.	Yeni Zelanda	21.2
9.	Türkiye	16.8

Kaynak: IDF 2017

3.4 Dünyada Süt İşletmeleri

Yukarıdaki tabloda IDF verilerine göre en fazla inek sütü üretimi yapan ülkelerin listesi verilmiştir. Türkiye'nin inek sütü üretiminde yaklaşık 17 milyon ton ile 9. sırada olduğu görülmektedir.

Sıra	Şirket	Ülke	2016 Ciro (milyar ABD\$)	2016 Süt Alımı (milyon ton)
1.	Nestle	İsviçre	25.0	14.00*
2.	Lactalis (Parmalat da dâhil)	Fransa/İtalya	18.3	15.1
3.	Danone	Fransa	16.7	7.5
4.	Dairy Farmers of America	ABD	13.8	28.1
5.	Fonterra	Yeni Zelanda	13.1	22.1
6.	FrieslandCampina	Hollanda	12.3	12.6*
7.	Arla Foods	Danimarka/İsveç	10.5	14.2
8.	Yili	Çin	9.3	6.8*
9.	Saputo	Kanada	8.6	7.7
10.	Dean Foods	ABD	8.0	10.3

Kaynak: Robabank 2016 ve IFCN 2016; * IFCN tahmini

Dünyada süt ve süt ürünleri üretimleri yapan lider firma 25.0 milyar dolar ciro ile Nestle olurken 18.3 milyar dolar ciro ile Lactalis ise ikinci sıradadır. Ayrıca IDF'e göre Türkiye'nin önemli süt üreticilerinden olan Süttaş'ın cirosu 0.8 milyar dolar olarak belirtilmiştir (IDF 2017 Raporu).

2017 yılı Türkiye'de sanayiye giden inek sütü miktarı 9.111.564 ton olup toplam süt üretiminin %44,1'ini oluşturmaktadır. Dünyada ise bu oran 2016 yılı itibariyle % 64'tür.

3.5 Süt ve Süt Ürünleri Üretimi

2016 yılı IDF raporuna göre 2016 yılında 678 milyon ton (FAO verilerine göre toplam inek sütü üretimi 659 milyon tondur.) olan dünya toplam inek sütü üretiminin 436 milyon tonu sanayiye aktarılıyor; kalan kısmını ise hane içi tüketim ve kayıt altına alınmayanlar oluşturuyor.

ABD, Yeni Zelanda, Avustralya, Almanya, Fransa, Hollanda ve Birleşik Krallık üretiminin neredeyse tamamını sanayiye aktarmaktadır. Dünya süt üretiminin çoğu içme sütü ve peynir olarak değerlendirilmektedir.

DÜNYA SÜT ÜRÜNLERİ ÜRETİMİ									
Milyon ton	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2015-2016 % değişim	2010-2016 % değişim
İçme sütü	121	124	130	134	133	136	137	1,0	13,2
Tereyağı	9,2	9,6	10	10,2	10,6	10,8	11	1,8	19,6
Peynir	18,2	18,4	18,8	18,9	19,5	20,1	20,5	1,7	12,6
Yağsız süt tozu	3,7	3,9	4,1	4,2	4,8	4,9	4,8	-0,7	29,7
Yağlı süt tozu	4,2	4,6	4,7	4,8	5,1	5,2	4,9	-5,7	16,7

Kaynak: IDF (Tablo IDF'in seçili ülkelerden aldığı verilere dayanmaktadır.)

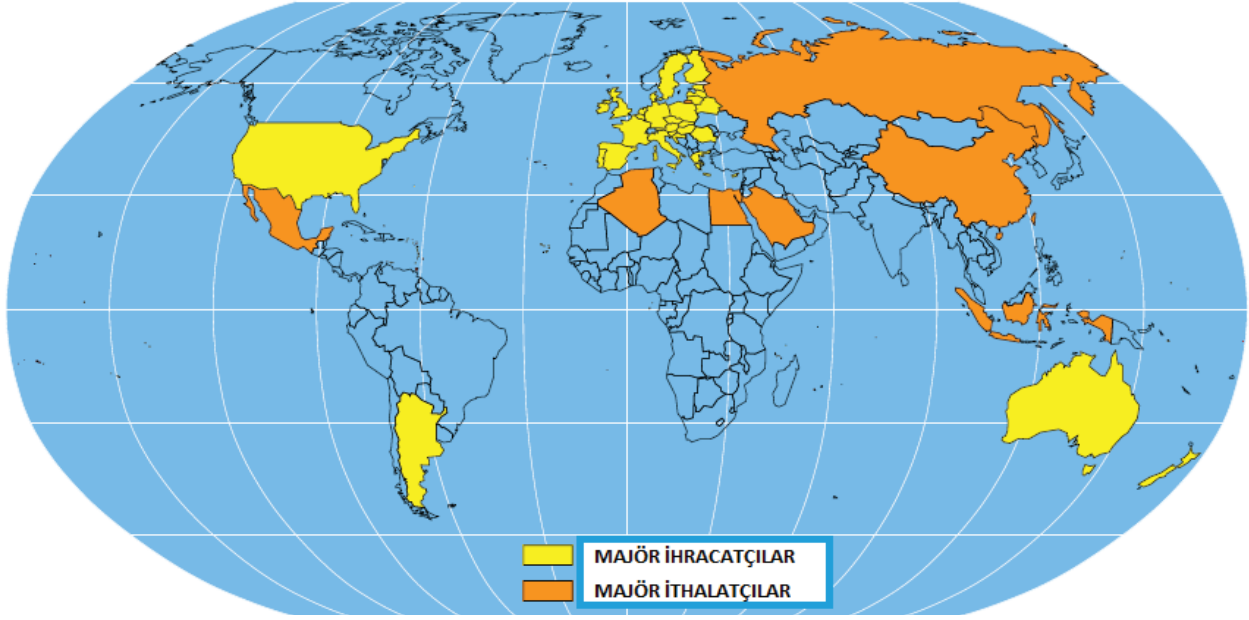
2016 yılında dünya **içme sütü** üretimi %1 artış göstermiştir. Çin, Hindistan ve Arjantin başta olmak üzere nüfus ve gelir artışına bağlı olarak gelişmekte olan ülkelerde yıllık artışlar yüksek olmuştur. 2015/16 yılında içme sütü üretimi Çin'de %9; Hindistan'da %3'lük bir değişim gösterirken Arjantin'de %12'lik bir düşüş olmuştur. **Türkiye'de** ise 2016 yılında 2015'e göre %4'lük bir artış söz konusudur. En fazla üretim 31 milyon ton ile AB ülkelerinde olmuştur.

BAZI ÜLKELERDE İÇME SÜTÜ ÜRETİMİ							
Milyon ton	2005	2010	2014	2015	2016	2015/16 % değ.	2005/16 % değ.
AB	32,299	32,047	31,607	31,361	30,812	-1,8	-0,4
ABD	27,74	24,798	22,754	22,437	22,29	-0,7	-0,9
ÇİN	9,748	14,856	24,001	25,21	27,372	8,6	9,8
RUSYA	4,188	4,868	5,357	5,378	5,270	-2	2,1
BREZİLYA	6,24	8,037	8,807	9,999	10,014	0,2	4,4
JAPONYA	4,29	3,859	3,56	3,56	3,593	0,9	-1,6
AVUSTRALYA	2,127	2,385	2,56	2,591	2,582	-0,4	1,8
MEKSİKA	4,313	4,393	3,674	3,653	3,726	2	-1,3
ARJANTİN	1,623	1,739	1,756	1,897	1,675	-11,7	0,3
KANADA	2,775	2,736	2,617	2,612	2,596	-0,6	-0,6
HİNDİSTAN	-	8,265	11,698	12,112	12,447	2,8	*
TÜRKİYE	-	1,091	1,326	1,379	1,434	4	*

Kaynak: IDF

2016 yılında dünya **tereyağı** üretiminin yaklaşık %47'sini Hindistan, %21'ini AB gerçekleştirmektedir. **Hindistan**'ın tereyağı üretimi %3,3 **AB**'nin tereyağı üretimi ise geçen yıla göre %2,5 artmıştır. Dünya **peynir** üretiminin %72'si **AB** ve **ABD** tarafından gerçekleştirilmektedir. 2015/16 döneminde dünya peynir üretiminde %1,8 oranında büyüme görülmüştür. Dünya **yağlı süt tozu** üretiminin %28'si **Yeni Zelanda**, %38'i **AB** ve **Çin** tarafından gerçekleştirilmektedir. Yeni Zelanda üretiminin neredeyse tamamını ihraç ederken AB üretiminin %45,5'ini ihraç etmektedir. **Yağsız süt tozu**nda ise **AB** toplam üretimin %35'ini gerçekleştirmektedir.

3.6 Ticaret

Süt çabuk bozulabilen bir ürün olduğu için çoğunlukla üretildikleri ülke veya bölgede tüketilmektedir. Soğutma ve ulaşım teknolojilerindeki gelişmelere rağmen üretilen sütün yaklaşık %9'u, uluslararası ticarete konu olmaktadır. Uluslararası ticaretin çoğunluğu peynir, süttozu ve tereyağı olarak yapılmaktadır.

FAO'ya göre, 2017 yılında küresel ticaretin %1,3 oranında artarak 71.6 milyon ton (süt eşdeğeri) seviyesine yükseleceği öngörüldü. İhracat büyümesinin büyük kısmının Kuzey Amerika ve Avrupa'dan gelmesi beklenmektedir. Talep tarafında ise Asya'nın 2016 yılına göre %1,5 artışla 41 milyon ton civarında ithalatın büyümesi tahmin edilmektedir.

3.6.1 Süt Eşdeğeri İhracat

Dünya süt ürünleri ihracatının %69'unun Yeni Zelanda, AB ve ABD tarafından gerçekleştirilmektedir. En büyük süt ürünleri ihracatçısı olan Yeni Zelanda, süt üretiminin %90'ını ihraç etmektedir.

Bin ton	2016 (tahmin)	2017 (öngörü)	2016-2017 % değişim	İhracat payı %
Yeni Zelanda	19.374	19.208	-0,9	26,8
AB	18.480	19.348	4,7	27,0
ABD	9.971	10.733	7,6	15,0
Belarus	3.930	3.722	-5,3	5,2
Arjantin	1.817	1.496	-17,7	2,1
Dünya Toplamı	70.655	71.561	1,3	

Kaynak: FAO Süt ve Süt Ürünleri Raporu, Eylül 2017

3.6.2 Süt Eşdeğeri İthalat

2017 yılında süt eşdeğeri olarak süt ve süt ürünleri ithalatı önceki yıla göre %1,5 artışla 71.6 milyon ton olarak gerçekleştiği düşünülmektedir. Çin ve Rusya en önemli süt ürünleri ithalatçılarıdır. 2017 yılı ithalat tahmini Çin için yaklaşık 12,5 milyon ton (+%4,2) iken Rusya için ise yaklaşık 4,4 milyon ton (+%3,9) olarak belirtilmiştir.

Bin ton	2016 (tahmin)	2017 (öngörü)	2016-2017 % değişim	İhracat payı %
Çin	11.998	12.500	4,2	17,5
Rusya	4.271	4.438	3,9	6,2
Meksika	3.693	3.789	2,6	5,3
Cezayir	2.895	3.265	12,8	4,6
S. Arabistan	3.015	2.880	-4,5	4,0
Dünya Toplamı	70.559	71.599	1,5	

Kaynak: FAO Süt ve Süt Ürünleri Raporu, Eylül 2017

3.6.3 Süt Tozu Ticareti

Dünya yağlı süt tozu ihracatında Yeni Zelanda, yağsız süt tozu ticaretinde AB en önemli ihracatçılarıdır. 2017 yılında dünya toplam süt tozu ihracatının %37'si Yeni Zelanda, %22,5'i AB tarafından gerçekleştirilirken toplam süt tozu ithalatının %17'sinin Çin tarafından yapılması tahmin edilmektedir. 2017 yılında tam yağlı süt tozu ihracatının 2016 yılına göre %2,3 oranında düşerek 2.4 milyon tona gerilediği düşünülmektedir. Çin'in yağlı süt tozu ithalatı 2017 yılında 2016 yılına göre %0,6 oranında artış göstermiştir.

YAĞLI SÜT TOZU İHRACAT				YAĞLI SÜT TOZU İTHALAT			
Bin Ton	2016 (tahmin)	2017 (öngörü)	2016-17 % değ	Bin Ton	2016 (tahmin)	2017 (öngörü)	2016-17 % değ
Yeni Zelanda	1.344	1.357	1,0	Çin	536	539	0,6
AB	380	371	-2,4	Cezayir	224	264	17,9
Uruguay	126	108	-14,3	BAE	128	123	-3,9
Arjantin	110	78	-29,1	Suudi Arabistan	121	109	-9,9
Avustralya	70	71	1,4	Brezilya	126	102	-19,0
Dünya	2.465	2.408	-2,3	Dünya	2.367	2.333	-1,4

Kaynak: FAO, 2017

AB, ABD ve Yeni Zelanda dünya yağsız süt tozu ihracatının %75'ini gerçekleştirmektedir. Meksika, Çin ve Filipinler en önemli ithalatçılarıdır. Yağsız süt tozu dünya ticaretinin %6,7 oranında artarak 2.3 milyon ton olması düşünülmektedir. AB ve ABD yağsız süt tozu ihracatında büyümeyi sürdürmektedir.

YAĞSIZ SÜT TOZU İHRACATI				YAĞSIZ SÜT TOZU İTHALATI			
Bin Ton	2016 (tahmin)	2017 (öngörü)	2016-17 % değ	Bin Ton	2016 (tahmin)	2017 (öngörü)	2016-17 % değ
AB	574	697	21,4	Meksika	286	304	6,3
ABD	593	643	8,4	Çin	216	251	16,2
Yeni Zelanda	444	408	-8,1	Filipinler	185	174	-5,9
Avustralya	164	165	0,6	Endonezya	159	164	3,1
Belarus	111	108	-2,7	Rusya	133	136	2,3
Dünya	2.187	2.333	6,7	Dünya	2.175	2.278	4,7

Kaynak: FAO, 2017

3.6.4 Tereyağı Ticareti

2017 yılında tereyağı ticaretinin %3,5 oranında düşerek 929.000 ton civarında olduğu tahmin edilmektedir. Bu düşüş, dünyadaki sınırlı tedarik ve yükselen fiyatlardan kaynaklanmaktadır. Yeni Zelanda, dünya tereyağı ihracatının yarısından fazlasını tek başına gerçekleştirmektedir. Çin, Rusya ve Mısır önemli ithalatçılardır. 2017 yılı için Çin'in gerçekleştirdiği tereyağı ithalatının 118.000 tona ulaştığı düşünülmektedir.

TEREYAĞI İHRACAT				TEREYAĞI İTHALAT			
Bin Ton	2016 (tahmin)	2017 (öngörü)	2016-17 % değ	Bin Ton	2016 (tahmin)	2017 (öngörü)	2016-17 % değ
Yeni Zelanda	503	514	2,2	Çin	117	118	0,9
AB	208	166	-20,2	Rusya	105	114	8,6
Belarus	84	88	4,8	Mısır	58	52	-10,3
ABD	29	29	0,0	Meksika	52	47	-9,6
Avustralya	31	23	-25,8	ABD	48	46	-4,2
Dünya	963	929	-3,5	Dünya	922	890	-3,5

Kaynak: FAO, 2017

3.6.5 Peynir Ticareti

2016 yılında dünya, peynir ihracatında 800 bin ton ile AB %32'lik paya sahiptir. 2017 yılında ise %6 oranında artış olduğu beklenmektedir. Japonya ve Rusya en büyük peynir ithalatçılarıdır. 2014 yılından beri Rusya'nın ana tedarikçisi olan Belarus'un peynir ihracatında %4,8 oranında artış beklentisi görülmektedir. Dünya peynir ihracatının büyük kısmı AB ve ABD tarafından karşılanmaktadır. Bir diğer önemli peynir ihracatçısı olan Yeni Zelanda'nın ihracatının düştüğü gözlenmektedir.

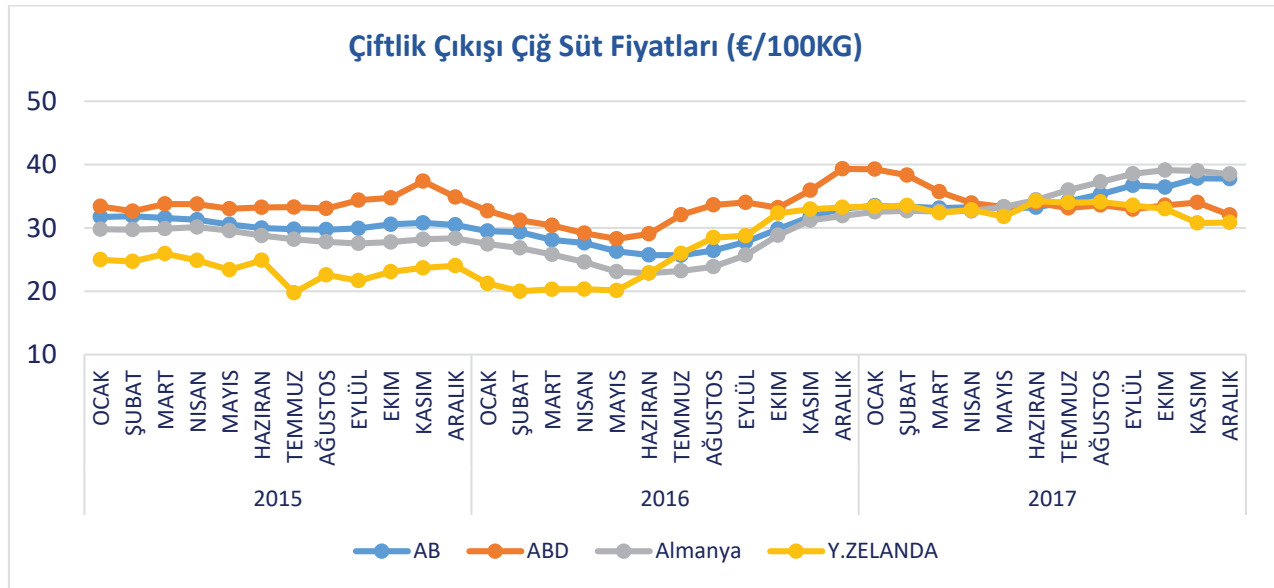
PEYNİR İHRACATI				PEYNİR İTHALATI			
Bin Ton	2016 (tahmin)	2017 (öngörü)	2016-17 % değ	Bin Ton	2016 (tahmin)	2017 (öngörü)	2016-17 % değ
AB	800	848	6,0	Japonya	258	273	5,8
Yeni Zelanda	355	350	-1,4	Rusya	222	224	0,9
ABD	289	342	18,3	ABD	205	185	-9,8
Belarus	204	199	-2,5	Suudi Arabistan	170	175	2,9
Avustralya	167	170	1,8	Çin	146	162	11,0
Dünya	2.478	2.573	3,8	Dünya	2.443	2.515	2,9

Kaynak: FAO, 2017

3.7 Fiyatlar

3.7.1 Çiftlik Çıkışı Çiğ Süt Fiyatları

2016 yılı sonunda son üç yılın en yüksek değerini gören ABD çiftlik çıkışı süt fiyatı, 2017 yılı Ocak ayından itibaren düşüşe geçmiştir. 2017 yılı ikinci çeyreğinden itibaren de seyrini korumuştur. AB, 2016 yılı ortalarında yaşadığı düşüşten sonra toparlanmaya başlamış ve 2017 yılı Eylül ayında yaklaşık 37 Euro/ 100 kg'a ulaşmıştır; yılsonuna kadar bu değer altına düşmemiştir. Yeni Zelanda çiğ süt fiyatları ise 2016 yılı ikinci yarısından itibaren yükselişe geçmiştir ve yükselen grafiğini korumuştur.

Kaynak: CLAL

ÜLKELER	2015		2016		2015-2016	2017		2016-2017
	€	TL	€	TL	% Değişim (€)	€	TL	% Değişim (€)
AB	30,67	93,68	28,43	95,44	-7,32%	34,82	143,90	22,48%
ABD	33,96	103,86	32,41	110,72	-4,56%	34,48	141,89	6,39%
Almanya	28,69	88,44	26,28	90,56	-8,41%	35,55	147,06	35,28%
Arjantin	29,35	88,13	23,61	81,03	-19,58%	29,76	119,87	26,07%
Brezilya	27,80	83,07	35,25	119,99	26,79%	35,58	145,70	0,95%
Çin	49,49	147,25	47,27	161,19	-4,49%	45,63	189,44	-3,47%
Fransa	30,78	94,37	29,24	101,65	-5,01%	33,44	138,05	14,36%
Hollanda	26,40	79,14	28,42	95,84	7,65%	34,72	142,74	22,19%
Japonya	74,19	228,20	84,29	290,65	13,62%	81,38	328,07	-3,46%
Rusya	30,82	93,62	29,63	102,92	-3,85%	36,68	152,17	23,80%
Şili	28,79	88,39	27,27	93,38	-5,28%	30,82	126,81	13,01%
Uruguay	27,19	81,92	25,46	87,42	-6,36%	30,14	123,85	18,38%
Yeni Zelanda	23,63	72,10	25,54	87,87	8,09%	32,86	135,26	28,65%
TÜRKİYE	34,77	107,24	29,88	102,77	-14,05%	27,45	109,89	-8,15%

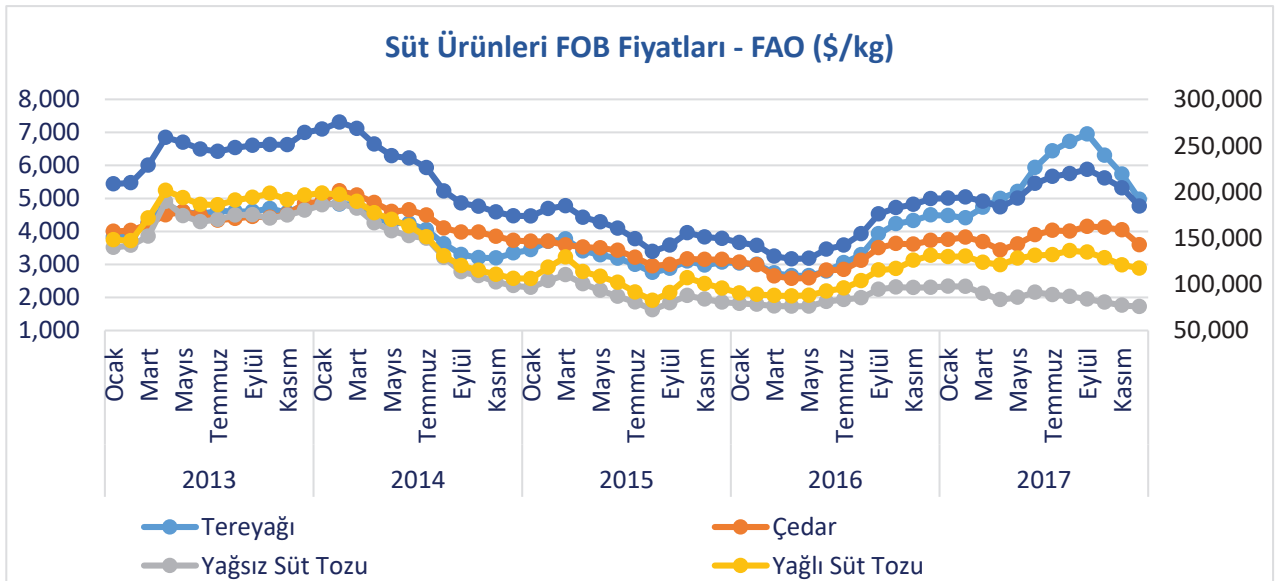
Kaynak: CLAL

3.7.2 FAO Mandıra Fiyat Endeksi ve Süt Ürünleri Fiyatları

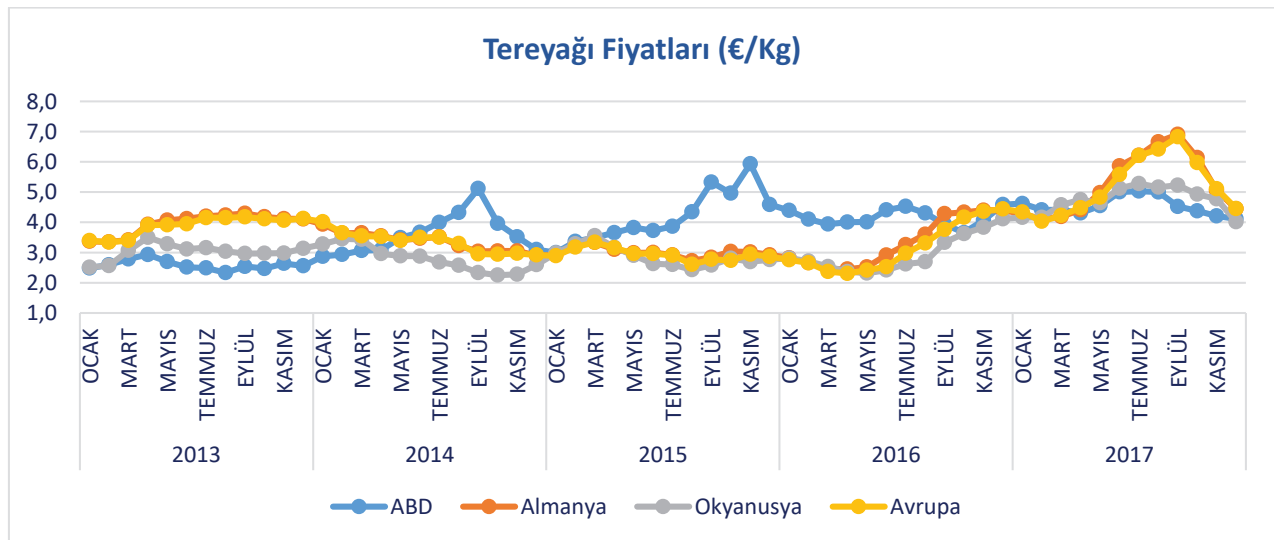
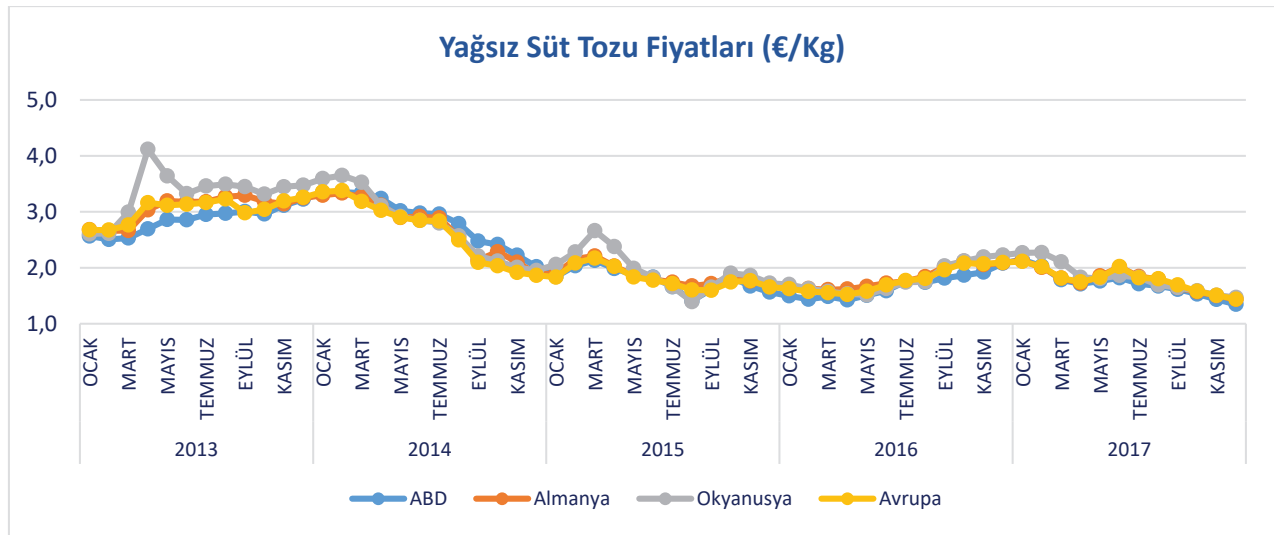
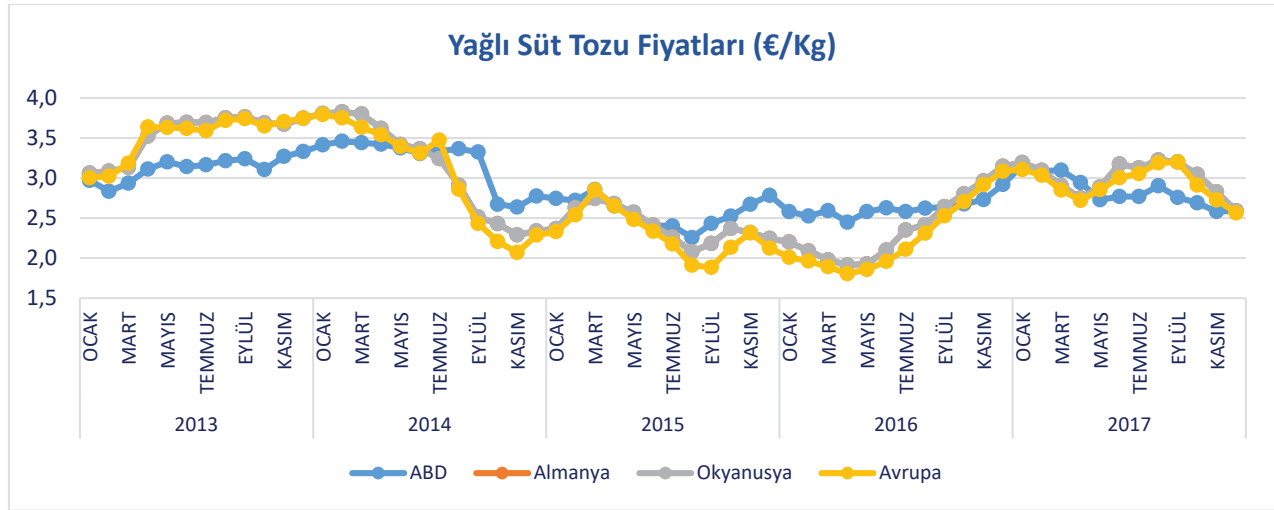
2015 yılında ürün fiyatları ve FAO süt ve süt ürünleri endeksi dalgalı seyir izlemiş olup, fiyatların iniş-çıkış yaptığı zamanlar mevsimsel süt üretim zamanları ile paralel olmuştur. 2015 yılı Ocak ayında fiyatı en yüksek olan çedar peyniri yılsonunda yine en yüksek fiyatlı ürün olmuştur. Onu takiben yüksek fiyatlı ürün tereyağı olmuştur.

2016 yılında süt ürünleri fiyat endeksi ortalaması bir önceki yıla göre %4 daha düşüktür. Uluslararası süt fiyatları 2016 yılı ortasından itibaren önemli bir toparlanma gösterdi. Ayrıca tereyağı ve tam yağlı süt tozu fiyatları da artış yaşadı.

2017 yılı Nisan ayında yılın en düşük değerini gören FAO süt ve süt ürünleri endeksi, Eylül ayında en yüksek seviyeye ulaşmıştır. Tereyağı fiyatı 2017 yılı Eylül ayında 2016 yılı aynı dönemine göre %77 oranında artış göstermiştir. Avrupa tereyağı fiyatları bu dönemde yaşanan tereyağı stoklarındaki azalıştan dolayı rekor seviyelere yükseldi. 2017 yılında dalgalı bir fiyat seyri izleyen süt tozu fiyatları Aralık ayında en düşük seviyeye gelmiştir.

Kaynak: FAO

3.8 Tüketim

2017 yılında yayınlanan IDF gıda bültenine göre, **2016 yılı kişi başı süt eşdeğeri tüketim** ortalaması **111,1 kg**'dır. 2015 yılına göre %0,4 düşmüştür. CLAL tarafından bazı ülkeler için hesaplanmış tüketim verilerine göre, Ukrayna kişi başı sıvı süt tüketimi 117,94 kg iken Yeni Zelanda için 106,25 ve ABD için 81,12 kg'dır. AB için ise 65,59 kg'dır. Yeni Zelanda, kişi başı tereyağı tüketiminde 6,01 kg ile ilk sırada yer alırken AB, 17,97 kg ile en fazla peynir tüketilen yerdir.

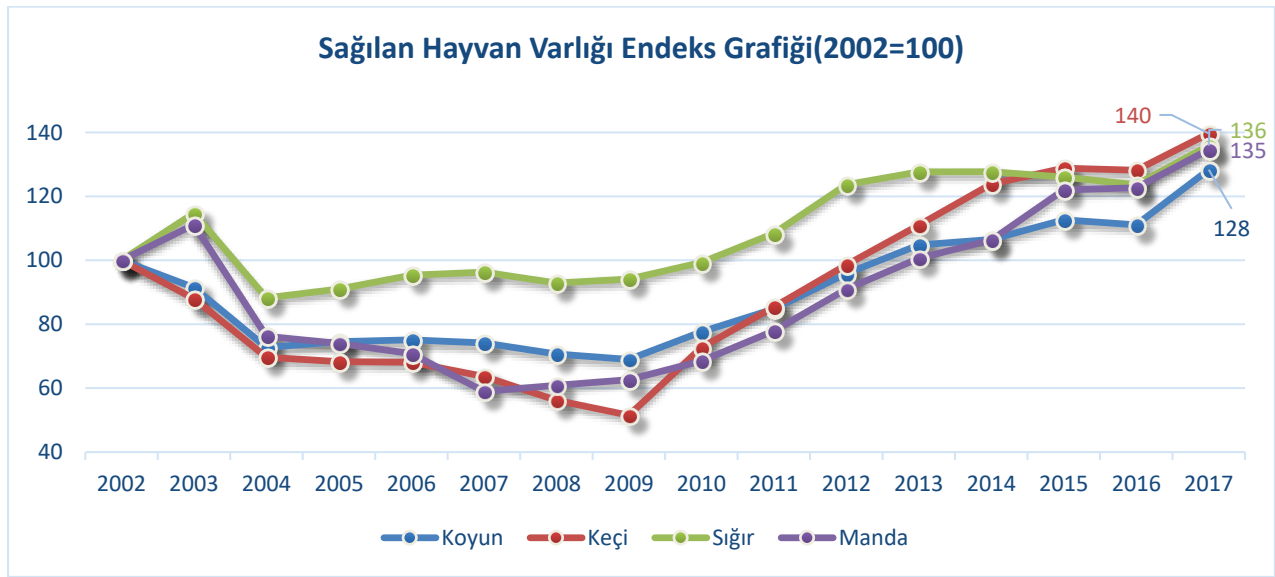
Bazı Ülkelere Ait Süt ve Süt Ürünleri Tüketimi										
Kişi Başı/Kg	Sıvı Süt		Tereyağı		Peynir		Yağsız Süt Tozu		Yağlı Süt Tozu	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017
AB-28	65,85	65,59	4,27	4,27	17,82	17,97	1,59	1,83	0,68	0,66
ABD	82,21	81,12	2,64	2,64	16,66	16,69	1,39	1,27	0,12	0,18
Arjantin	42,19	41,56	0,66	0,68	8,85	8,70	0,34	0,38	1,37	1,81
Avustralya	105,70	103,47	4,23	4,54	11,40	11,86	3,40	3,39	1,24	1,35
Belarus	110,76	110,90	4,54	4,75	7,49	7,71	0,32	0,11	1,58	1,58
Brezilya	46,23	47,78	0,43	0,43	3,78	3,83	0,91	0,89	3,19	3,17
Meksika	32,80	32,39	2,09	2,05	3,89	3,89	2,55	2,59	1,07	0,94
Rusya	62,24	59,73	2,43	2,53	7,47	7,92	1,33	1,34	0,63	0,74
Şili	***	***	***	***	***	***	2,18	2,38	3,52	3,54
Tayvan	16,85	17,27	1,02	0,97	1,36	1,40	0,98	1,06	1,27	1,27
Ukrayna	117,94	117,56	2,09	1,94	4,21	4,23	0,45	0,52	0,09	0,02
Venezuela	***	***	***	***	***	***	***	***	2,53	1,31
Y. Zelanda	106,63	106,25	4,89	6,01	7,51	7,44	1,07	1,06	3,86	5,10
Hindistan	47,39	48,69	3,92	4,03	***	***	0,40	0,43	***	***
Filipinler	0,56	0,58	***	***	0,22	0,24	1,37	1,48	0,03	0,10
Kanada	80,38	79,18	3,22	3,39	12,68	12,51	1,96	2,24	***	***
Japonya	31,25	31,14	0,56	0,52	2,39	2,44	1,29	1,28	***	***
Güney Kore	29,53	30,21	***	***	2,66	2,92	0,75	0,76	***	***
Çin	10,40	10,49	***	***	***	***	0,16	0,21	1,42	1,42
Cezayir	***	***	***	***	***	***	3,45	3,51	5,47	5,93
Endonezya	***	***	***	***	***	***	0,66	0,62	0,47	0,48

Kaynak: CLAL

4 TÜRKİYE'DE DURUM (GÜNCEL)

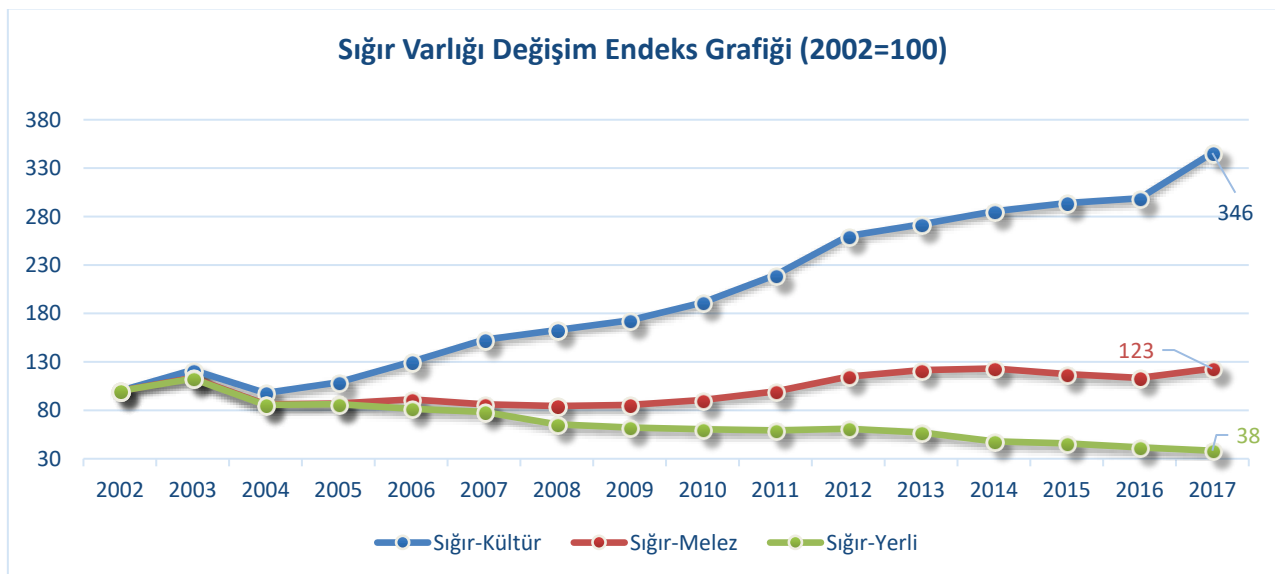
4.1 Sağılan Hayvan Varlığı Endeksi (2002=100)

2002 yılı baz alınarak oluşturulan endeks grafiğine göre **sağılan hayvan varlığında en fazla artış %40 ile keçi** sayısında olurken siğir sayısında artış %36'dır. Sağılan manda ve koyun varlığındaki artış ise sırasıyla %35 ve %28 olmuştur.

Kaynak: TÜİK

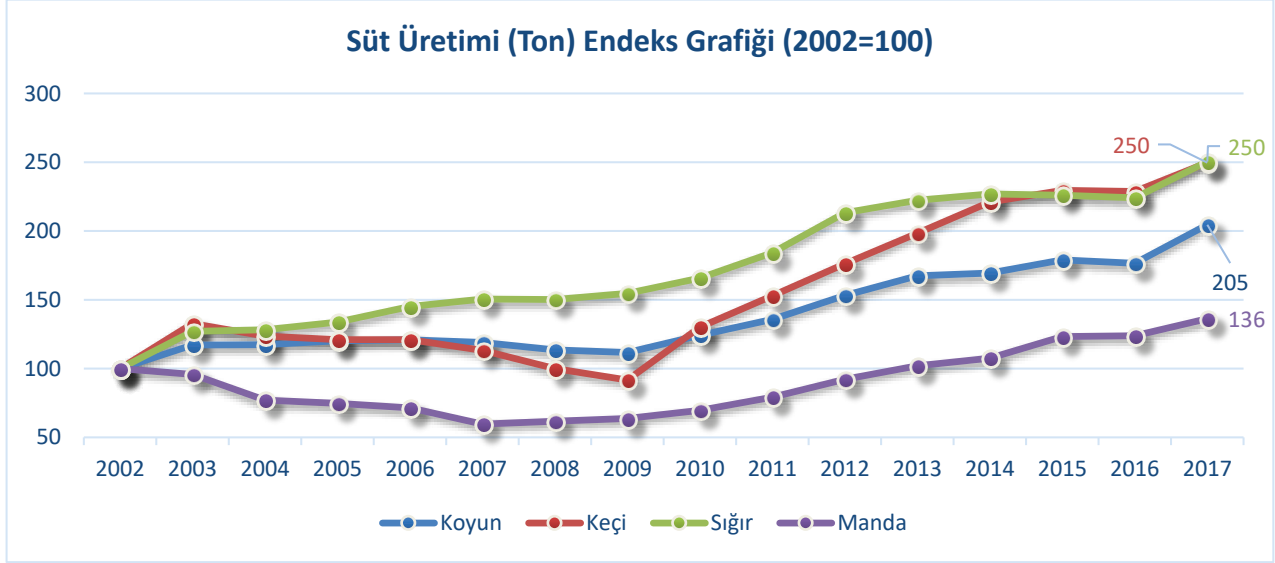
4.1.1 Tür ve Irklara Göre Sağılan Siğir Varlığı Endeksi (2002=100) (2002=100)

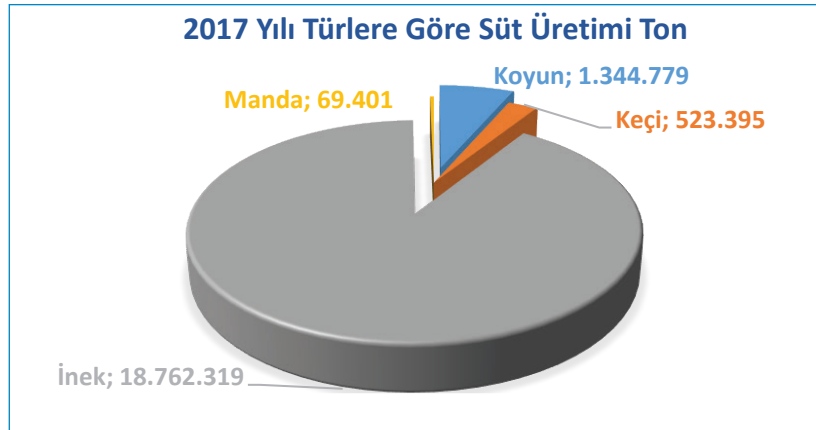
Kaynak: TÜİK

2002-2017 döneminde sağılan kültür sığırları varlığımız %246 artış gösterirken yerli ırk sayısında %62 düşüş yaşanmıştır. Son yıllarda suni tohumlama alanında gelişmeler, desteklemeler ve damızlık ithalatı, süt verimi yüksek kültür ırkı sayısında artışlara neden olmuştur.

4.2 Süt Üretim Endeksi (2002=100)

2002-2017 döneminde süt üretiminde en fazla artış özellikle süt verimi ve sağılan hayvan varlığındaki artışa paralel olarak %150 ile keçi ve inek sütünde gerçekleşmiştir. Koyun sütü üretiminde artış %105 olurken, manda sütü üretimindeki artış %36 olmuştur.

Ülkemiz toplam süt üretiminin %90,64'ünü inek sütü, %6,50'sini koyun sütü, %2,53'ünü keçi sütü ve %0,34'ünü manda sütü oluşturmaktadır.

4.2.1 Tür ve Irklara Göre Sağılan Hayvan Varlığı, Verim ve Süt Üretimi

2013-2017 döneminde toplam sağılan büyükbaş varlığı %6,7; süt üretimi %12,7 sağılan küçükbaş varlığı %23,2; süt üretimi de %23,2 artmıştır.

2016 yılında sağılan sığır varlığı önceki yıla göre %9,9 artışla 6.038.542 baş olurken, bu artışta kültür ve melez ırkta sağılan sığır varlığındaki artış etkili olmuştur. Sağılan sığır varlığı artışı kültür ırkı için %15,7, melez ırkı için %8,6 olmuştur. Yerli ırkta %8,1 oranında düşüş göstermiştir.

SAĞILAN HAYVAN SAYISI VE SÜT ÜRETİMİ						
		2013	2014	2015	2016	2017
Sığır Yerli	Baş	897.097	752.623	720.833	654.051	601.376
	Baş Değişimi (%)	-6,2	-16,1	-4,2	-9,3	-8,1
	Süt Üretimi (ton)	1.177.305	986.701	945.581	859.137	785.846
	Süt Üretimi Değişimi (%)	-6,3	-16,2	-4,2	-9,1	-8,5
	Süt Verimi (kg)	1.312	1.311	1.312	1.314	1.307
Sığır Kültür	Baş	2.314.278	2.427.909	2.500.880	2.542.163	2.940.906
	Baş Değişimi (%)	4,7	4,9	3,0	1,7	15,7
	Süt Üretimi (ton)	8.946.131	9.383.812	9.672.573	9.825.300	11.355.933
	Süt Üretimi Değişimi (%)	4,6	4,9	3,1	1,6	15,6
	Süt Verimi (kg)	3.866	3.865	3.868	3.865	3.861
Sığır Melez	Baş	2.395.897	2.428.708	2.314.061	2.235.501	2.426.764
	Baş Değişimi (%)	5,9	1,4	-4,7	-3,4	8,6
	Süt Üretimi (ton)	6.531.573	6.628.337	6.315.366	6.101.826	6.620.540
	Süt Üretimi Değişimi (%)	5,9	1,5	-4,7	-3,4	8,5
	Süt Verimi (kg)	2.726	2.729	2.729	2.730	2.728
Manda	Baş	51.940	54.891	62.999	63.329	69.496
	Baş Değişimi (%)	10,6	5,7	14,8	0,5	9,7
	Süt Üretimi (ton)	51.947	54.803	62.761	63.085	69.401
	Süt Üretimi Değişimi (%)	10,6	5,5	14,5	0,5	10,0
	Süt Verimi (kg)	1.000	998	996	996	999
Büyükbaş	Sağılan Hayvan Sayısı (baş)	5.659.212	5.664.131	5.598.773	5.495.044	6.038.542
	Sağılan Hayvan Sayısı Değişimi (%)	3,3	0,1	-1,2	-1,9	9,9
	Süt Üretimi (ton)	16.706.956	17.053.653	16.996.281	16.849.348	18.831.720
	Süt Üretimi Değişimi (%)	4,3	2,1	-0,3	-0,9	11,8
	Süt Verimi (kg)	2.952	3.011	3.036	3.066	3.119
Koyun Yerli	Baş	13.491.002	13.586.214	14.348.611	14.160.816	16.330.147
	Baş Değişimi (%)	9,0	0,7	5,6	-1,3	15,3
	Süt Üretimi (ton)	1.062.274	1.069.441	1.129.237	1.113.469	1.288.041
	Süt Üretimi Değişimi (%)	9,1	0,7	5,6	-1,4	15,7
	Süt Verimi (kg)	79	79	79	79	79
Koyun Merinos	Baş	796.235	938.050	1.014.316	988.598	1.173.267
	Baş Değişimi (%)	14,8	17,8	8,1	-2,5	18,7
	Süt Üretimi (ton)	38.739	44.496	47.990	46.943	56.738
	Süt Üretimi Değişimi (%)	16,0	14,9	7,9	-2,2	20,9
	Süt Verimi (kg)	49	47	47	47	48

Keçi Kıl	Baş	3.878.404	4.322.503	4.483.672	4.466.406	4.877.554
	Baş Değişimi (%)	12,8	11,5	3,7	-0,4	9,2
	Süt Üretimi (ton)	413.444	460.518	477.824	476.234	520.197
	Süt Üretimi Değişimi (%)	12,6	11,4	3,8	-0,3	9,2
	Süt Verimi (kg)	107	107	107	107	107
Keçi Tiftik	Baş	64.914	77.666	94.822	88.699	86.027
	Baş Değişimi (%)	3,8	19,6	22,1	-6,5	-3,0
	Süt Üretimi (ton)	2.299	2.752	3.350	3.167	3.198
	Süt Üretimi Değişimi (%)	3,5	19,7	21,7	-5,5	1,0
	Süt Verimi (kg)	35	35	35	36	37
Küçükbaş	Sağılan Hayvan Sayısı (baş)	18.230.555	18.924.433	19.941.421	19.704.519	22.466.995
	Sağılan Hayvan Sayısı Değişimi (%)	10,0	3,8	5,4	-1,2	14,0
	Süt Üretimi (ton)	1.516.756	1.577.207	1.658.401	1.639.813	1.868.174
	Süt Üretimi Değişimi (%)	10,2	4,0	5,1	-1,1	13,9
	Süt Verimi (kg)	83	83	83	83	83

Kaynak: TÜİK

4.2.2 Büyükbaş sütü üretimi

2017 yılında **büyükbaş sütü** üretimi önceki yıla göre %11,8 artışla **18.831.720 ton** gerçekleşmiştir. Büyükbaş sütü üretiminde manda sütünün payı sadece %0,34'tür.

İnek sütü üretiminin yaklaşık %23,2'si İzmir, Konya, Balıkesir, Erzurum, Kars illerinde yapılmakta olup manda sütü üretiminde Samsun, İstanbul, Diyarbakır, Bitlis, Tokat, Muş illeri yaklaşık %50 paya sahiptir.

4.2.3 Küçükbaş sütü üretimi

2017 yılında küçükbaş sütü üretimi önceki yıla göre %13,9 artışla **1.868.174 ton** olarak gerçekleşirken keçi sütü üretimindeki %9,2, koyun sütü üretimindeki artış % 15,9'dur.

Küçükbaş sütü üretiminin %30'u **Van, Şanlıurfa, Diyarbakır, Konya, Ağrı, Mersin, Şırnak** illerinden sağlanmaktadır. **Koyun sütü üretiminde Van, Konya, Şanlıurfa, Diyarbakır, Ağrı**; keçi sütü üretiminde **Mersin, Antalya, Şırnak ve Siirt** en önemli illerdir.

4.2.4 Süt Sığırıcılığı İşletmeleri

Ülkemizde 2018 yılı itibariyle yaklaşık 1.110.421 adet süt sığırıcılığı işletmesi bulunmaktadır. Bu işletmelerin %52'sini 1-5 baş hayvana sahip işletmeler oluştururken 50 baş ve üzeri işletmeler sadece %2,4'ünü oluşturmaktadır. Toplam sağılan büyükbaş varlığımız dikkate alınınca işletme başına ortalama hayvan varlığı 10,6 baş'tır.

GÜNÜMÜZDE SÜT SİĞİRCİLİĞİ 2018				
Kapasite Aralığı (Baş)	İşletme Sayısı (Adet)	İşletmelerin Kapasitelere Göre Dağılımı (%)	Hayvan Sayısı (Baş)	Hayvan Mevcudunun Kapasitelere Göre Dağılımı (%)
1-5	573.952	51,69	1.699.678	14,43
6-9	219.914	19,80	1.649.259	14,01
10-19	187.188	16,80	2.624.061	22,28
20-49	103.071	9,28	3.090.633	26,25
50-99	20.294	1,83	1.397.252	11,87
100-199	4.574	0,41	627.846	5,33
200-499	1.134	0,10	328.775	2,79
500 Baş ve Üzeri	294	0,03	357.733	3,04
Toplam	1.110.421	100,00	11.775.237	100,00

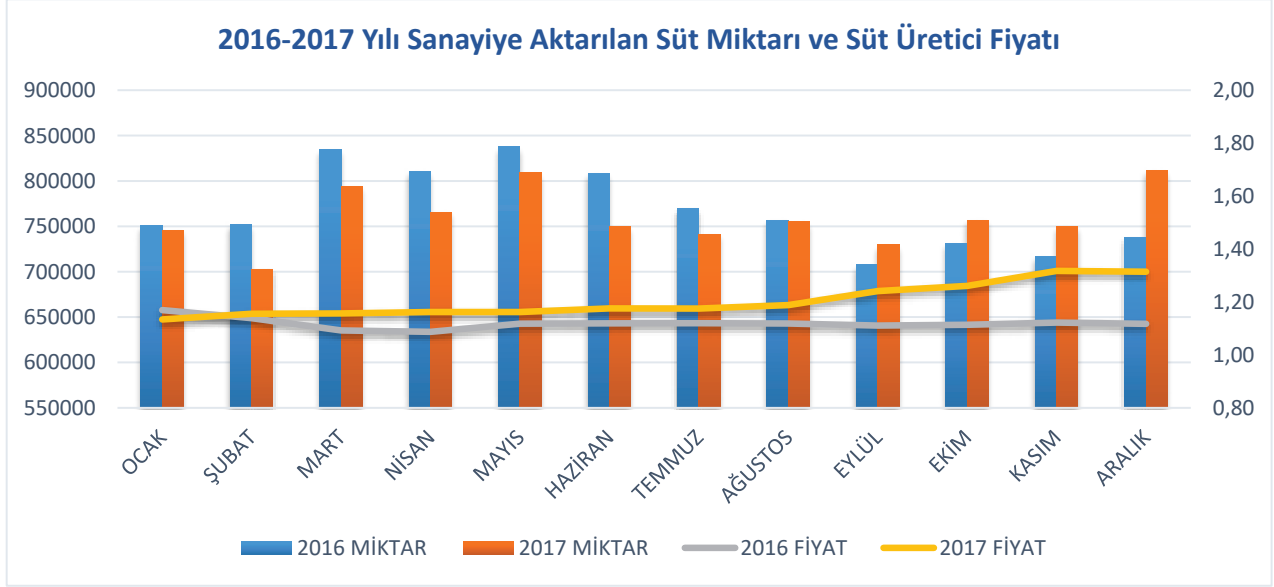
Kaynak: GTHB

2011 yılına göre işletme sayıları %36,3 azalış gösterirken işletme ölçeklerinde artış olmuştur. 1-5 arası işletme sayısı %45 azalırken 500 baş ve üzeri işletme sayısı 294 adet olmuştur.

2018 yılı hayvan sayısı en fazla olan işletme ölçeği 20-49 baş arası olmuştur. Bütün işletmelerde bulunan toplam hayvan sayısının %26,25'i 20-49 baş arası işletmelerde bulunduğu görülmektedir.

4.2.5 Süt Üretiminde Dönemsel Arz

Sanayiye aktarılan süt miktarı üzerinden oluşturulan arz grafiğine göre, Ülkemizde Mart-Haziran dönemi süt arzının en yüksek olduğu dönemdir. Arz fazlalığı oluşan dönemlerde Çiğ Sütün Değerlendirilmesine Yönelik Destekleme Uygulaması Esasları Tebliği ile arz fazlası sütün 2016 Mart ayı itibariyle kurumumuz tarafından süt tozuna dönüştürülerek süt fiyatlarında istikrar sağlanmıştır.

Kaynak: TÜİK

4.2.6 Süt Ürünleri Üretimi

Ülkemizde hayvansal üretim değeri içerisinde süt üretimi değeri %41,2'dir. 2017 yılında geçen seneye göre süt üretimi değeri %18,5 artmıştır. 2017 yılında entegre süt işletmeleri tarafından sanayiye aktarılan süt miktarı 9,1 milyon ton ile önceki yıla göre %1,1 azalış gösterirken, toplam süt üretimin yaklaşık %44'ünü oluşturmuştur.

TON	2013	2014	2015	2016	2017	2016/17 Değ. %
Toplanan İnek Sütü	7.938.510	8.625.742	8.937.141	9.213.189	9.111.663	-1,1
İçme Sütü	1.298.061	1.310.535	1.378.600	1.444.980	1.548.880	7,2
Yoğurt	1.081.411	1.101.261	1.123.017	1.173.578	1.172.194	-0,1
İnek Peyniri	574.137	603.547	637.643	638.397	662.151	3,7
Ayran	560.102	598.876	626.831	684.526	717.334	4,8
Yağsız Süt Tozu	39.951	59.811	66.159	78.231	87.732	12,1
Tereyağı	41.515	45.818	51.830	57.609	59.449	3,2
Yağlı Süt Tozu	38.926	51.268	46.351	45.966	45.238	-1,6
Kaymak	29.291	31.291	32.098	31.846	32.904	3,3
Diğer Peynir	26.128	29.303	28.298	22.579	27.758	22,9
Krema	4.472	8.779	12.067	14.320	34.665	142,1
Konsantre Süt	4.742	4.706	5.663	2.598	***	***

Bölgelere göre üretilen inek sütünün sanayiye aktarılma oranı Ege ve Marmara Bölgesinde %90'ın üzerinde iken İç Anadolu'da %54, Doğu Anadolu Bölgesinde yaklaşık %4 civarındadır.

Ülkemizde üretilen sütün çoğunluğu içme sütü, yoğurt ve peynir olarak değerlendirilmektedir. 2017 yılında içme sütü üretimimiz önceki yıla göre %7,2 artışla yaklaşık 1,6 milyon tondur. Süt ürünleri üretiminde en fazla artış %3,7 ile peynir üretiminde gerçekleşmiştir.

4.3 Maliyet ve Parite

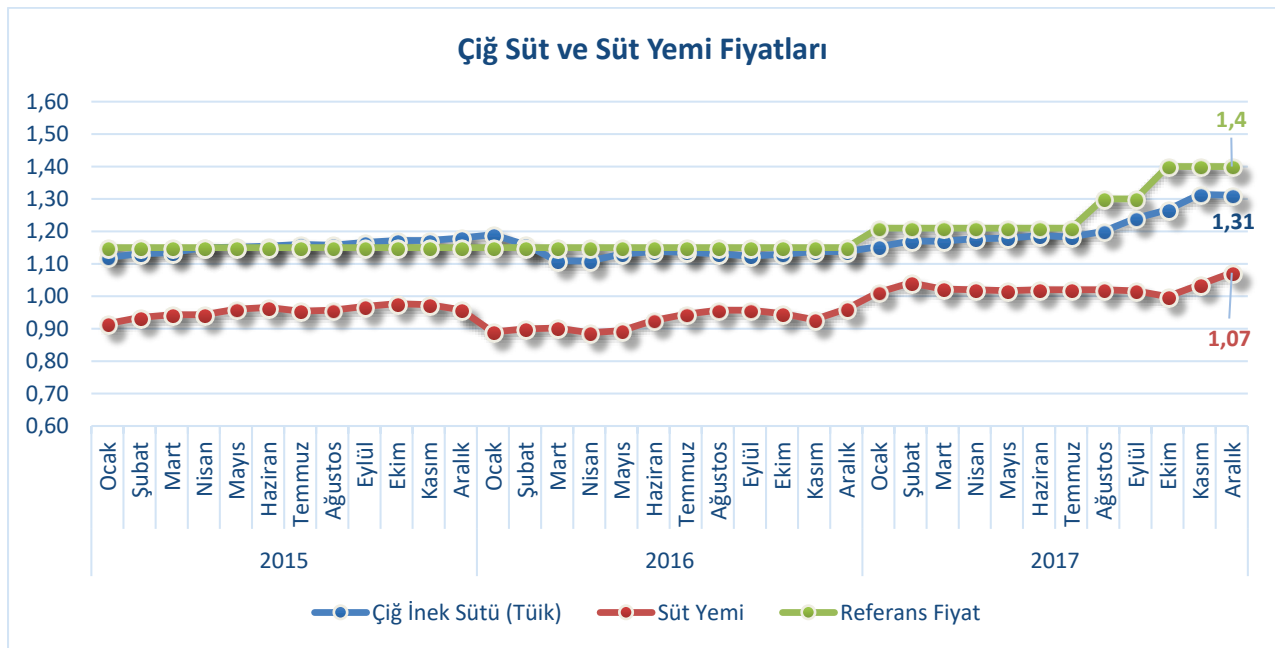
2015 yılı ortalarına kadar yüksek kaba yem fiyatları nedeniyle yüksek seyreden çiğ süt maliyeti daha sonraki dönemde kaba yem fiyatlarındaki gerilemeye bağlı olarak azalmıştır.

2016	OCAK	ŞUBAT	MART	NİSAN	MAYIS	HAZİRAN	TEMMUZ	AĞUSTOS	EYLÜL	EKİM	KASIM	ARALIK
Maliyet	0,86	0,88	0,89	0,88	0,89	0,90	0,91	0,93	0,90	0,91	0,93	0,98
Parite	1,34	1,28	1,22	1,24	1,25	1,21	1,19	1,17	1,16	1,18	1,21	1,17
2017	OCAK	ŞUBAT	MART	NİSAN	MAYIS	HAZİRAN	TEMMUZ	AĞUSTOS	EYLÜL	EKİM	KASIM	ARALIK
Maliyet	0,95	0,97	0,96	0,97	0,96	0,96	1,07	1,02	1,02	1,06	1,16	1,24
Parite	1,14	1,13	1,14	1,15	1,16	1,16	1,16	1,17	1,21	1,26	1,25	1,22

Kaynak: GTHB

2017 yılında ortalama süt maliyeti 1,03 TL/kg olup süt/yem paritesi 1,18'dir.

2017 yılında süt yemi ortalama fiyatı önceki yıla göre %10,9 artarak 1.020 TL/ton gerçekleşirken 2017 yılında ortalama çiğ süt fiyatı 1.210 TL/ton ile 2016 yılına göre %6,14 artış göstermiştir.

Kaynak: GTHB, TÜİK

Not: Yem fiyatları KDV dahil perakende satış fiyatı olarak hesaplanmıştır.

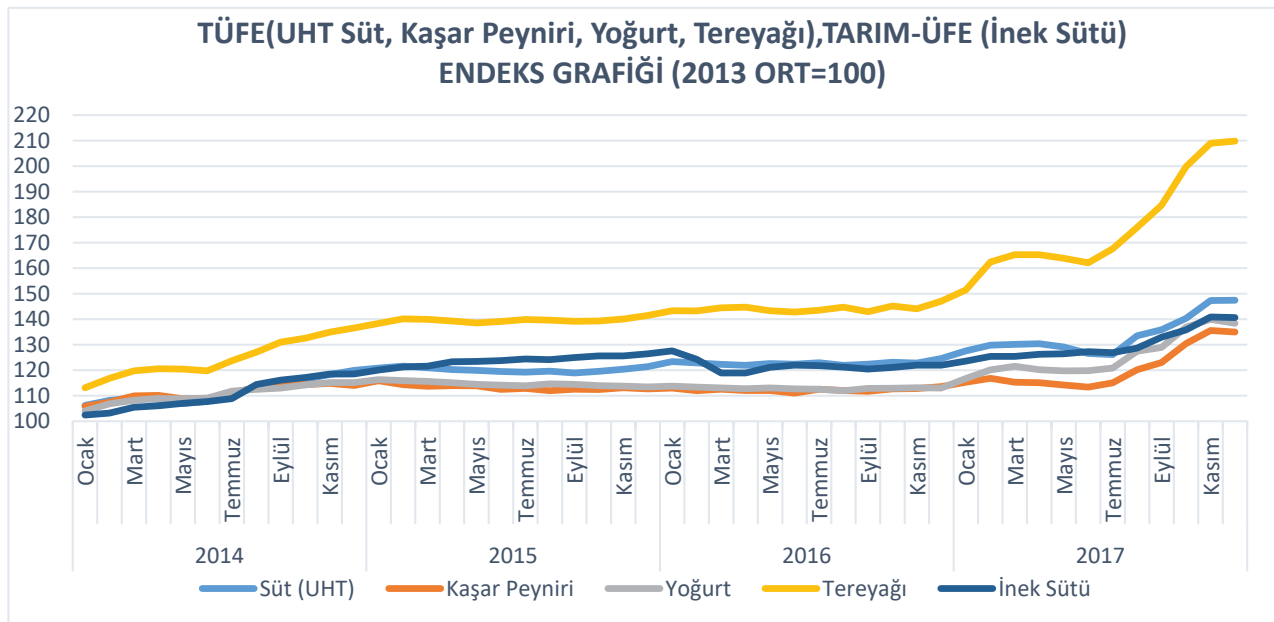
4.4 Fiyatlar

4.4.1 Üretici ve Tüketici Süt Fiyatları

TÜİK verilerine göre 2017 yılında tüketici süt ürünleri fiyatlarında üretici süt fiyatının üzerinde artışlar görülmüştür. Beyaz peynir fiyatında %7,38; kaşar peyniri fiyatında %7,51; UHT süt fiyatında %8,89; yoğurt fiyatında %11,47; dondurma fiyatı %13,83 ve tereyağı fiyatında %22,42 oranında artış gerçekleşmiştir.

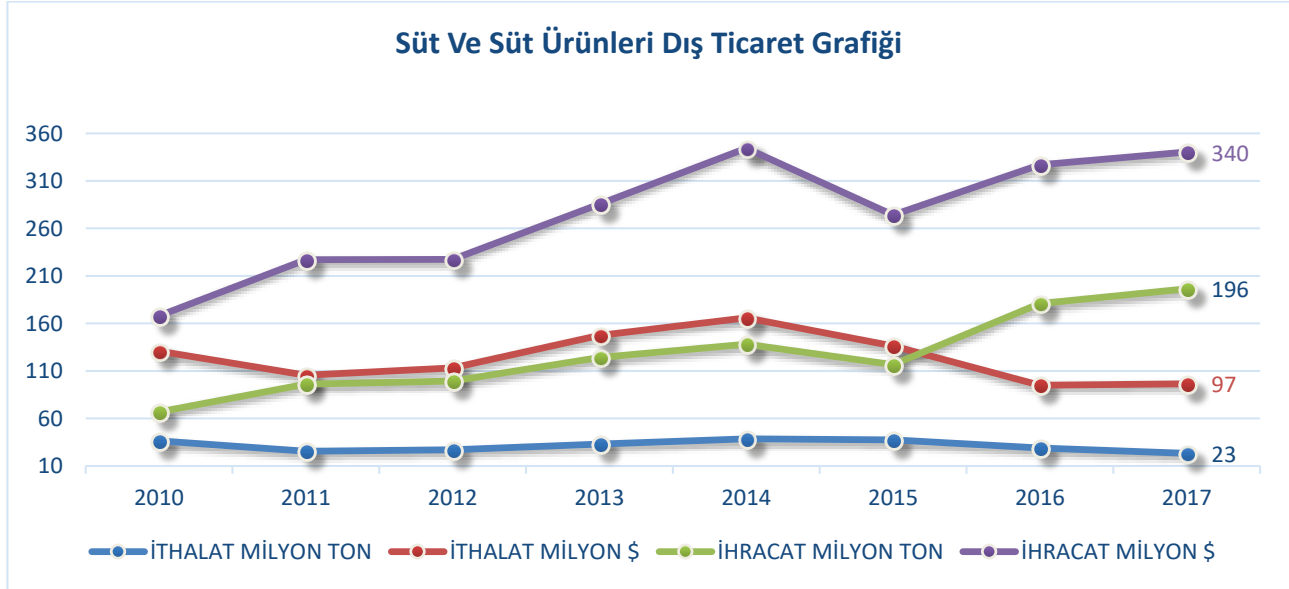
KG/TL	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2011/2017 Değ. %	2016/2017 Değ. %
Tarım-Üfe									
İnek Sütü	0,80	0,89	0,93	1,03	1,15	1,14	1,21	51,58	6,76
Tüfe									
Süt (UHT)	1,96	2,16	2,35	2,63	2,83	2,89	3,14	60,44	8,89
Kaşar Peyniri	17,98	20,44	21,98	24,42	24,91	24,69	26,54	47,60	7,51
Beyaz Peynir	13,23	14,25	15,56	18,02	19,35	19,66	21,11	59,58	7,38
Yoğurt	3,12	3,47	3,70	4,10	4,25	4,18	4,66	49,39	11,47
Tereyağı	19,28	21,72	23,05	28,75	32,18	33,22	40,67	110,97	22,42
Dondurma	10,18	11,29	12,14	13,49	14,97	16,60	18,89	85,62	13,83

2013 yılı ortalamasına göre yapılan endeks hesaplamasında tereyağı fiyatlarındaki artış, üretici çiğ süt fiyatı ve diğer süt ürünleri fiyatının üzerinde gerçekleşmiştir. İthalatçı olduğumuz tereyağı fiyatında 2013 yılına göre %109,8 fiyat artışı olmuştur.

4.5 Dış Ticaret

Süt ve süt ürünleri ihracatımız yıllar itibariyle artış göstermektedir. 2017 yılı net dış ticaretimiz 243.839 milyon \$ olmuştur. Süt ve süt ürünlerinde net ihracatçı olduğumuz en önemli ürünler süt-krema, süt tozu, yoğurt, ayran, peyniraltı suyu, peynir ve dondurmadır. Tereyağında ise net ithalatçı durumundayız.

Kaynak: TÜİK

4.5.1 Süt ve Süt Ürünleri İthalatı

2017 yılında süt ürünleri ithalatımız önceki yıla göre %1,82 artışla 97 milyon \$ gerçekleşmiş bu değer %46'sını 45 milyon \$ ile tereyağı oluşturmaktadır. 2011-2017 döneminde tereyağı ithalatımız %6,8 azalarak 9.6 bin tona ulaşırken, süt tozu ithalatımız %100'e yakın azalarak yok denecek kadar az seviyelere gerilemiştir. 2017 yılında tereyağı ithalatımızın %82,9'u Ukrayna, Belarus ve Yeni Zelanda'dan gerçekleştirilmiştir. Peynir ithalatımızın %53,4'ünü KKTC'den hellim, kaşar ve lor peyniri türleri olarak yapılmaktadır. %14,6'lık payı ile İrlanda ve %13,6'lık payı ile de İngiltere peynir ithalatı yaptığımız ülkeler arasındadır.

İTHALAT		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2016/17 Değ. %
Süt ve Krema	Miktar (kg)	180.335	344.085	492.855	672.936	505.726	449.843	602.367	33,9
	\$	396.645	885.929	1.581.987	2.428.007	1.588.648	1.351.294	1.814.174	34,3
Süt Tozu	Miktar (kg)	2.683.136	73.450	49.558	81.589	106.120	179.577	93.618	-47,9
	\$	8.386.964	267.529	222.318	456.796	494.058	639.379	512.860	-19,8
Yoğurt	Miktar (kg)	21.175	496	362	1.527.667	514.898	47.746	6.406	-86,6
	\$	46.159	13.741	12.712	3.007.663	876.828	111.173	30.076	-72,9
Tereyağı	Miktar (kg)	10.266.436	15.136.292	19.612.775	22.157.020	19.165.383	13.517.157	9.572.260	-29,2
	\$	49.894.785	60.765.776	86.862.222	98.259.213	67.865.988	43.916.262	44.664.788	1,7
Peynir	Miktar (kg)	5.947.998	6.900.986	8.011.033	9.538.585	10.923.314	10.590.238	9.341.662	-11,8
	\$	27.911.257	34.854.731	42.071.998	45.682.081	43.342.239	37.148.374	37.578.085	1,2
Laktoz	Miktar (kg)	4.292.216	2.621.502	3.189.665	2.158.672	2.338.822	2.128.526	2.387.761	12,2
	\$	7.417.978	7.381.711	9.206.774	6.732.129	5.911.760	4.708.850	5.912.192	25,6
Dondurma	Miktar (kg)	1.553.876	751.803	779.453	999.365	1.878.585	827.158	394.645	-52,3
	\$	7.834.401	3.679.869	3.216.125	4.559.011	9.047.031	3.311.476	1.880.082	-43,2
Diğer	Miktar (kg)	651.720	1.160.926	1.001.949	1.439.286	2.065.359	1.237.092	906.564	-26,7
	\$	3.621.872	5.441.837	4.177.774	4.797.476	7.233.674	3.604.650	4.123.826	14,4
TOPLAM	Miktar (kg)	25.596.892	26.989.540	33.137.650	38.575.120	37.498.207	28.977.337	23.305.283	-19,6
	\$	105.510.061	113.291.123	147.351.910	165.922.376	136.360.226	94.791.458	96.516.083	1,8

Kaynak: TÜİK

13/03/2011 tarihli ve 27873 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2011/4 sayılı “İthalatta Gözetim Uygulamasına İlişkin Tebliğ” uyarınca laktozun da içinde yer aldığı süt proteinlerinin ithalatı ülke ayrımı yapılmaksızın gözetime tabi tutulmuş ve 2011-2017 döneminde laktoz ithalatımız %44 azalmıştır.

4.5.2 Süt ve Süt Ürünleri İhracatı

2017 yılında yaklaşık 340 milyon \$ olan süt ve süt ürünleri ihracatımızın %45’ini peynir ihracatı oluşturmıştır. 2017 yılında yapılan peynir ihracatımızın büyük çoğunluğunu eritme peynir, taze peynir ve kaşar peynir oluşturmakla beraber toplam peynir ihracatımızın %75,8’i Suudi Arabistan başta olmak üzere sırasıyla Irak, Kuveyt ve Birleşik Arap Emirlikleri’ne yapılmaktadır. Diğer süt ve süt ürünleri ihracatımızın önemli parçaları olan laktoz ihracatımız geçen yıla göre %30,9 artarak 4 milyon \$, peynir altı suyu ihracatımız ise %49,8 artarak 30 milyon \$ gerçekleşmiştir.

İHRACAT		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2016/17 Değ. %
Süt ve Krema	Miktar (kg)	17.101.924	18.561.631	17.821.992	19.356.237	15.037.411	18.085.180	40.689.371	125,0
	\$	21.527.578	25.320.363	26.608.066	29.906.128	21.973.148	20.449.432	33.570.617	64,2
Süt Tozu	Miktar (kg)	10.030.268	1.319.099	4.652.510	14.098.644	8.376.624	56.448.704	32.680.432	-42,1
	\$	30.764.934	3.888.136	15.796.257	55.756.901	14.895.906	84.584.610	62.082.286	-26,6
Yoğurt	Miktar (kg)	6.473.150	4.390.043	3.137.165	1.318.768	1.674.511	1.196.626	3.228.373	169,8
	\$	7.445.104	5.628.800	4.523.771	1.832.335	1.975.133	1.293.382	4.272.053	230,3
Yayık Altı Süt, Krema, Kefir	Miktar (kg)	578.194	1.050.226	1.308.785	1.626.058	4.780.457	3.684.378	4.304.920	16,8
	\$	1.131.951	2.013.812	2.511.050	3.151.631	11.681.452	9.000.885	9.437.415	4,8
Peynir Altı Suyu	Miktar (kg)	14.437.425	18.806.900	32.737.128	40.857.183	24.043.360	33.693.222	42.270.050	25,5
	\$	13.715.575	18.560.989	33.417.950	43.860.082	19.085.949	19.987.788	29.949.501	49,8
Tereyağı	Miktar (kg)	551.055	297.852	393.657	321.114	300.511	262.658	1.045.702	298,1
	\$	2.389.628	1.805.741	2.364.065	2.095.342	1.965.943	1.528.738	5.759.905	276,8
Peynir	Miktar (kg)	30.525.277	35.154.193	39.760.178	41.640.967	41.763.091	45.732.343	48.251.854	5,5
	\$	114.197.387	128.968.248	153.790.592	166.370.396	162.947.058	150.388.224	153.830.056	2,3
Laktoz	Miktar (kg)	784.789	1.422.070	3.433.850	3.039.752	2.903.189	4.422.721	4.525.712	2,3
	\$	972.192	2.156.576	4.040.882	3.731.279	2.037.460	3.146.799	4.119.119	30,9
Dondurma	Miktar (kg)	12.058.514	15.157.745	16.084.242	13.998.726	16.666.531	15.848.877	14.817.266	-6,5
	\$	31.273.944	36.283.789	38.227.404	34.569.518	36.387.743	34.867.258	32.820.806	-5,9
Diğer	Miktar (kg)	3.651.763	3.298.963	4.845.995	1.949.973	1.092.564	1.664.646	4.661.395	180,0
	\$	3.598.493	2.849.732	4.303.886	3.079.967	1.194.632	1.630.414	4.512.935	176,8
TOPLAM	Miktar (kg)	96.192.359	99.458.722	124.175.502	138.207.422	116.638.249	181.039.355	196.475.075	8,5
	\$	227.016.786	227.476.186	285.583.923	344.353.579	274.144.424	326.877.530	340.354.693	4,1

4.6 Tüketim

4.6.1 Kişi Başı Süt Tüketimi

Ülkemizde üretilen sütün sadece yaklaşık %44’ünün sanayiye aktarılması nedeniyle kayıt dışı üretim %56 civarındadır. Kayıt dışılığın yüksek olması nedeniyle tüketim verileri net olarak hesaplanamamaktadır. TÜİK detaylı süt ürünleri üretiminde açıklanan rakamlara göre 2017 yılı içme sütü tüketimi 19,2 kg’dır. Dış ticaret verileri ile sanayiye aktarılan sütün haricinde kalan süt miktarının da hesaplama dahil edilmesiyle elde edilen verilere göre 2017 yılında kişi başı süt eşdeğeri tüketimi 290,5 kg olarak belirlenmiştir.

ET VE SÜT KURUMUNUN SEKTÖR İÇİNDEKİ YERİ

5 ET VE SÜT KURUMUNUN SEKTÖR İÇİNDEKİ YERİ

Et ve Balık Kurumu 1952 yılında Kamu İktisadi Teşebbüsü olarak kurulmuş, ülkemiz besiciliğinin ve bu sahada özel sektörün gelişmesine büyük katkı sağlamıştır.

Etin işlenmesi, grading uygulamaları, kalite kriterlerine göre satış, kaliteli şarküteri üretimi ve çeşitlemeleri, modern et marketleri ilk olarak Kurumca başlatılmış, özel sektöre örnek olunmuş, bazen özel sektörle beraber çalışılmış, özel sektör bu konularda çeşitli zamanlarda yönlendirilmiştir.

Kurum, 1992 yılında özelleştirme kapsamına alınmış, 13 yıl özelleştirme kapsamında kalmış, 19 adet işletmesi satılmış, 3 adet işletmesi kapatılmış, 5 adet işletmesi ise başka kurumlara devredilmiştir.

2005 yılında ülke hayvancılığına ve çiftçilerimize katkı ve destek sağlamak için 8 adet işletmesi ile Et ve Balık Kurumu özelleştirme kapsamından çıkartılarak Tarım ve Köy işleri Bakanlığı ile ilişkilendirilmiştir.

Et ve Balık Kurumu 2005 yılından itibaren mevcut tesislerinde fiziki iyileştirme ve modernizasyon çalışmaları başlatmış olup özellikle 2008 yılından itibaren Yozgat Et, Denizli Et ve Erzincan Tavuk kombinasyonunun Kuruma devredilmesini müteakip üretim ve depolama kapasitelerinde önemli artışlar olmuştur.

27.04.2013 tarih ve 28630 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanan 2013/4553 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Devletin genel hayvancılık politikası çerçevesinde hayvancılık sektöründe düzenleyici ve destekleyici bir rol üstlenmesini temin etmek piyasa ekonomisi kuralları içerisinde sektörde tam rekabet koşullarının tesisine katkıda bulunarak kamu yararı ile faaliyetlerini sürdürmek amacıyla kurulan ve bir iktisadi teşekkül Kurumumuzun adı Et ve Süt Kurumu Genel Müdürlüğü olarak değiştirilmiştir.

Et ve Balık Kurumunun özelleştirme kapsam ve programından çıkartılmasından sonra; 2006 yılında, daha önce Kuruma bağlı iken özelleştirilen Ağrı Et Kombinası, 2011 yılında Yozgat Et Kombinası ve İstanbul Depo Müdürlüğü açılmıştır. 09.07.2014 tarih ve 45 sayılı Yönetim Kurulu Kararı ile Denizli Et Kombinası açılmıştır.

8000 adet/saat kapasiteli Erzincan Tavuk Kombinası 06.11.2016 tarihi itibarıyla faaliyete geçirilmiştir. Sivas Kombinası ise 10.11.2016 tarihinde devralınmış olup tesis eksiklikleri tamamlandıktan sonra faaliyete geçirilecektir.

07.05.2017 tarihinde yeni Erzurum Et Kombinasının devir teslim süreci gerçekleşmiş olup hizmet verilmeğe başlanmıştır.

20.10.2017 Van Et Kombinası temel atma töreni yapılmış olup bina inşaatı devam etmektedir.

Zaman içerisinde şehir merkezlerinde kalan ve çevresel sorunlar yaşayan kombinalarımızın yerine gelişen şartlara, mevzuata, teknolojiye ve çevresel dönüşüme uyum sağlamak üzere şehir merkezlerinden uzak noktalara asgari maliyetle en yüksek verimin sağlanabileceği ileri teknolojiye sahip ve çevresel sorun oluşturmayacak yeni kombinalar yapılacaktır.

Kurumumuz Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde kalan 7 adet kombinası ve diğer bölgelerdeki 5 adet kombinası ile çiftçiye ve üreticiye garanti pazar olarak ve piyasayı regüle ederek yerinde istihdama katkı sağlamaktadır. Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde özel sektörün bu sahaya daha fazla yatırım yapmasını teşvik etmektedir.

Et ve Süt Kurumu; besicilerin sıkıntıya düşmemeleri için gerektiğinde müdahale alımları ve stoklama yapmak suretiyle arz ve talep dengesini kurmak, et fiyatlarının maliyetin altına düşmesini önlemek ve üretimin devamına katkı sağlamak için yılın her mevsiminde alım yaparak fiyat ve kalitede belirleyici olmaya devam etmektedir.

Kurumumuzda ilk olarak 1999 yılında Erzurum Et Kombinasının, 2000 yılında Sincan Et Sanayi İşletmesi ve Tavuk Kombinası ile Manisa Et Kombinalarının tetkikleri neticesinde ISO 9001 Kalite Yönetim Sisteminin uygulanmasına başlanmıştır. Zaman içerisinde diğer Kombinalarımızda da aynı uygulama başlatılmış, Kalite Yönetim Sisteminin yanı sıra TS EN ISO 22000 Gıda Güvenliği Yönetim Sistemi belgeleri de alınmıştır.

Adana Et Kombinası, Bingöl Et Kombinası, Diyarbakır Et Kombinası, Sakarya Et Kombinası, Yozgat Et Kombinası, Sincan Et Kombinası Müdürlükleri TS EN ISO 9001 Kalite Yönetim Sistemi ve TS EN ISO 22000 Gıda Güvenliği Yönetim Sistemi belgelerine, Ağrı Et Kombinası Müdürlüğü TS EN ISO 9001 Kalite Yönetim Sistemi Belgesine sahiptir. Denizli, Erzincan, Erzurum Et Kombinası Müdürlükleri için de çalışmalarımız devam etmektedir. Ayrıca Adana Et Kombinası Müdürlüğü ile Sakarya Et Kombinası Müdürlükleri "Helal Üretim Belgesine" ne sahiptir.

5.1 Teşkilat Yapımız

Kombina ve tesislerimiz Adana, Ağrı, Bingöl, Denizli, Diyarbakır, Erzincan, Erzurum, Sakarya, Sincan, Sivas, Van Ve Yozgat Kombina Müdürlükleri ile İstanbul Depo Müdürlüğünden oluşmaktadır.

Kurumumuz 1 depo, 12 kombina, 15 adet kombina satış mağazası ile faaliyetlerine devam etmektedir

KOMBİNA ADI	AÇILIŞ YILI	TOPLAM ALAN (m2)	KAPALI ALAN (m2)
ADANA	1975	79.904	21.256
AĞRI	2007	104.247	17.067
BİNGÖL	1987	265.004	17.621
DENİZLİ	2014	24.178	11.101
DİYARBAKIR	1973	125.662	18.491
ERZURUM	1953	231.250	24.300
SAKARYA	1978	102.223	19.580
SİNCAN	1976	126.307	25.382
SİVAS	2016	89.023	11.722
VAN	1980	131.032	18.823
YOZGAT	2011	105.849	18.169
İSTANBUL DEPO	2011	605	605
TOPLAM	-	1.385.284	204.117
ERZİNCAN	2016	79.282	24.396

İL	KURUM MAĞAZA
ADANA	3
AĞRI	1
ANKARA	4
BİNGÖL	1
DENİZLİ	1
DİYARBAKIR	1
ERZURUM	2
SAKARYA	1
YOZGAT	1
TOPLAM	15

5.2 Kurumun Kuruluş Amacı ve Faaliyet Konuları

Kurumun yeniden yapılanarak hayvancılık sektöründe düzenleyici ve destekleyici bir rol üstlenmesini temin etmek, piyasa ekonomisi kuralları içerisinde sektörde tam rekabet koşullarının tesisine katkı yaparak tekelleşmenin önüne geçmek, kârlılık ve verimlilik ilkeleri doğrultusunda kamu yararı da gözetilerek faaliyetlerini sürdürmek ve sermaye birikimine yardımcı olmaktır. Bu amaç doğrultusunda faaliyet konularımız aşağıda belirtilmiştir.

- Kasaplık hayvan, et, balık ve kümes hayvanlarını satın almak, satmak, gerektiğinde ithal etmek, işleyerek mamul hale getirmek, yan ürünlerini üretmek ve bunları muhafaza etmek, iç ve dış piyasada satmak ve değerlendirmek.
- Bakanlar Kurulu Kararı ve ilgili Bakanlık veya mercilerce verilecek görevleri yerine getirmek.
- Ülke hayvancılığını teşvik ederek istikrarlı bir şekilde geliştirilmesine yardımcı olmak.
- Halk sağlığı ve hayvan sağlığı açısından tehlike arz eden hastalıklara yakalanmış hayvanlarla, Bakanlığı-

mızca şartlı veya mecburi kesime tabi tutulan hayvanları usulüne uygun kesimini yapmak ve ürünlerinin değerlendirilmesi veya imha edilmesini sağlamak.

- Amacı ile ilgili eğitim, etüt, araştırma ve geliştirme faaliyetlerinde bulunmak.
- Faaliyet konuları ile ilgili olmak üzere, yurt içinde ve yurt dışında;
- 1. Tesisler kurmak, işletmek, satın almak, satmak, kiraya vermek veya kiralamak, bunlarla ilgili taahhüt ve müşavirlik hizmetlerini yapmak ve yaptırmak.
- 2. Ticaretle iştigal etmek, pazarlama faaliyetleri kapsamında satış mümessillikleri, irtibat büroları, satış mağazaları, pazarlama şirketleri kurabilmek ve ana bayilik ile bayilikler verebilmek.
- 3. Ana faaliyetlerinin tesisi için bir takım hizmetlerini taşımacılık, sosyal hizmetler, tahmil-tahliye, kesim ve parçalama, bakım-onarım ve benzeri dışarıdan hizmet satın alma yöntemiyle gördürebilmek.

Kurumun Ana Statüsünde belirlenen faaliyetler kapsamında; çiğ süt ve süt ürünlerinin alım ve üretimine ilişkin usul ve esasların belirlenmesi, mevzuat alt yapısının hazırlanması, yurt içi ve yurt dışı piyasa araştırmalarının yapılması, piyasa şartlarına göre pazarlama yöntemlerinin belirlenmesi, yurt içi ve yurt dışı süt ve süt ürünlerine ilişkin fiyatlar ile piyasa dengelerinin izlemesi ve değerlendirilmesi çalışmalarının yanı sıra sektörde yer alan konsey, birlik, kooperatif gibi tüm paydaşların çalışma ve toplantılarına katılım sağlanmıştır.

5.3 Sözleşmeli Besicilik Projesi

Et ve Süt Kurumu hayvancılığın bir meslek olarak yapılmasına katkıda bulunmak, besicilerimize pazar ve fiyat garantisi oluşturarak hayvancılığın sürdürülebilirliğini güvence altına almak, besiciliği geliştirmek ve yaygınlaştırmak amacıyla sözleşmeli besicilik projeleri geliştirerek uygulamaktadır.

Besicilerimize devlet eliyle fiyat ve pazar garantisi sunan sözleşmeli besicilik modeli son yıllarda daha da etkin kullanılarak sektör planlı üretime teşvik edilmektedir. Üretici birlikleri ile yapılan anlaşmalar kapsamında sözleşmeli besiciliğin ülkemizde daha geniş kitlelere yayılması amaçlanmaktadır.

Sözleşme hükümleri çerçevesinde kesim takvimi belli olduğu için piyasaya düzenli et arzı sağlanmakta, üretici de yeni hayvan bağlama ve yem tedariki için yeni dönem planlaması yapabilmektedir. Yani besicilerimiz hangi dönemde ne kadar hayvan besleyeceğini, hayvanını nereye kaç liradan satacağını öngörebilmektedir.

Sözleşmeli besicilik modeli ile randıman esaslı alım usulü ile üreticilerin yetiştirdikleri hayvanlardan maksimum verim almaları sağlanmış, besi olgunluğuna gelmeden hayvanların kesilmesinin önüne geçilmiştir.

Sözleşme imzalayan besicilere, yaz besisi, erken kesim-geç kesim, nakliye, sözleşme primi gibi ek primler verilmektedir.

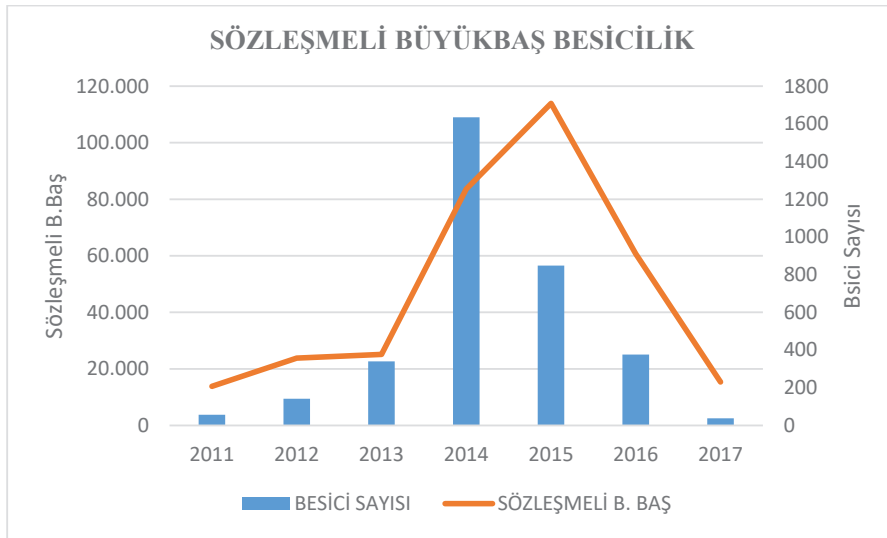
Et ve Süt Kurumu kombinalarının bulunmadığı illerde Bakanlığımızdan işletme onay belgesi alan kesimhanelerde besicilere mahallinde kesim hizmeti verilmektedir.

Toplumun protein ihtiyacının yeterli oranda karşılanması için ülkemizin mevcut olan koyunculuk potansiyelinin tüketime dönüştürülmesi büyük önem taşımaktadır. Bakanlığımızın büyük önem gösterdiği küçükbaş eti üretimin artırılması ve tüketiminin yaygınlaştırılması bizim en temel hedeflerimizden birisidir.

Geçimini küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinden sağlayan üreticinin, emeğinin karşılığını alması için 2015 yılında ilk defa küçükbaş hayvan alımlarında da sözleşmeli besicilik modeli uygulanmıştır. Bu kapsamda Kurumumuz ile sözleşme imzalayan üreticilere sözleşme primleri verilmektedir.

YIL	BESİCİ SAYISI	SÖZLEŞMELİ - B.BAŞ
2011	57	13.833
2012	142	23.810
2013	340	25.154
2014	1635	83.617
2015	848	113.912
2016	376	60.668
2017	38	15.393

2011 yılında uygulamaya konulan Sözleşmeli Besicilik Modeli kapsamında ilk yıl 57 besici ile sözleşme imzalanarak 13.833 büyükbaş hayvan alımı gerçekleştirirken 2017 yılında 38 besici ile 15.393 büyükbaş hayvan alımı için sözleşme imzalanmıştır.

TÜR	SÖZLEŞMELİ	SERBEST	TOPLAM	%
Küçükbaş	2.578	5.473	8.051	% 32
Büyükbaş	15.393	8.429	23.822	% 65

Büyükbaş hayvan alımlarımızda sözleşmeli alımlarımızın toplam alımlarımıza oranı %65 gibi önemli bir orana sahiptir. Küçükbaş hayvan alımlarımızda ise bu oran % 32'dir.

5.4 Kurum Kapasite ve Kullanımı

Kombinaların günlük kesim kapasiteleri

KOMBİNA ADI	KESİM KAPASİTESİ (GÜN/ADET)	
	BÜYÜKBAŞ	KÜÇÜKBAŞ
ADANA	320	2.000
AĞRI	320	2.000
BİNGÖL	360	2.600
DENİZLİ	150	400
DİYARBAKIR	320	2.000
ERZURUM	320	2.000
SAKARYA	360	2.600
SİNCAN	40	200
SİVAS	50	395
VAN	-	-
YOZGAT	100	300
İSTANBUL DEPO	0	0
TOPLAM	2.340	14.495
YILLIK KESİM KAPASİTESİ	585.000	3.623.750
ERZİNCAN	8.000 adet/saat Kanatlı	

Kombinaların depolama kapasiteleri

KOMBİNA ADI	DEPOLAMA KAPASİTESİ (TON)		
	DONDURMA TÜNELİ	SOĞUK MUHAFAZA	DONMUŞ MUHAFAZA
ADANA	26	504	1.160
AĞRI	35	39	249
BİNGÖL	48	96	1.500
DENİZLİ	101	255	850
DİYARBAKIR	50	144	450
ERZURUM	107	162	1.311
SAKARYA	62	139	1.460
SİNCAN	44	310	1.185
SİVAS	35	130	550
VAN	-	-	-
YOZGAT	25	75	450
İSTANBUL DEPO	0	65	20
TOPLAM	533	1.919	9.135
ERZİNCAN		600	2.000

İstanbul Depo Müdürlüğü kiralık binada faaliyet göstermektedir. Tekirdağ ilinde Sakarya Kombinasına bağlı Trakya bölge temsilciliğimiz bulunmaktadır.

2017 Yılı Büyükbaş Hayvan Kesim ve Kapasite Kullanımı

Kombina	Kesim Kapasitesi	Yerli	İthal	Kapasite kullanım%
Adana	80.000	3.061	6.092	11%
Ağrı	80.000	166	1.672	2%
Bingöl	90.000	1.265	2.074	4%
Denizli	37.500	1.209	15.775	45%
Diyarbakır	80.000	3.847	4.798	11%
Erzurum	50.000	1.079	311	3%
Sakarya	90.000	4.072	34.803	43%
Sincan	10.000	6.596	19.960	266%
Yozgat	25.000	2.359	9.153	46%
Toplam	635.000	23.823	95.212	18%

2017 Yılı Küçükbaş Hayvan Kesim ve Kapasite Kullanımı

Kombina	Kesim Kapasitesi	Yerli	İthal	Kapasite kullanım%
Adana	500.000	170	0	0,03%
Ağrı	500.000	6.044	0	1,21%
Bingöl	650.000	120	0	0,02%
Denizli	100.000	392	32.035	32,43%
Diyarbakır	500.000	0	0	0,00%
Erzurum	372.500	202	0	0,05%
Sakarya	650.000	1.074	90.868	14,14%
Sincan	50.000	45	10.804	21,70%
Yozgat	75.000	4	0	0,01%
Toplam	3.996.250	8.051	133.707	3,55%

ET VE SÜT KURUMU 2017 YILI DIŞ KESİMLERİ			
KOMBİNA	İL	BÜYÜKBAŞ	KÜÇÜKBAŞ
BİNGÖL	MALATYA	903	
DİYARBAKIR	ŞANLIURFA	982	
DENİZLİ	İZMİR	7.173	
	AFYON	481	
ERZURUM	ERZURUM	657	202
SAKARYA	BALIKESİR		83.971
	BURSA	6003	
	İSTANBUL	4800	6.897
SİNCAN	KONYA	11.573	10.804
	ESKİŞEHİR	999	
VAN	VAN	769	

5.5 Ürün Tanımları, Kalite ve Alım Kriterleri:

Kurumumuzda canlı büyükbaş, küçükbaş ve kanatlı hayvan, hayvansal ürünler ve alımı yapılmaktadır. Yurt içi ve yurt dışı piyasalardaki alım kriterleri ve şartlarındaki değişiklikler takip edilerek güncellenmektedir.

Sığır :

I.KALİTE: Yağsız kesim karkas ağırlığı 170 kg ve üzeri, %53 ve üstünde karkas verimine sahip 1-4 yaş (dahil) arasındaki erkek sığırlardır.

II.KALİTE: Yağsız kesim karkas ağırlığı 155 kg ve üzeri,

- o %51 (dahil) - %52 (dahil) arasında karkas verimine sahip 1-4 yaş (dahil) arasındaki erkek sığırlar,
- o Reforme olan ve/veya gebe olmayan %51 ve üzerinde karkas verimine sahip 1- 3 yaş arası düvelerdir.

III.KALİTE: Yağsız kesim karkas ağırlığı 145 kg ve üzeri,

- o 4 yaşını aşmış erkek sığırlar,
- o %50 ve altında karkas verimine sahip tüm erkek sığırlar,
- o 3 yaşını aşmış, reforme olan ve/veya gebe olmayan düveler,
- o %50 ve altında karkas verimine sahip reforme olan ve/veya gebe olmayan düveler,
- o Reforme olan ve/veya gebe olmayan dişi sığırlardır (inekler).

Manda :

- 1-3 (dahil) yaşlı erkek mandalar II. Kalite,
- Damızlık vasfı taşımayan ve/veya gebe olmayan tüm dişi mandalar III. Kalite büyükbaş hayvan olarak değerlendirilir.
- Tüm mandalarda II. ve III. Kalite sığırlar için uygulanan randıman, fiyat ve kilogram kriterleri çerçevesinde değerlendirme yapılır.

Kuzu:

Asgari 3 aylık ve 30 kg canlı ağırlıktaki azami 12 aylık ve 52 kg canlı ağırlıktaki erkek ve dişi koyun cinsi küçükbaş hayvanlardır.

Koyun

I. KALİTE (Toklu) 1-3 (dahil) yaş arasındaki erkek koyunlardır.

II. KALİTE 4 yaşından gün almış erkek koyunlar ile 1 yaş üzeri tüm dişi (şişek dahil) koyunlardır.

Oğlak

3 (dahil) – 7(dahil) aylık, asgari 30 Kg azami 52 kg canlı ağırlıktaki erkek ve dişi keçi cinsi küçükbaş hayvanlardır.

Çepiç

7 (hariç) - 12 (dahil) aylık (I.Kalite) erkek küçükbaş keçi cinsi hayvanlardır.

Keçi

1 yaş üzeri erkek ve 7 ay (dahil) ve üzeri yaştaki tüm dişi (II. Kalite) keçi cinsi küçükbaş hayvanlardır.

Kurumumuz Hayvan Alım Usulleri;

1- Canlı hayvan olarak üreticiden alınan hayvanların, kesiminin ardından karkas değeri üzerinden alımı (TL/Et Kg),

2-Canlı ağırlık üzerinden alım (TL/ Canlı Kg)

3- Kurum dışındaki şahıs veya firmalar tarafından üretilmiş karkasların (Mezbuh Et) alımı (Parça ve karkas Et Kg)

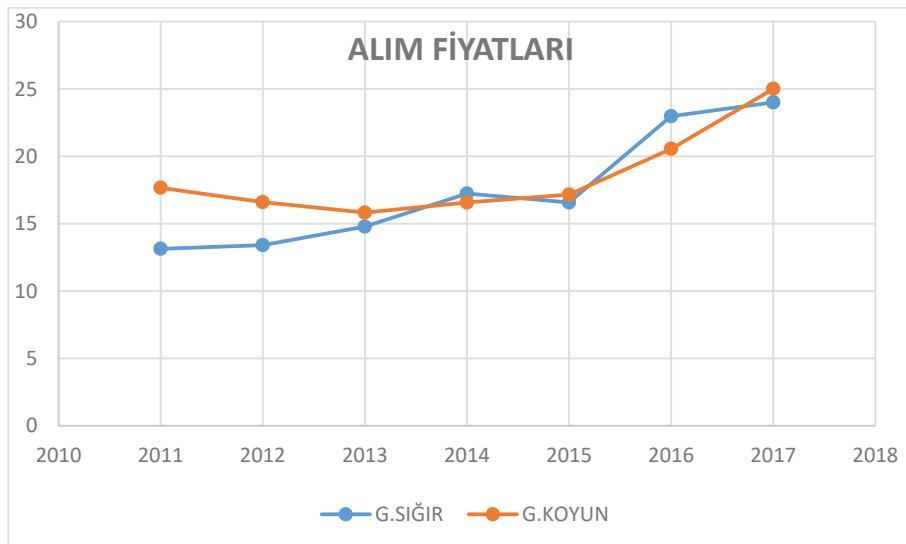
Hayvan alımlarımızda üretici ile bağlantı çeşitlerimiz; serbest alımlar ve sözleşmeli alımlar olmak üzere ikiye ayrılır.

5.6 Alım Faaliyetleri

Yıllar İtibariyle Ortalama Alım Fiyatları

Birim: TL

YILLAR	G.SİĞİR	G.KOYUN
2010	13.66	18.03
2011	13.13	17.66
2012	13.40	16.59
2013	14.78	15.82
2014	17.23	16.57
2015	21.11	17.15
2016	22.97	20.55
2017	24.00	25.00

2017 Yılı Büyükbaş İ. Kalite Alım Fiyatları

AYLAR	SERBEST ALIM FİYATI (TL/ET KG)	SÖZLEŞMELİ ALIM FİYATI(TL/ET KG)
OCAK	22,5	23,5
ŞUBAT	22,5	23,5
MART	22,5	23,5
NİSAN	22,5	23,5
MAYIS	22,5	23,5
HAZİRAN	22,5	23,5
TEMMUZ	22,5	23,5
AĞUSTOS	22,5	23,5
EYLÜL	22,5	23,5
EKİM	22,5	23,5
KASIM	25,0	26,0
ARALIK	25,0	26,0

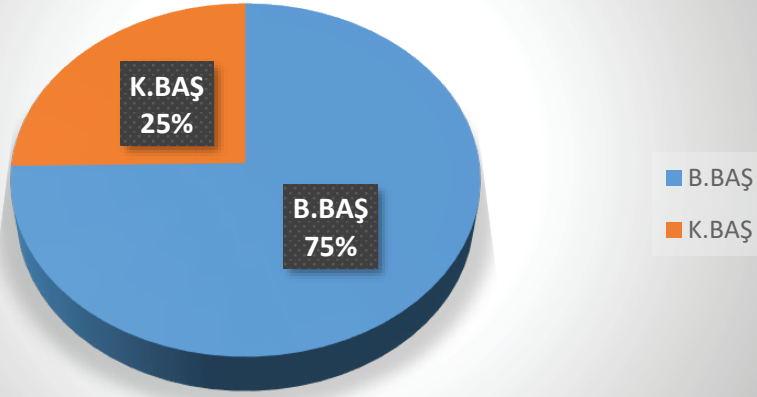
Yıllar İtibariyle Alım Faaliyetleri

Birim: Baş

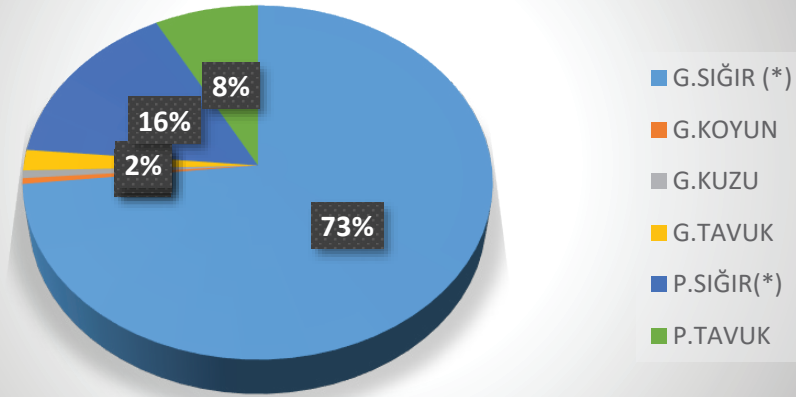
YILLAR	SİĞİR	KOYUN-KUZU	KANATLI
2010	176.001	9.418	3.874.451
2011	97.814	24.221	4.284.111
2012	121.686	45.228	2.527.370
2013	91.184	49.911	1.856.747
2014	104.961	44.919	2.017.960
2015	101.510	130.160	1.781.492
2016	139.082	115.304	1.676.475
2017	171.421	217.977	5.529.083

Alım faaliyetlerine ithal ve mezbuh alımlar dahil edilmiştir.

Serbest Alımlar

Mezbuh Alımlar

2017 Yılı Canlı Kg Tavuk Alımları

Kombinalar	Baş Adedi	Canlı Kilo	Et Kilo	Karkas Birim Kg.	Tutar (TL.)	Birim Fiyat (TL.)
ERZİNCAN	5.234.050	12.268.671	9.103.553	2.34	48.022.838	3.91

2017 Yılı Kurbanlık Sığır Alımları

KURULUŞ	MİKTAR (BAŞ)
Kızılay	5.850
Diğer	7.821

5.6.1 2017 Yılı İthal Alımlar

05.05.2016 tarihli Resmi Gazete de yayımlanan 2016/8794 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Kurumumuza % 0 gümrük vergisi ile canlı büyükbaş hayvanlar, sığırlar ve diğerleri olmak üzere ithal yetkisi verilmiştir.

Kurumumuza 31.12.2016 tarihli 2016/9664 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 500.000 başlık canlı büyükbaş hayvan tarife kontenjanı, 29.07.2017 tarihli 2017/10604 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Kurumumuza 500.000 baş canlı büyükbaş hayvan, 475.000 baş canlı koyun ve keçiler, 75.000 ton taze/soğutulmuş büyükbaş hayvanların eti, 20.000 ton çeyrek karkas tarife kontenjanı tarife kontenjanları tanımlanmıştır.

Bu kapsamda Başkanlığımız tarafından Avustralya, Meksika, Uruguay, Brezilya ve AB ülkelerine piyasa araştırması ve inceleme yapılması amacıyla 65 farklı heyet görevlendirilmiş olup toplam 52 sözleşme imzalanmıştır. Söz konusu imzalanan sözleşmeler doğrultusunda, Kapıkule Gümrük Müdürlüğü, Bandırma, Derince, İskenderun, Mersin, Samsun, Tekirdağ ve Trabzon Limanları ile Kombinalarımızda ithal edilen hayvanların kabulleri yapılmıştır.

2017 yılı içerisinde ithalat verileri aşağıdaki gibidir;

2017 Yılı İthal Besilik Sığır Alımları

Kombinalar	Baş Adedi	Canlı Kilo	Canlı Birim Kg.	Tutar (TL.)	Birim Fiyat (TL)
ADANA	374,708	101.951.980	272	1.357.614.190	13,32
DENİZLİ	17.323	4.751,300	274	64.239.588	13,52
SAKARYA	137.821	37.973.044	276	569.007.380	14,98
YOZGAT	9.965	2.532.900	254	35.627.886	14,07
TOPLAM	539.817	147.209.224		2.026.489.043	

2017 Yılı İthal Kasaplık Sığır Alımları

Kombinalar	Baş Adedi	Canlı Kilo	Canlı Birim Kg.	Tutar (TL.)	Birim Fiyat (TL)
ADANA	14.754	7.289.920	494	77.420.772	10,62
DENİZLİ	16.622	8.015.864	482	75.812.216	9,46
SİNCAN	3.397	1.919.581	565	21.319.687	11,11
SAKARYA	59.769	33.309.275	557	379.904.240	11,41
YOZGAT	169	101.000	598	1.178.222	11,67
TOPLAM	94.711	50.635.640		555.635.137	

2017 Yılı İthal Kasaplık Küçükbaş Alımları

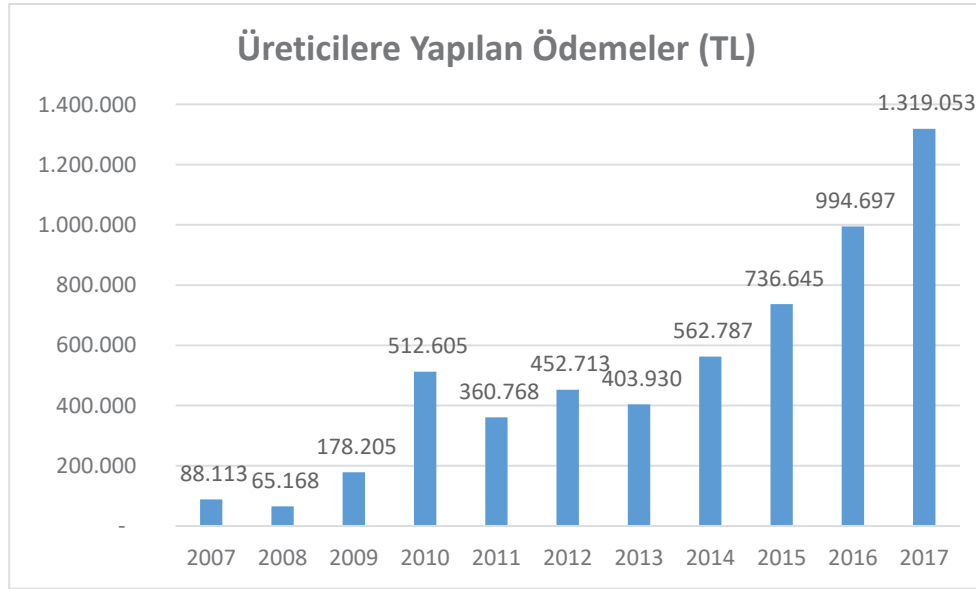
Kombinalar	Tür	Baş Adedi	Canlı Kilo	Canlı Birim Kg.	Tutar (TL.)	Birim Fiyat (TL)
SAKARYA	Koyun	16.552	811.048	49	9.785.456	12,07
	Kuzu	117.540	5.540.380	47	75.024.479	13,54
	Toklu	59.702	2.957.232	50	35.679.596	12,07
		193.794	9.308.660		120.489.531	

2017 Yılı Toplam İthal Alımları

TÜR	Baş	Canlı kg	Et kg	Tutar (TL)	Birim Fiyat
Küçükbaş	193.794	9.308.660		120.489.531	13
Mezbuh G.Sığır	52.888		19.411.711	317.668.295	16
Mezbuh P.Sığır			4.169.517	104.067.788	25
Kasaplık Sığır	94.711	50.635.640		555.635.137	11
Besilik Sığır	539.817	147.209.224		2.026.489.043	14
TOPLAM				3.124.349.794	

Kurumumuz tarafından ithal edilen besilik sığırlar, 2017 yılı içerisinde de besici/firmalara bir program dahilinde yoğun bir şekilde satışları gerçekleştirilmiş olup 2017 yılı besilik hayvan ithalat miktarı 505.446 baş olarak gerçekleştirilmiştir. Kurumumuz, 2017 yılında gerek kendi ihtiyaçları gerekse piyasayı regüle ederek et fiyatlarının düşürülebilmesinin sağlanması doğrultusunda kasaplık canlı hayvanın yanı sıra taze ve don karkas sığır eti ile kemiksiz sığır eti ithalatı gerçekleştirilmiştir.

5.7 Üretim Faaliyetleri

Bu grafikte yapılan ödemelere besilik sığır dahil edilmemiştir.

Yıllar İtibariyle Üretim Faaliyetleri

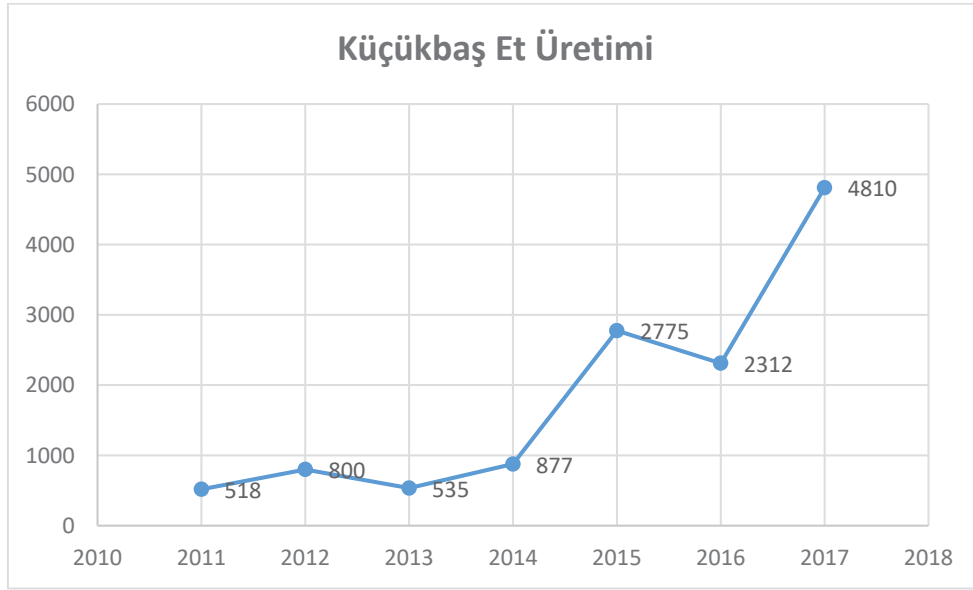
Birim: Ton

YILLAR	SİĞİR-MANDA	KOYUN-KUZU-KEÇİ	TAVUK
2010	33.901	214	7.895
2011	24.605	518	10.543
2012	29.244	800	4.214
2013	21.495	535	
2014	23.804	877	
2015	27.842	2.775	9.205
2016	39.940	2.312	8.817
2017	53.438	4.810	13.034

Üretim faaliyetlerine ithal ve mezbuh dahil edilmiştir.

Yıllar İtibariyle Küçükbaş Et Üretimi

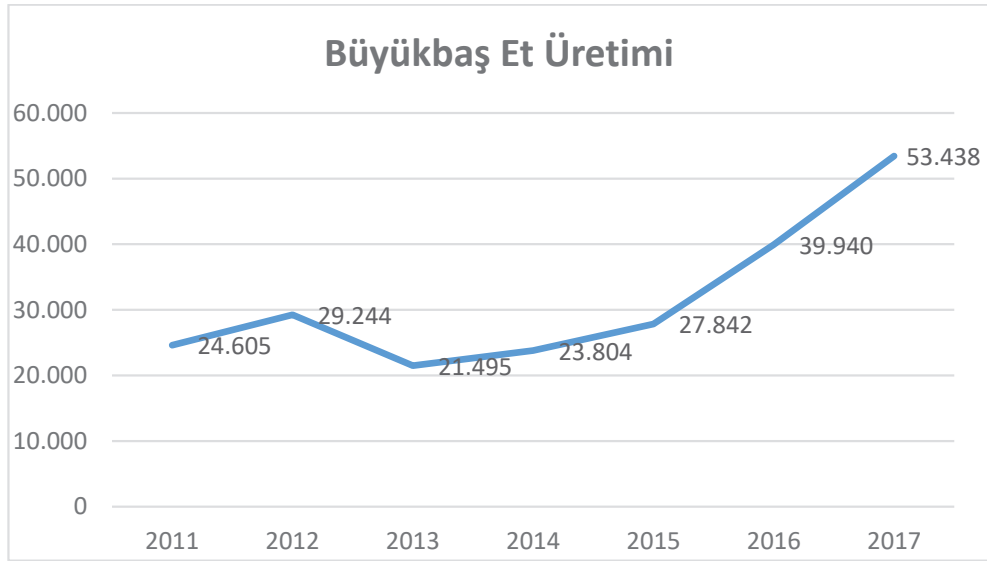
Birim: Ton

Küçükbaş üretimlerimiz 2016 yılında 2.312 ton iken 2017 yılında % 108 artarak 4.810 ton olmuştur.

Yıllar İtibariyle Büyükbaş Et Üretimi

Birim: Ton

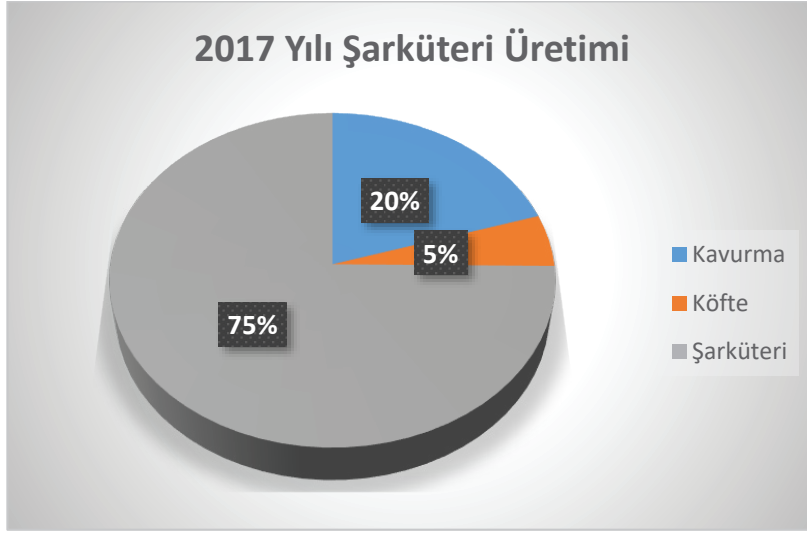
Büyükbaş üretimlerimiz 2016 yılında 39.940 ton iken 2017 yılında % 34 artarak 53.438 ton olmuştur.

2017 Yılı Şarküteri Üretimleri

Birim: Kg

	Kavurma	Köfteler	Şarküteri
Bingöl	130.377	0	0
Erzurum	34.452	0	0
Sakarya	66.292	0	0
Sincan	358.633	172.246	2.580.566
Yozgat	105.624	0	0
Toplam	695.378	172.246	2.580.566

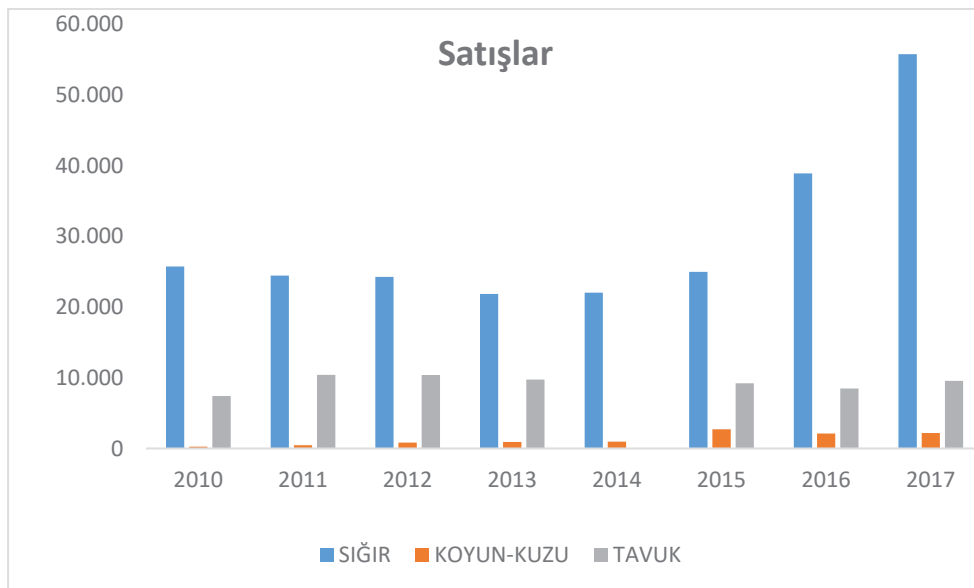
Şarküteri içerisinde; salam, sosis, sucuk, pastırma, kavurma ve konserve dâhildir. Erzurum Et Kombinası Müdürlüğünün şarküteri bölümü faaliyete geçmemiş olması nedeniyle şarküteri üretimi gerçekleştirilememiştir. Sakarya Kombinasının yoğun kesim faaliyeti yürütmesi ve Erzurum Kombinasının faaliyetinin kısıtlı olması nedeniyle kavurma üretim miktarları planlanan miktardan düşüktür.

5.8 Satış Faaliyetleri

Birim: Ton

YILLAR	SIĞIR	KOYUN-KUZU	TAVUK
2010	25.715	255	7.410
2011	24.436	464	10.397
2012	24.252	835	10.383
2013	21.837	927	9.745
2014	22.015	961	10.076
2015	24.946	2.714	9.205
2016	38.856	2.115	8.478
2017	55.705	2.181	9.561

Satış faaliyetimize parça et satışı dahil edilmiştir. 2016 yılı kırmızı et satışı 40.971 ton iken 2017 yılında % 41 artarak 57.886 ton satış gerçekleşmiştir. 2016 yılı beyaz et satışı ise 8.478 ton olup 2017 yılında 9.561 kg satış gerçekleşmiştir.

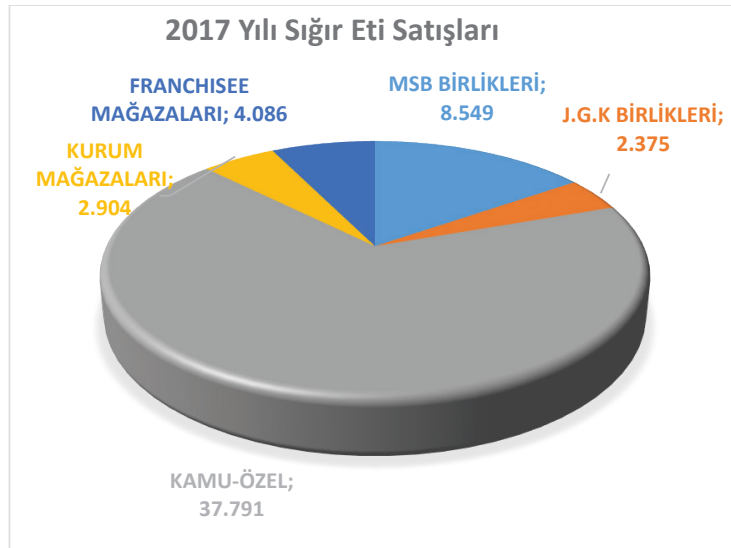
2017 Yılı satışlarımız ve Müşteri Dağılımı

2017 yılına ait satışlarımız yoğun bir şekilde gerçekleşmiş olup, 2017 yılı karkas gövde ile kemiksiz lop sığır eti satışlarımızın çoğu serbest müşterilerimiz oluşturmaktadır. Bunun nedeni, Kurumumuz tarafından, yurt dışından ithal edilen canlı kasaplık hayvanlardan elde edilen etlerin yanı sıra, ithal taze karkas etlerin satışlarından oluşmaktadır.

Özellikle piyasaya müdahale edilmeye çalışılmış, et fiyatlarının düşürülebilmesi için farklı fiyat ve satış kanalları ile et ve et ürünleri sektöründe faaliyet gösteren ulusal ve yerel market zincir ve tedarikçilerine, yemek sanayisi alanında faaliyet gösteren (YESİDEF'e üye) firmalara, kasaplara ve kırmızı et sanayisi alanında faaliyet gösteren firmalara satışlar gerçekleştirilmiştir. Satışlarımız yoğun olarak büyükbaş hayvan eti olarak gerçekleşmesinin yanı sıra sektörde faaliyet gösteren firmalara küçükbaş hayvan eti satışları da gerçekleştirilmiştir.

Birim: Ton

MÜŞTERİLER	G.SIĞIR	P.SIĞIR	KÜÇÜKBAŞ	BEYAZ ET	DONMUŞ
ÜRÜN	130.377	0			0
MSB BİRLİKLERİ	6.262	2.286	626	4.423	1.323
J.G.K BİRLİKLERİ	1.814	561	278	986	366
KAMU-ÖZEL	37.232	560	1.037	2.479	35
KURUM MAĞAZALARI	-	2.904	45	312	478
FRANCHISEE MAĞAZALARI	-	4.086	194	1.362	602
TOPLAM	45.308	10.397	2.180	9.561	2.804

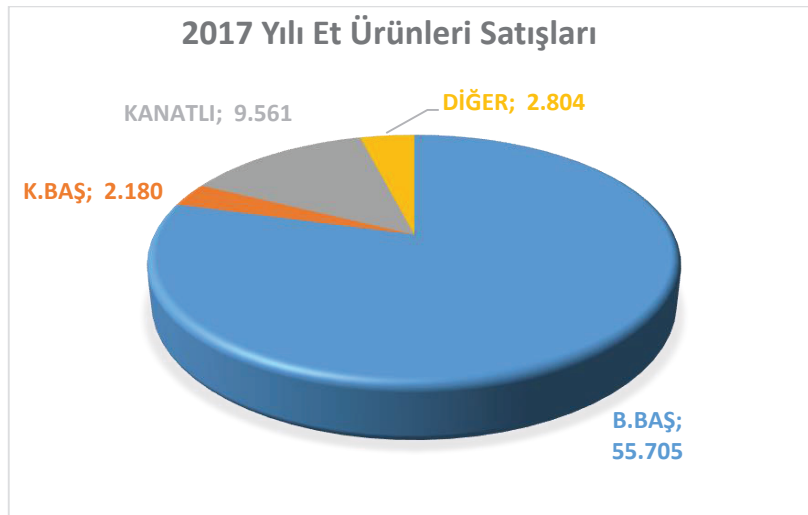
2017 yılı sığır eti satışlarımızda Kamu ve özel kuruluşlar % 68 oran ile ilk sırada yer almaktadır. Franchise mağazalarına yapılan satışlar ise 2016 yılında toplam satışların % 23 ü iken mağaza sayısının düşüşüne bağlı olarak 2017 yılında % 6 olmuştur.

2017 yılında 17 ilde faaliyette bulunan Kurum ve franchise satış mağaza sayısı toplam 68 iken, 53 franchise satış mağazasından 5 adedi sözleşme hükümlerine uymadığından yıl içerisinde kapatılmıştır. Kalan 48 adet mağazanın ise, sözleşme bitimleri 27.08.2017 tarihi itibarıyla, yenilenen satış politikaları çerçevesinde alınan Yönetim Kurulu Kararı neticesi faaliyetleri sonlandırılmıştır. 15 adet Kurum mağazası ise, 9 ilde faaliyetlerine devam etmiştir. Bunlardan 8 adedi kiralık olarak, 7 adedi de kombina içerisinde hizmet vermektedir.

Kurum mağazalarında toplam 60 civarında personelimiz çalışmakta olup, 2017 yılında toplam 3.739 ton ürün satılmıştır.

2017 yılında franchise mağaza satışlarının toplam satışlarımızdaki payı % 8,8 Kurum mağazalarının payı ise % 5,3 olarak gerçekleşmiştir.

Mağazalarımız dışında Bakanlığımız bünyesinde faaliyet gösteren Tarım Kredi Kooperatiflerinin Ankara ili içerisindeki 3 adet satış mağazası ile Tarmeg Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.nin bir mağazasına satış iskontosu tanınmak suretiyle ürün satışları yapılmaktadır.

Kurumumuz, 81 ilde satış noktası bulunan, A101 Yeni Mağazacılık A.Ş ve BİM Birleşik Mağazalar A.Ş firmaları ile Kurumumuz arasında, 02.11.2017 tarihinde bir yıllık taze karkas et satış sözleşmesi imzalanmış ve karkas et teslimatına başlamıştır.

Kurumumuz işyerlerinde kesimi yapılan küçükbaş ve büyükbaş hayvanlardan üretilen deri, sakatat, yağlar, Ocak-Nisan/2017, Mayıs-Ağustos/2017 ve Eylül-Aralık/2017 ayları olmak üzere ihale yapılmak suretiyle satışları gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, kombina dışı yapılan kesimlerde de söz konusu ürünler satılmıştır.

Kurumumuzun tanınması, sağlıklı güvenilir ürünlerimizin daha geniş halk kitlelerine aracısız ekonomik fiyatlarla ulaşması ve nakit akışının sağlanması amacıyla satış mağazası faaliyetleri geleneksel olarak yıllarca satış politikamız içerisinde yer almıştır. Ayrıca, mağaza faaliyetlerimizin olduğu yörelerde, ürün satış fiyatlarına regüle edici etkisinin olduğu görülmüştür. Kurumumuzun sektördeki pazar payının çok düşük olmasına karşın, mağazaların devam ettirilmesinde, kârlılıktan ziyade kamu hizmeti ve piyasa fiyatlarına etkisi göz önünde bulundurulmuştur.

6 SÜT VE SÜT ÜRÜNLERİ

Süt piyasalarındaki çiğ süt fiyatlarının Ulusal Süt Konseyi tarafından belirlenen tavsiye fiyatın altına inmesini engellemeyi amaçlayan Et ve Süt Kurumu, tarihinde ilk defa süt arzındaki fazlalıktan dolayı fiyatları regüle etmek ve damızlık sığırların kesime sevkini engellemek için süt piyasasına müdahale alımlarını başlattı.

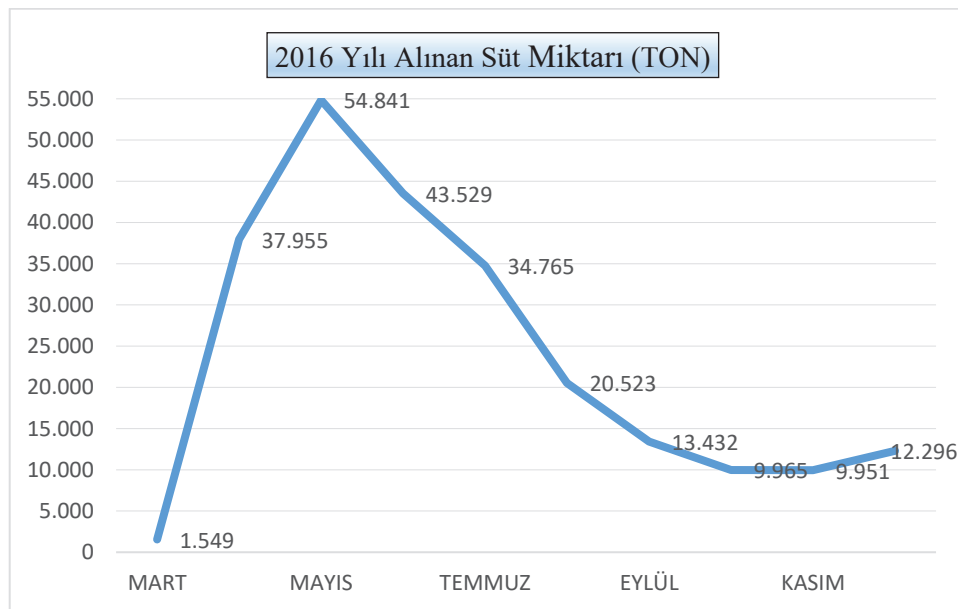
24 Mart 2016 tarihinde ilk resmi müdahale alımlarını başlatan ESK, 2016 yılında süt üretici örgütleri üzerinden yaklaşık olarak 238 bin ton çiğ süt alımı gerçekleştirdi. Üretici örgütleri tarafından alınan bu sütler 14 farklı süt tozu tesisinde 20.072 ton yağsız süt tozuna dönüştürülerek sözleşme şartlarına göre kontrolleri yapılarak Kurumumuz tarafından satın alınmıştır.

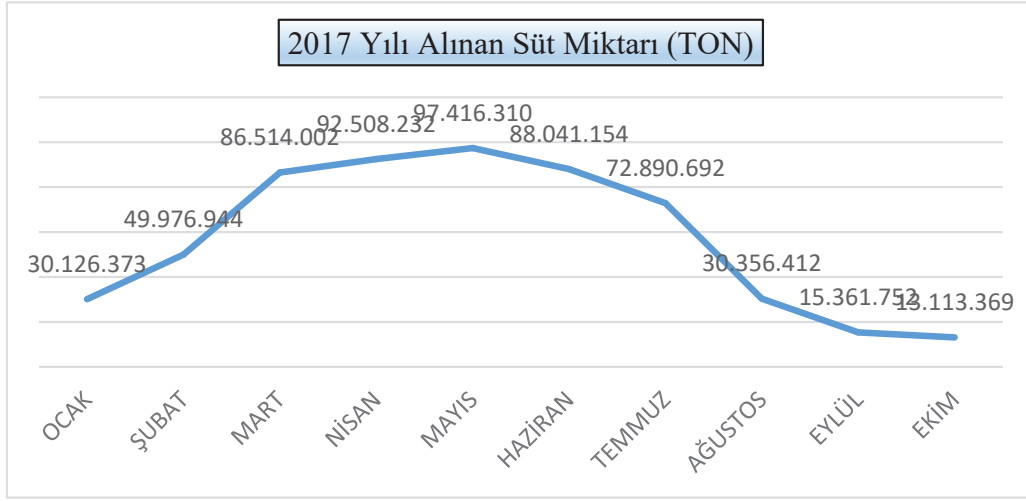
Kurumumuz 2017 yılında 104 adet süt üretici örgütü ile sözleşme imzalamış olup 2017 yılında 576.305 ton çiğ süt alımı gerçekleştirilmiştir. Üretici örgütleri tarafından alınan bu sütler 19 farklı süt tozu tesisinde yaklaşık 47.193 ton yağsız süt tozuna dönüştürülmüştür.

2016 ve 2017 yıllarında üretilen yağsız süt tozlarının tamamı satılmıştır. Süt sektöründe dengenin korunması kapsamında; çiğ süt fiyatlarının Ulusal Süt Konseyi tarafından belirlenen tavsiye fiyatın altına inmesini ve damızlık sığırların kesime sevkini engellemek için çalışmalarına devam etmektedir.

	Alınan Çiğ Süt Miktarı(Ton)	Üretilen Yağsız Süt Tozu (Ton)
2016	238.806	20.072
2017	576.305	47.193

6.1 2017 Yılı Alınan Süt Miktarı

6.2 2017 Yılı Süttozu Satışı

Kombinalar	Süt Tozu (Kg)	Süt Tozu Satış Hasılatı Tutar (TL)
ADANA	4.711.175	29.883.186
DENİZLİ	8.859.325	57.822.069
SAKARYA	3.347.475	23.032.631
SİNCAN	15.739.483	103.164.918
TOPLAM	32.657.458	213.902.805

7 ET VE SÜT KURUMUNUN SEKTÖR İÇİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ

Sektörde maliyetlerin ve tüketim talebinin artması ürün fiyatlarının artış eğilimine girmesine neden olmaktadır. Kurumumuzun tecrübe, imkân ve kabiliyetleri ile piyasayı regüle edici, fiyat istikrarının sağlanmasına yönelik çalışmaları ülkemiz hayvancılığının içinde bulunduğu sorunları aşmada önemli yer tutmaktadır.

Et ve Süt Kurumunun üreticiye güven veren, piyasada arz-talep dengesini sağlamada etkin bir müdahale kuruluşu olarak gerekli zamanlarda müdahale alımlarında bulunması piyasada istikrarı sağlama açısından gereklidir. Arz ve talep dengesini sağlamak üzere stok bulundurulmaya dikkat edilmektedir.

Kalite ve verimlilik esasına göre fiyatlandırma yapılmakta olup ESK'ya bağlı kombinalarda pilot proje olarak karkas derecelendirme, sınıflandırma ve kesim standartlarının belirlenmiştir.

Kurumun üreticiye güven veren piyasada arz-talep dengesini sağlamada etkin bir müdahale kuruluşu olarak gerekli zamanlarda müdahale alımlarında bulunması piyasada istikrarı sağlama açısından gereklidir.

Et ve Süt Kurumu sektörde spekülasyon hareketlere ve fiyat dalgalanmalarına izin vermemeyerek önleyici tedbirleri almakta ve uygulamaktadır.

Besiciliğin azalması ve hammadde arzının yetersizliğinden dolayı sözleşmeli alımların oranı artırılmakta, teşvik edici kademeli fiyat uygulamaları yapılmaktadır.

Hayvan ırkı ıslahı, besi kalitesini artırma, meraların ıslahı ile kullanımının düzenlenmesi, kaliteli yem bitkileri üretiminin artırılması ve üreticinin teşvik edilerek üretimin artırılması gerekmektedir. Türkiye'de etçi ırkı büyükbaş hayvancılığın geliştirilmesi için uygulamaya konulacak tüm tedbir ve teşvikler sürdürülebilir iyileştirme açısından büyük önem taşımaktadır.

7.1 Türkiye Üretimi ile ESK Et Üretimini Karşılaştırılması

YILLAR	BÜYÜKBAŞ KESİM (ESK)		BÜYÜKBAŞ KESİM (TÜRKİYE)		ET ÜRETİMİNDE ESK PAYI (%)
	BAŞ	TON	BAŞ	TON	
2010	122.659	30.251	2.617.966	621.971	4,9
2011	82.981	20.384	2.579.020	646.521	3,2
2012	109.748	26.712	2.459.000	801.080	3,3
2013	91.184	23.112	3.433.126	869.628	2,7
2014	104.961	24.774	3.714.457	882.525	2,8
2015	101.510	27.844	3.766.468	1.015.252	2,8
2016	139.082	39.940	3.901.806	1.059.546	3,7
2017	171.421	53.438	3.608.238	988.821	5,4

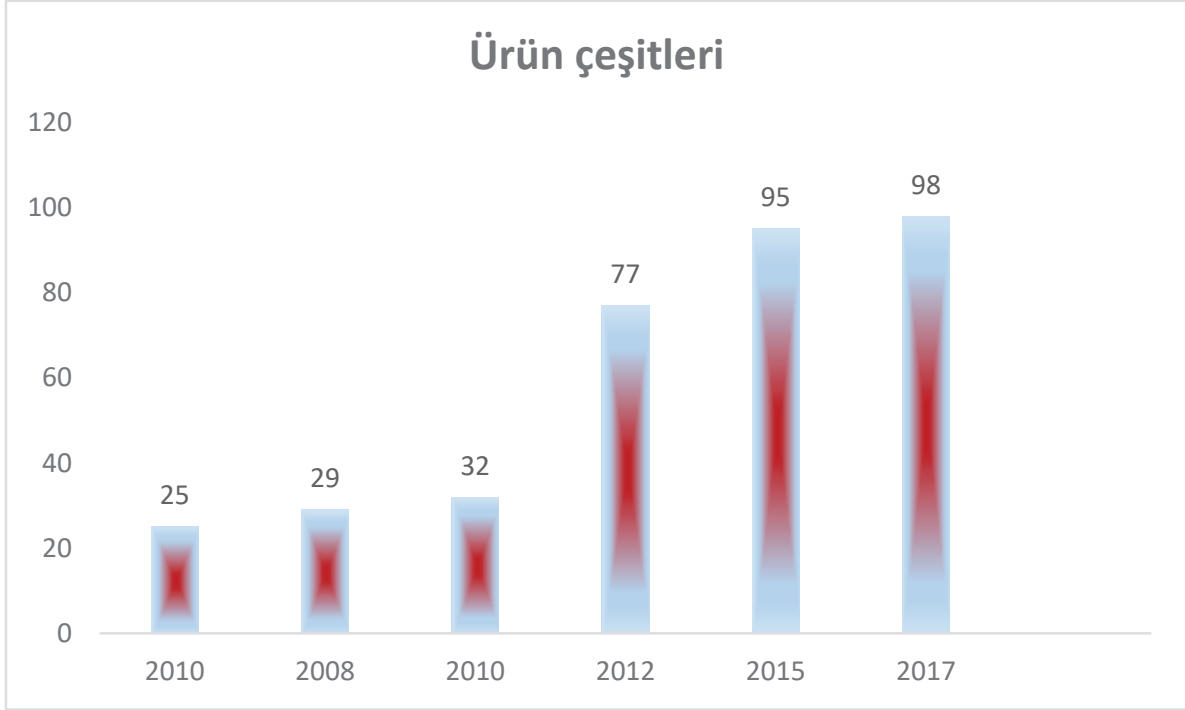
Kaynak: TÜİK, ESK

YILLAR	KÜÇÜKBAŞ KESİM (ESK)		KÜÇÜKBAŞ KESİM (TÜRKİYE)		ET ÜRETİMİNDE ESK PAYI (%)
	BAŞ	TON	BAŞ	TON	
2010	9.418	214	8.093.130	158.747	0,13
2011	24.221	518	5.586.622	130.394	0,39
2012	45.228	800	4.638.456	114.764	0,69
2013	49.911	535	6.299.135	126.497	0,42
2014	44.919	1.041	6.767.528	125.748	0,82
2015	130.160	2.775	7.007.652	134.011	2,00
2016	115.304	2.312	5.839.980	113.496	2,00
2017	217.977	4.810	7.203.204	137.583	3,00

Kaynak: TÜİK, ESK

Üretim faaliyetlerimize ithal ve mezbuh alımlar dahil edilmek suretiyle 2017 yılında Et ve Süt Kurumunun ülkedeki sığır eti sektöründeki payı % 5,4'olmuştur. Küçükbaş üretiminde ise payımız % 3 civarındadır.

7.2 Ürün çeşitleri

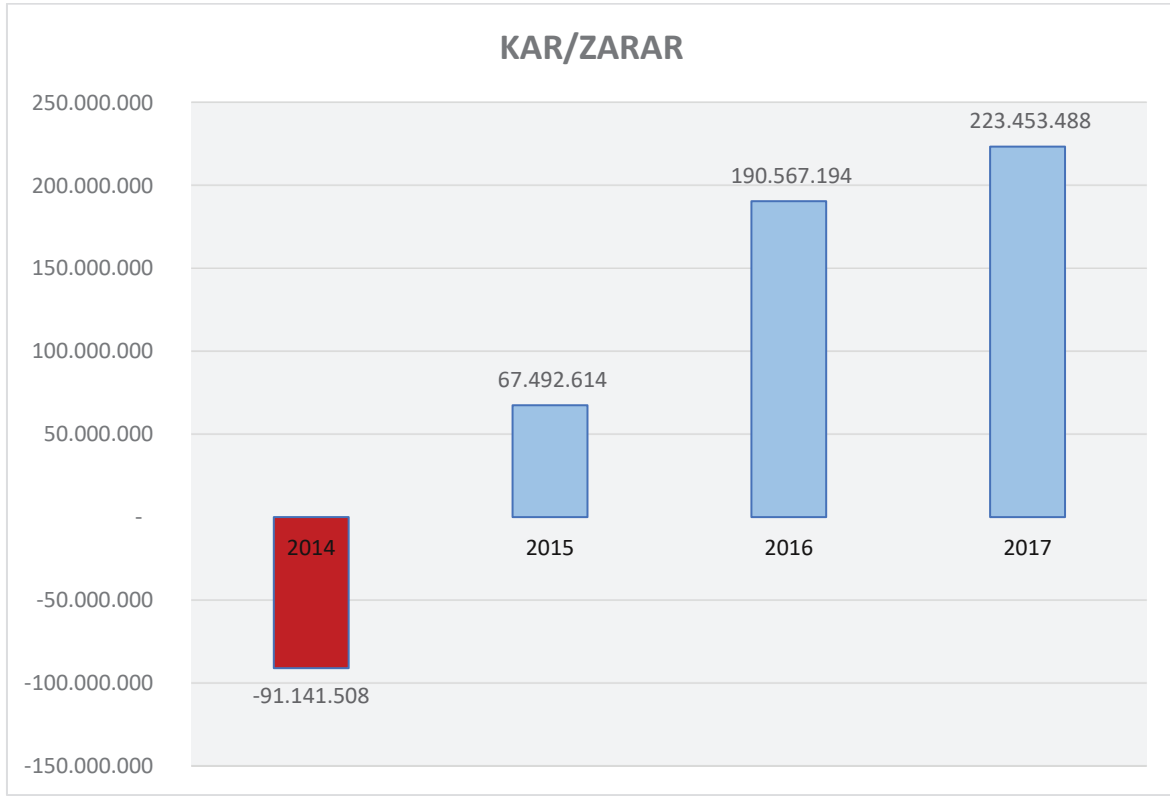

Ürün çeşitlerimiz gittikçe artmaktadır. 2012 yılında 77 olan ürün çeşidimiz 2015 yılında 95, 2017 yılında 98 olmuştur.

DANA KIYMA	FÜME DİL	KOYUN PİRZOLA	TOKLU GÜVEÇ (KABURGA)
DANA KUŞBAŞI	EKSTRA PASTIRMA	KOYUN GÜVEÇ (KABURGA)	TOKLU BUT ŞİŞ
DANA BİFTEK-ROSTO	EKSTRA PASTIRMA DİLİMLİ	KOYUN BUT ŞİŞ	TOKLU BUT FIRIN
DANA PİRZOLA	TAVUK BURGER	KOYUN BUT FIRIN	TOKLU BUT KÜLBASTI
DANA KONTRFİLE	DANA BURGER	KOYUN BUT KÜLBASTI	GÖVDE KEÇİ
DANA BONFİLE	YOZGAT KAVURMA	KOYUN BUT	KEÇİ BUT
DANA BİFTEK STRAGONOF	SIĞIR EBK KAVURMA	KOYUN KOL	KEÇİ KOL
DANA BİFTEK SOTE	BİNGÖL KAVURMA	KOYUN GERDAN	KEÇİ PİRZOLA
DANA GULAŞ	ISIL İŞLEM GÖRMÜŞ SUCUK (ACISIZ)	GÖVDE KUZU ETİ (KUYRUKSUZ)	KEÇİ GERDAN
DANA ŞİŞ	ISIL İŞLEM GÖRMÜŞ SUCUK (ACILI)	KUZU ÇATAL BUT	KEÇİ GÜVEÇ (KABURGA)
GÖVDE TAVUK	TÜRK SUCUK	KUZU KOL	GÖVDE ÇEPIÇ
TAVUK SPECIAL BUT	SOSİS	KUZU GERDAN	ÇEPIÇ BUT
TAVUK BAGET	FISTIKLI SALAM	KUZU GÜVEÇ	ÇEPIÇ KOL
TAVUK PİRZOLA (DERİLİ)	MACAR SALAM	KUZU PİRZOLA	ÇEPIÇ PİRZOLA
SPECIAL TAVUK GÖĞÜS (MUZ)	PASTIRMA	KUZU ÇORBALIK KEMİK	ÇEPIÇ GERDAN
TAVUK KANATSIZ TÜM GÖĞÜS	PASTIRMA DİLİMLİ	KUZU BUT FIRIN	ÇEPIŞ GÜVEÇ (KABURGA)
TAVUK KANAT UÇSUZ	JÖLE İŞKEMBE	KUZU KOL KUŞBAŞI KEMİKSİZ	GÖVDE OĞLAK
TAVUK FILETO (DERİSİZ)	AKÇAABAT KÖFTE	KUZU BEYTİ-KIYMA	OĞLAK BUT
TAVUK FILETO (DERİLİ)	İNEGÖL KÖFTE	KUZU BUT KÜLBASTI	OĞLAK KOL
TAVUK TAŞLIK	ADANA KÖFTE	KUZU BUT ŞİŞ	OĞLAK PİRZOLA
TAVUK KARACİĞER	KASAP KÖFTE	GÖVDE TOKLU	OĞLAK GERDAN
TAVUK KALÇALI BUT	MİSKET KÖFTE	TOKLU BUT	OĞLAK GÜVEÇ (KABURGA)
TAVUK FLETO KUŞBAŞI (DERİSİZ)	SIĞIR KIYMA TİPİ KAVURMA	TOKLU KOL	KUYRUK YAĞI
TAVUK FLETO DİLİMLİ (DERİSİZ)	TEKİRDAĞ KÖFTE	TOKLU PİRZOLA	
TAVUK BUT IZGARA ETİ (KEMİKSİZ-DERİSİZ)	GÖVDE KOYUN	TOKLU GERDAN	

7.3 Kar/Zarar Durumu

Kurumun 2017 yılında net satış hasılatı bir önceki yıla göre % 75 artmış olup 4.372.714.482 TL olmuştur. Grafikte de görüldüğü gibi dönem karımız 223.453.488 TL dir.

